

Avdeling for lærerutdanning og naturvitenskap

Anette Rønningen

Masteroppgave

Sang, fellesskap og skoleidentitet

- i en norsk folkehøgskole

Song, community and school identity

- in a Norwegian folk high school

Master i kultur- og språkfagenes didaktikk

Hamar, våren 2017

Samtykker til tilgjengeliggjøring i digitalt arkiv Brage JA NEI

Forord

Etter flere år som lærer var det med stor iver jeg startet inn på Høgskolen i Hedmark, avdeling Hamar høsten 2015. Gjennom deres program Master i kultur- og språkfagenes didaktikk har fått mye verdifull lærdom som jeg vil ta med meg videre inn i arbeidslivet.

Jeg ønsker å rette en takk lærere og elever ved folkehøgskolen forskning min tok sted, som villig latt seg bli observert og intervjuet. Dere har lagt til rette for at min avhandling har blitt slik den er. Jeg ønsker også å gi en spesiell takk til min veileder Live Weider Ellefsen for alle gode råd, samtaler og faglige innspill. Uten deg hadde det ikke blitt noen avhandling.

Til sist ønsker jeg å takke familien- og kjæresten min som har gitt meg god støtte gjennom hele denne skriveprosessen. En ekstra takk til min "bonuspappa" som har hjulpet til med korrekturlesing.

Asker, 13. mai

Anette Rønningen

Innhold

Forord	3
1. Innledning	6
1.1 Bakgrunn for valg av tema	6
1.1.1 Forskningsspørsmål.....	7
1.2 Oppbygging av oppgaven.....	7
1.3 Folkehøgskolen.....	7
1.3.1 Grundtvig og musikken.....	7
1.3.2 Sangboka: en fortelling	9
2. Fremgangsmåten i prosjektet	11
2.1 Vitenskapsteoretiske premisser	11
2.1.1 Kvalitativ forskning	11
2.1.2 Hermeneutikk.....	11
2.1.3 Fenomenologi	12
2.2 Forskningsdesign og metoder for datainnsamling.....	13
2.2.1 Case-studier.....	13
2.2.2 Observasjon som metode	13
2.2.3 Intervju	15
2.2.4 Anonymisering, og noen tanker om forskningsetikk.....	16
3) Teori og tidligere forskning	17
3.1 Musikk som sosial praksis	17
3.2 Musikk, fellesskap og identitet	18
3.3 Sang og musikk i folkehøgskolen: forskning	28
4) Sang og musikk i folkehøgskolen	30
4.1 Innledning: en avgrensing	30
4.2 Første skoledag og første skole uke.....	31
4.3 "Sangboka"	41

4.4 Fjelluka	50
4.5 Ord for dagen.....	59
4.6 Skolekor.....	68
5) Resultater og diskusjon	74
5.1 Musikk i skolens ritualer	74
5.2 Musikalsk representasjon av folkehøgskolen	76
5.3 Musikken konstruerer et arbeidsmiljø	77
5.4 Musikken bidrar til å organisere elevene i tid og rom.	78
5.5 Sang som egen læringspraksis i folkehøgskolen	79
5.6 Sangglede og gruppetilhørighet	80
5.7 Dannelse av en folkehøgskoleidentitet og fellesskapet	81
6) Oppsummering.....	86
Litteraturliste	88
Sammendrag.....	91
Abstract	92
Vedlegg	93

1. Innledning

1.1 Bakgrunn for valg av tema

Min interesse for folkehøgskolen som en musikalsk arena startet det året jeg selv var folkehøgskoleelev. Som elev på musikklinja ved skolen deltok jeg naturlig nok i en rekke skreddersydde musikkaktiviteter. Men skolen brukte også musikk til å samle alle elevene, på tvers av de ulike linjene. Musikken ble gitt stor plass i skolehverdagen, og fikk dermed også stor innvirkning på fellesskapet, og på oss som enkeltpersoner. Jeg husker godt hvilke sanger vi sang mye, og disse tar meg fremdeles rett tilbake til folkehøgskoleåret. Folkehøgskolen representerte et annerledes skoleår, der samholdsskapende hendelser og ritualer var viktige for elevenes trivsel og forhold til hverandre og til skolen. Jeg opplevde at vår stadige fellessang og musisering skapte samhold og tilhørighet. Samholdet blant oss elevene på skolen ble veldig godt og musikken har nok en god del av takken for dette. Det er svært få tidligere folkehøgskoleelever jeg har snakket med som har sagt at de ikke har hatt et bra år, mange sier også at året på folkehøgskolen har vært et av de beste årene i deres liv.

Temaet for denne masteravhandlingen er hvordan sang og musikk brukes som samholdsskapende praksis i folkehøgskolen. Jeg antar at folkehøgskolens lange sangtradisjon blant annet handler om å skape samhold/ fellesskap og følelse av tilhørighet. Med dette utgangspunktet er det viktig å understreke at jeg ikke tar for gitt at sang og musikk fungerer slik for alle elever. Tvert imot vil jeg tro at en del elever kan kjenne både ubehag, kjedsomhet og ekskludering der andre føler tilhørighet og sangglede. Fokuset i avhandlingen er imidlertid på sang og musikk som institusjonspraksis, og analysene ligger på institusjonsnivået. Da institusjonspraksisen påvirker hvert enkelt individ vil noen linjer trekkes til individet. De to hovedaspektene jeg ønsker å undersøke er hvordan folkehøgskolen forsøker å skape fellesskap/samhold i og gjennom musikk (og spesielt sang), og på hvilke måter slik praksis bidrar til å bygge og opprettholde en institusjonsidentitet, en "folkehøgskoleidentitet". Dermed er det ikke folkehøgskolens "musikklinjer" og "musikkelever" jeg er opptatt av i denne avhandlingen, men folkehøgskolen som en syngende, musiserende institusjon. Musikkpraksisene jeg går inn i er fellespraksisene; samlingene og høytidsritualene, morgensangen, peisestuekosten, felles skoleuker og skolekor, og så videre.

Søk i databaser som Brage og Oria viser at det finnes noen tidligere akademiske arbeider som på ulike måter belyser på folkehøgskolen, men ingen forskning på hvordan sang og musikk i

folkehøgskolen skaper fellesskap/samhold og skoleidentitet. I det hele tatt er musikk i folkehøgskolen et område som gjerne kan utforskes mer. Jeg tar høyde for at det kan finnes forskning omkring dette som ikke har kommet frem i mine søk.

1.1.1 Forskningsspørsmål

Hvordan bruker en spesifikk folkehøgskole sang og musikk for å legge til rette for og skape et godt fellesskap?

På hvilke måter skapes en "folkehøgskoleidentitet" ved hjelp av sang og musikk i folkehøgskolen?

1.2 Oppbygging av oppgaven

Denne avhandlingen består av 5 kapitler (ikke inkludert litteraturliste og vedlegg). I innledningskapittelet har jeg til nå begrunnet mitt valg av tema for oppgaven og kommet med mine forskningsspørsmål. Videre gir jeg en kort innføring i når folkehøgskolen oppstod og hvem som stod bak denne dannelsen. Her blir det lagt vekt på musikkens rolle og hvordan sangboken fikk sin plass i folkehøgskoleuniverset. Kapittel 2 tar for seg de metodene for datainnsamling jeg har brukt, og viser til hermeneutikk og fenomenologi som overordnede, analytiske og kunnskapsteoretiske forutsetninger for avhandlingen. I tillegg gjør jeg meg noen tanker om anonymisering og forskningsetikk. I kapittel 3 blir teori og tidligere forskning gjennomgått. Her legger jeg ut teorigrunnet for oppgaven min fram, og trekker frem noen tidligere akademiske arbeider om folkehøgskolen. I kapittel 4 legger jeg fram empiri fra observasjoner og intervjuer, og analyserer utvalgte eksempler med forankring i teori og tidligere forskning. I kapittel 5 presenterer og diskuterer jeg resultatene av analysene. Til slutt i avhandlingen ligger en kort oppsummering, og refleksjoner omkring muligheter for videre forskning.

1.3 Folkehøgskolen

1.3.1 Grundtvig og musikken

I 1864 hadde den aller første folkehøgskolen, Sagatun folkehøgskole, sin start her i Norge. Men tanken om en "folkehøgskole" kom fra Danmark. Danmark hadde ved Sagatun

folkehøgskole sin åpning allerede hatt folkehøgskoler i landet i rundt 20 år. Ideen om denne type skole kom fra Nikolai Fredrik Severin Grundtvig (Klepp, 2016). Grundtvig var prest, dikter, historiker og filosof (Mikkelsen, 2014, s.32). Tanken var at folkehøgskolene skulle være helt fri for karakterer og dermed en motsats til den tids latinske skole, som både Mikkelsen (2014) og Klepp (2016) er innom. I en tid der utdanning, utover barneskolen, ofte var forbeholdt de rikere i samfunnet hadde Grundtvig et ønske om å skape en høgskole for "folket". I dette lå det at dette var en skole der unge fra alle samfunnslag uavhengig av om var rike eller fattige, kunne gå på samme skole, og også dyrke de nasjonale verdiene. Grundtvig var opptatt av både teologi og nordisk mytologi. Han skrev boken *Nordens Mythologi*; "... ei grunnbok i nordisk folkehøgskole. I Danmark ble det lenge sagt for moro skyld at for å bli en god folkehøgskolelærer var det ikke så nøye med utdanning bare man hadde lest innledningen til Grundtvigs mytologi fra 1832" (Mikkelsen, 2014, s. 38). Selv om Grundtvig var svært opptatt av religion og kristendom, så ønsket han ikke at folkehøgskolen skulle være et sted med forkynnelse:

Grundtvigs mest siterte setninger stammer også fra *Nordens Mythologi*, nemlig setningen «Menneske først, Christen saa.» Den blir på mange måter en hovedsetning for det folkehøgskolesynet Grundtvig legger fram, nemlig at folkehøgskolen skal være en verdslig skole uten forkynnelse, uten evangelisering. (Mikkelsen, 2014, s. 40)

Dette betød ikke at folkehøgskolene ikke kunne ha kristendom som en del av utdanningsprosjektet, men at det ikke skulle drives aktiv forkynnelse. Grundtvig var som nevnt også en dikter og har skrevet flere sanger og salmer. Mange av disse er kjente sanger for allmennheten i dag, men det er nok få som vet at det er "folkehøgskolens far" som er dikteren bak sangene. Grundtvig skrev et firebinds sangverk og den første av disse kom ut i 1837 og het *Sang-Værk til den danske Kirke* (Mikkelsen, 2014, s. 41) "Det første bindet inneholder 400 av i alt 1500 salmer som Grundtvig skrev. Her finner vi blant annet «Et barn er født i Betlehem» og «Den signede Dag med Fryd vi ser»" (Mikkelsen, 2014, s. 41). Sangen har naturlig nok, blant annet på grunn av Grundtvig, blitt en sterk tradisjon i folkehøgskolen. Når Herman Anker og Olaus Arvesen åpnet Sagatun i 1864 ble det sunget allerede første skoledag: "Ved åpningen av Sagatun folkehøgskole ble de sunget flere av Grundtvigs sanger, første skoledag ble «Deilig er jorden» av Ingeman sunget, en sang som gjorde stort inntrykk" (Mikkelsen, 2014, s. 434). At sangen og musikken har hatt en stor innvirkning på folkehøgskolens hverdag er vanskelig å bestride, og sang er en tradisjon som har fulgt folkehøgskolen i alle år, selvfølgelig med varierende fokus fra skole til skole.

Sangen har vært et uttrykk for folkehøgskolens dypeste trang; opplevelse og glede. Grundtvigs mange sanger og salmer lå der allerede klare til bruk, og ble tatt i bruk i danske og norske folkehøgskole.

Bjørnsons sanger ble gjennom folkehøgskolen sunget inn i folket, og folkehøgskolen var utvilsomt en av årsakene til at Bjørnsons sanger fikk et folkelig gjennomslag nesten med en gang de ble skrevet. (Mikkelsen, 2014, s. 434)

Som Mikkelsen skriver skulle sangen skape glede. Men han argumenterer også for at folkehøgskolesangen har også blitt en del av folkehøgskolens identitet:

Sangen i folkehøgskolen har i alle år vært noe som binder skoleslaget sammen. Sangen har vært et identitetsmerke, og har stått sterkt også på landsmøter, distriktsmøter og rektormøter. Mange foredragsholdere har blitt overrasket og imponert over styrken og klangen i stemmen til norske folkehøgskolefolk. Også i nordisk sammenheng har sangen vært et bindeledd. Det er som identitetsmerke at sangen er viktig i norsk folkehøgskole. Når skolene i stadig større grad utvikler sine spesielle profiler, og når det innenfor den enkelte skole blir tydeligere grenser mellom linjene, er sangen et bindeledd både for skoleslaget som helhet, og for den enkelte skole. (Mikkelsen, 2014, s. 434-435)

Den sterke sangtradisjonen etter Grundtvig har gjort sangen til et "identitetsmerke" innenfor folkehøgskolen. Slik Mikkelsen ser det fungerer sangen også som et bindeledd mellom de nordiske folkehøgskolene, og blir en fellesaktivitet som folkehøgskolene i Norge og Norden forøvrig har til felles. Skolene samles ikke bare rundt en felles grunnide, men også det samholdet som sangen bringer inn i skolen. Dette legitimerer mine forsknings spørsmål om hvordan fellesskap og skoleidentitet skapes og legges til rette for ved hjelp av sang og musikk i folkehøgskolen.

1.3.2 Sangboka: en fortelling

En stor del av sangaktiviteten som skjer i folkehøgskolen har folkehøgskolens "sangbok" som utgangspunkt. Å ha en sangbok i folkehøgskolen har vært en tradisjon i mange år. Mikkelsen (2014) skriver at Olaus Alvestads sangbøker er en del av en stor tradisjon innenfor folkehøgskolen. I hele hundre år, fra 1898 til 1998, var det Alvestads sangbøker som ble brukt. Faktisk så ble hans *Norsk Songbok for Ungdomsskoler og Ungdomslag* en av de mest populære sangbøkene på 1900-tallet (Mikkelsen, 2014, s. 434). I 1998 ble Alvestads sangbok byttet ut i folkehøgskolen med *Norsk Sangbok*. Denne boka er gitt ut av Norsk folkehøgskolelag. Den består av et utvalg sanger i sjangre som spenner seg fra salmer til musikal og rock. Da den første *Norsk Sangbok* kom ut i 1998, var det helt tydelig at Grundtvigs sanger og salmer (tekster) var viet en stor plass. Hele 18 sanger i denne utgaven av sangboka var skrevet av Grundtvig. Det er flere enn noen andre komponister og tekstforfattere i sangboken (ikke medregnet komponister og tekstforfattere som er i samme band eller gruppe, eks. The Beatles). At Grundtvig blir viet så stor plass i denne nye sangboka er nok på grunn av hans rolle i dannelsen av folkehøgskolen. Noen av Grundtvigs sanger ville uansett være naturlig å plassere inn i en slik sangbok, da de er allmenkjente. Blant disse

finner vi "Deilig er den himmel blå", og "Et barn er født i Betlehem". Etter at den første *Norsk Sangbok* kom ut i 1998 har den blitt revidert to ganger. Første revisjon kom ut i 2005 og den andre kom ut i 2012. Etter hvert som bøkene har blitt revidert har Grundtvigs sanger fått mindre og mindre plass. I 2005-sangboka har sangene av Grundtvig kuttet ned fra atten til femten, mens 2012-utgaven inneholder ti av Grundtvigs sanger. I forordet på sangboka som ble revidert i 2005 skriver Norsk folkehøgskolelag:

Boka fører vidare tradisjonen frå Olaus Alvestad si bok, *Norsk songbok for ungdomsskular og ungdomslag*, som kom ut i 1998.... Folkehøgskolen står i dag fram som eit skoleslag som forsvarer den viktige plassen songen fortener, både som kulturformidlar og miljø- og identitetsskapar... (Norsk folkehøgskolelag, 2005, s. 3)

Olaus Alvestads sangtradisjoner ble ført videre i denne nye sangboka og viste at det var et videre ønske om at sangen skulle ha en viktig plass i folkehøgskolen. Etter hvert som det kom nye utgaver av boka har det også blitt lagt til flere ulike sjangere av sanger, noe som gir et større spenn i repertoaret. Dette skaper også en større bredde i kunnskapen om andre sangkulturer og sangmåter. Olaus Alvestad var lærer ved ulike folkehøgskoler i mange år og reviderte sangbøkene jevnlig (Mikkelsen, 2014, s. 434). Dette er et fellestrekk ved innholdet i *Norsk Sangbok* som er samlet og revidert av lærere ved ulike folkehøgskoler i Norge, med hjelp/ønsker fra elever ved ulike skoler (Norsk folkehøgskolelag, 1998, s. 3). Det er tydelig at en sangbok som er rettet mot elever ved norsk folkehøgskole, skal ha sanger som elevene er opptatt av i samtiden, men at det samtidig skal være rom for eldre sanger og sangtradisjoner. Det er dette som gir sangboka det spennet den har. Sangboka blir ikke kun gitt til elever ved de ulike folkehøgskolene i Norge, men kan også fås kjøpt ved flere bokhandler. Sangboka, kan vi si, har bidratt til en fortsatt syngende folkehøgskole.

2. Fremgangsmåten i prosjektet

2.1 Vitenskapsteoretiske premisser

2.1.1 Kvalitativ forskning

"Begrepet «kvalitativ» står i motsetning til «kvantitativ». Når forskning er kvalitativ, betyr det vanligvis at man interesserer seg for *hvordan* noe gjøres, sies, oppleves, framstår eller utvikles" (Brinkmann & Tanggaard, 2012, s. 11). Kvalitativ forskning ønsker blant annet å se på menneskelige erfaringer, sosiale prosesser, og på hvordan mennesket utvikler seg både personlig og sosial i ulike settinger. Gjennom kvalitative forskningsmetoder, som intervju og observasjon, kan man få innblikk i hvordan disse menneskelige og sosiale prosessene foregår og utvikler seg. I foreliggende avhandling ønsker jeg å se *hvordan* en bestemt folkehøgskole bruker musikk for å skape og utvikle fellesskap og skoleidentitet. "Den kvalitative forskningen er forpliktet på en menneskelig verden av mening og verdi, og interesserer seg for menneskelige aktørers egne perspektiver og beretninger om denne verden" (Brinkmann & Tanggaard, 2012, s. 12). I min studie genereres ny kunnskap om identitet og fellesskap i folkehøgskolen ved å snakke med elevene og lærerne på skolen, interessere seg for deres perspektiver og beretninger, og observere deres væren i folkehøgskolens verden av "mening og verdi".

2.1.2 Hermeneutikk

Hermeneutikken var lenge kun en retning innenfor teologien og jussen. Men hermeneutisk fortolkningsmetode har etter hvert utviklet seg til å bli vanlig innenfor flere forskningsfelt, deriblant musikk. Hermeneutikken skulle hjelpe til med å fortolke tekster og finne meningen bak dem. For å forstå en del av en tekst må en ha en viss førforståelse av hele teksten. Alle mennesker opplever verden på ulike måter. De har ulike erfaringer, forskjellige referanser og bakgrunner. Når en skal gå inn å fortolke noe, vil en ha en førforståelse av teksten/hendelsen. Man jobber ut fra denne førforståelsen til man etablerer en ny forståelse, som så utgjør en ny førforståelse. Førforståelsen representerer en "del" av en forståelse, som stadig nærmer seg en "helere" forståelse gjennom fortolkning. Dette kan illustreres som en spiralbevegelse; en hermeneutisk sirkel. Postholm og Jacobsen (2013) skriver "Sirkelen illustrerer en kunnskap som stadig ekspanderer i et kontinuerlig samspill der avgrensede deler settes inn i en større

helhet" (s. 26). Den hermeneutiske sirkel viser hvordan den hermeneutiske tankegangen virker, hvordan en kan jobbe med å fortolke en tekst.

Den hermeneutiske sirkelen viser at for å forstå noe som har mening (en tekst, en historie, et bilde, en handling) må vi alltid i fortolkningen av enkeltenhetene gå ut fra en viss "førforståelse" av helheten som detaljene hører hjemme i. Den forståelsen som oppnås av delene, virker så tilbake på forståelsen av helheten (Alnes, 2015).

Som tidligere elev ved en folkehøgskole har jeg en førforståelse av hvordan samhold og skoleidentitet skapes og opprettholdes i sang- og musikkpraksiser på skolen. Målet med forskningsprosjektet er imidlertid å generere grundigere forståelse av musikalske fellesskapsprosesser, på en systematisk fortolkende måte, ved at delforståelser hele tiden settes inn i en større sammenheng, og gir et utvidet, helhetlig bilde. Hermeneutisk tankegang er således et premiss som ligger under mine fortolkninger av observasjons- og intervjudata. Den var også viktig i min lesning av dokumentene som ligger til grunn for avsnittene om folkehøgskolens historie.

2.1.3 Fenomenologi

På begynnelsen av 1900-tallet oppstod det som vi i dag ser på som fenomenologisk filosofi (moderne fenomenologi). "Ordet fenomenologi stammer fra det greske ordet for fenomen, som har den grunnleggende betydning å lyse eller stråle. Ordet kan også bety å påvise eller avdekke" (Nyeng, 2012, s. 32-33). Den tyske filosofen Edmund Husserl var en av de store grunnleggerne for fenomenologien. Fenomenologi er en tilnæringsmetode som brukes når en skal forstå et fenomen. Christoffersen og Johannesen (2012) beskriver fenomenologisk tilnærming slik:

Fenomenologisk tilnærming brukes når forskeren ønsker å forstå verden gjennom informantenes øyne. Det vil si å utforske og beskrive menneskers erfaringer og forståelse av et fenomen. Målet er å få økt forståelse av og innsikt i andres livsverden. For å forstå verden må vi forstå mennesket. Det er mennesket som konstruerer virkeligheten, ikke omvendt. (s. 107)

Christoffersen og Johannesen (2012) skriver også i sin bok at fenomenologi både er en filosofi og et kvalitativ forskningsdesign. Med kvalitativ forskningsdesign mener de at fenomenologisk tilnærming er "... å utforske og beskrive mennesker og deres erfaringer og forståelse av et fenomen" (s.99). Å forstå hvordan et annet menneske enn deg selv ser verden og hvordan dette erfarer er en viktig del av fenomenologien. "Fenomenologien handler om å bevisstgjøre det kvalitative, altså komme nærmere virkeligheten slik vi sanser den som

helhetlige vesener" (Nyeng, 2012, s. 33). Fenomenologi som tilnæringsmetode ligger til grunn for gjennomføringen av intervjuer og observasjoner i denne masteravhandlingen. Jeg ønsket å få en forståelse av hva elevene ved en folkehøgskole opplever at skolen gjør for å skape samhold og skoleidentitet ved bruk av sang og musikk. Å se folkehøgskoleverden gjennom elevene og lærernes øyne og forske på hvordan sang og musikk som et fenomen kan være med på å skape denne skoleidentiteten og samholdet.

2.2 Forskningsdesign og metoder for datainnsamling

Denne avhandlingen er en kvalitativ case-studie, der datamaterialet består av ulike observasjoner på skolen, samt to fokusgruppeintervjuer med lærere og elever. I det følgende vil jeg presentere og diskutere forskningsdesignet, og metodene for datainnsamling.

2.2.1 Case-studier

Grunnlaget for forskningsarbeidet mitt ligger i nærstudiet av én bestemt, men i prosjektet anonymisert, folkehøgskole. Forskningsarbeidet kan kalles en case-studie. En case-studie innebærer at man forsker på en utvalgt hendelse og/eller enhet, i dette tilfelle en folkehøgskole. "En fordel ved case-studier er at de tillater forskeren å gå i dybden av en enhet, og dermed komme frem til detaljerte og inngående beskrivelser av et fenomen" (Wähle & Sterri, 2016). Folkehøgskolen som er valgt har til gjengjeld et bredt spekter av utdanningsprogram, såkalte "linjer", en engasjert og variert lærerstab, og en etablert praksis der sang og musikk brukes mye i skolehverdagen, og inkluderer samtlige elever på samtlige linjer. Wähle og Sterri (2016) påpeker imidlertid også at en svakhet ved case-studier er at resultatet ikke nødvendigvis representerer alle lignende enheter. I dette tilfellet vil dette si at min forskning på denne folkehøgskolen kan si noe om hvordan case-skolen arbeider for fellesskap og skoleidentitet ved bruk av musikk, men at jeg ikke kan bekrefte at alle folkehøgskolene arbeider på lik måte. Likevel kan forskningen min vise hvordan det kan gjøres og inspirere andre skoler som ønsker å bruke musikken på en lignende måte.

2.2.2 Observasjon som metode

"Normalt gjør man observasjoner for å følge hvordan mennesker handler i forskjellige sammenhenger" (Rautaskoski, 2012, s. 82). Dette støttes videre av Postholm og Jacobsen

(2012) som påpeker at i observasjoner er det handlingene, hva/hvordan mennesker handler/gjør, som er i fokus (s. 50).

Samhold er en følelse mennesker kan få når de opplever noe sammen, positivt eller negativt. På en folkehøgskole der elevene bor tett innpå hverandre kan felles opplevelser styrke samholdet. Gjennom forskning vet vi at musikk kan skape og styrke sosial identitet, samhold og gruppefølelser (DeNora, 2006, Ruud, 2013), og i det foreliggende avhandlingsarbeidet har jeg brukt observasjon som metode for å få innsikt i samholdsskapende musikkpraksiser på folkehøgskolen. Observasjoner kan utføres i ulike former. En kan velge å være en aktiv deltager i observasjonene sine. Dette vil si å delta i de ulike aktivitetene man observerer. Man kan også velge å kun være en observatør, en flue på veggen. Slik jeg har utført mine observasjoner/feltarbeid har jeg i stor grad kun vært observatør, i en lengre periode av skoleåret. Mitt ønske var at elevenes hverdag på skolen skulle bli minst mulig forstyrret av mitt nærvær på skolen. Jeg observerte store deler av den første skoleuken og jeg var med et par dager av skolens tur opp på fjellet den andre uken. Utover dette har observasjonene bestått av morgensamlinger, en elevkveld og skolekor. Hvilke observasjoner jeg skulle gjøre og hvor ofte jeg skulle observere var valg jeg gjorde underveis. Et semester på en folkehøgskole består ikke bare av en vanlig "ni til tre skolehverdag", det innebærer hele dagen. Alle våkne timer er med på å skape samhold og skoleidentitet. Da det var umulig for meg å være på folkehøgskolen hver dag i et helt semester måtte jeg avgrense og fokusere arbeidet på akkurat det jeg skulle skrive om, og det som virket relevant å få med seg. Observasjonene startet fra første skoledag. Jeg var med på morgensamlinger, allsang, fjelluka og andre hendelser gjennom det første skolehalvåret. Jeg vurderte å observere valgfag og andre skolefag der musikk inngår, men dette er ikke noe som skolen har valgt at alle skal delta på for å skape samhold, derfor ble dette valgt bort. Observasjonsdagene var avtalt på forhånd med rektor ved skolen og jeg hadde planlagt på forhånd hva jeg så etter.

Et annet viktig aspekt jeg måtte tenke over før jeg startet observasjonene var hvilke hjelpemidler jeg skulle bruke. Jeg valgte å skrive løpende logg og det ble ikke brukt noen form for opptaksutstyr som hjelpemiddel i disse observasjonene.

Å observere dagligdagse hendelser på skolen ga meg rom for å kunne se og oppleve aktiviteter og følge med på små virkemidler som skolen gjennomfører for å skape samhold i elevgruppen. Å være en "flue på veggen" blir i realiteten litt vanskelig. En kan ikke være "usynlig" for elevene, men jo mer jeg observerte jo mer vant til at jeg var der ble de. Det var nok også lurt å være der helt fra første skoledag, slik at når jeg etter hvert kom og gikk med

litt mer varierende mellomrom, måtte jeg ikke introdusere meg flere ganger, og de aller fleste ville nok huske grunnen til at jeg var der. Observasjonene ga meg et annet innblikk i folkehøgskolehverdagen enn hva kun intervjuer ville ha gitt meg.

2.2.3 Intervju

"Fokusgruppen har ikke som formål å komme til enighet om eller presentere løsninger på de spørsmålene som diskuteres, men å få frem forskjellige synspunkter på saken" (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 179).

I tillegg til observasjonene hviler denne avhandlingens kunnskapsutvikling på fokusgruppeintervjuer med elever og lærere. Fokusgruppeintervjuene bestod av et utvalg med lærere i en gruppe og et utvalg av elever i en annen gruppe. Lærerne ble valgt ut på grunnlag av sin tilknytning til og deltakelse i sang og musikkpraksisene på skolen. Elevene, som var fra forskjellige linjer på skolen, ble spurt om å delta på intervjuet av sine lærere. Dette var elever som ønsket å delta, og som følte de hadde noe å bidra med til forskningsprosjektet. Når elevene blir valgt ut av lærerne kan det føre til at alle sider ved skolen ikke blir representert like godt, samtidig som det er viktig at elevene vil delta. Både elever og lærere som deltok i gruppeintervjuene ble informert på forhånd om at det hele skulle være totalt anonymt, og at de helst skulle unngå å si navn på de andre i gruppen eller navn på skole og området skolen ligger i.

Intervjuene ble gjennomført etter at det første skolehalvåret var ferdig. Disse intervjuene gir informasjon om hva lærerne selv sier om hvordan skolen legger til rette for å skape samhold/fellesskap og skoleidentitet, og hva et utvalg elever opplever og har erfart. I intervjuene ble det brukt en semistrukturert intervjuguide, ett eget sett med spørsmål for elevene og ett for lærerne. Et semistrukturert intervju ga meg mulighet til å stille spesifikke spørsmål samtidig som jeg kunne utdype med tilleggsspørsmål. Siden samtalen ikke ble detaljstyrt av en intervjuer hadde elever og lærere mulighet til å komme med mer, og annen informasjon, og emnene fulgte gruppas samtaledynamikk. I transkriberingen ble det skrevet ned ordrett hva lærer og elever sa (med noen anonymiseringer) og det er slik de blir fremstilt i denne avhandlingen.

Fokusgruppeintervjuer legger til rette for gode samtaler mellom intervjupersonene seg imellom og med intervjuer. Det skaper rom for å få fram flere synsvinkler og nye temaer som intervjuer ikke selv har tenkt på (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 179-180). Deltakerne brukte

hverandre i formidlingen av svarene på spørsmålene. De hjalp hverandre med på huske hendelser (her spesielt elevene) og fikk også selv reflektert rundt enkelte hendelser. Lærerne fikk tenke over handlinger de bevisst gjør, men ikke bevisst har vurdert hvordan elevene forholder seg til. Fellesrefleksjonene og svarene både elever og lærere kom med ga rom for oppfølgingsspørsmål og informasjon som ikke ble direkte stilt i intervjuet. Fokusgruppedynamikken ga også rom for refleksjon hos meg som intervjuer, og jeg deltok nysgjerrig i diskusjonene i tillegg til å holde tråden ved hjelp av de forberedte intervju spørsmålene.

2.2.4 Anonymisering, og noen tanker om forskningsetikk

I arbeidet med masterprosjektet har det vært flere valg jeg har måttet ta i forhold til hvordan jeg skulle tilnærme meg caset, og hente ut relevant empiri. Det er viktig å ha personene som skal stille i et intervju og til observasjon i tankene når det kommer til forskningsetiske framgangsmåter. Det første valget jeg gjorde var å sørge for at hele oppgaven skulle være helt anonym. Forskningspersonene skulle være trygge på at de fremstår som anonymisert i avhandlingen, og dessuten at de til enhver tid selv kunne velge å trekke seg som forskningsobjekter. Forskningspersonene ble ikke bedt om å gi fra seg personopplysninger som navn, personnummer, arbeidssted/skole, alder eller annen informasjon som kan spores tilbake til dem (Christoffersen & Johannesen, 2012, s. 43), og prosjektet er således ikke meldepliktig til NSD, personvernombudet for forskning, jamfør ombudets retningslinjer (Norsk senter for forskningsdata, s.a). Eleven fikk første skoledag en felles beskjed om hvem jeg var, hvorfor jeg var på skolen og hva masteravhandlingen min gikk ut på. Jeg fortalte at jeg skulle observere dem som gruppe, ikke enkeltpersoner, og at det som sagt ikke ville bli nevnt noen navn, heller ikke kjønn, alder eller skole. Det ble informert om at elever som ikke ønsket å bli observert kunne si fra. Intervjuene ble tatt opp på lydbånd (ikke tilknyttet internett eller PC), men ble slettet umiddelbart etter at transkriberingen av intervjuene var ferdige. Informantene ble bedt om å unngå å referere med navn til steder og personer. I transkriberingen ble de navn og henvisninger til steder som likevel dukket opp anonymisert. Dermed finnes det ingen dokumenter som kan avsløre hvilke elever og lærere som deltok, hvilken skole som ble forsket på eller hvor denne skolen befinner seg. Elevene og lærerne ble ikke filmet og kan derfor ikke identifiseres på denne måten. De fleste elever på en folkehøgskole er over myndighetsalder og intervjuobjektene trenger dermed ikke å få samtykke fra foresatte om å delta på dette intervjuet.

3) Teori og tidligere forskning

3.1 Musikk som sosial praksis

Læring skjer blant annet gjennom interaksjon med andre mennesker i en sosial kontekst. Säljö (2001) skriver om hvordan mennesket lærer gjennom interaksjon med andre mennesker, skriver noe om: "I en mer grunnleggende betydning handler læring om hva individer og kollektiver tar med seg fra sosiale situasjoner og bruker i fremtiden" (s. 13). Hos Säljö er altså læring er en sosial praksis som får kulturell betydning. "Med kultur mener jeg dermed den samlingen av ideer, holdninger, kunnskaper og andre ressurser vi erverver gjennom interaksjon med omverden" (Säljö, 2001, s. 30). Å lære sammen med andre skaper en felles forståelse for omverden. Å delta i et sosialt kulturelt miljø vil dermed gi læring på en annen måte enn ved læring som kun skjer innad i familien. Slik læring i fellesskap skjer også gjennom musikken. Mange vil tenke på musikk som noe man kun hører på, danser til eller fremfører/komponerer, men opp gjennom historien kan vi se at musikken har blitt brukt på mange ulike måter. Alt fra ofringsritualer, slavearbeid og til å lokke dyrene på beite tilbake til gården, til skapelse av identitet og fellesskap. Vi kan se at musikk er en kulturell praksis som gir mening på mange måter. Barker (2012, s. 8) forklarer at "... cultural representations and meanings have a certain materiality. That is, they are embedded in sounds, inscriptions, objects, images, books, magazines and television programmes. They are produced, enacted, used and understood in specific social contexts". I tråd med dette kan vi si at musikk må forstås i sin sosiale kontekst, som en kulturell, sosial og meningsskapende praksis.

Tiller (2014) har skrevet om hvordan læring skjer et når vurdering med karakterer ikke eksisterer. Han bruker derfor folkehøgskolene som eksempel. Det sosiale fellesskapet er et viktig bidrag til læringen, mener Tiller: "Undervisningen i folkehøgskolen legger betydelig vekt på at læring skjer best i sosiale fellesskap, der fundamentet er den dialogbaserte pedagogikken. Elever lærere og ledere er deltakere i felles praksis" (Tiller, 2014, s101). Læringen i folkehøgskolen skjer på tvers av felt, og også i musikkpraksiser. Tiller trekker frem at viktig læring skjer i kreative miljøer. Musikken kan sees på som et slikt kreativt miljø. Tiller (2014) skriver:

... Et kreativt miljø er et miljø som preges av frihet, overskudd og glede. Et miljø der menneskene leker med tanken, der engasjement lyser ut av ansiktene. Det er et miljø som gir rom for spontanitet, for improvisasjon, for prøving og feiling- og der det skal være lov å prøve å feile, og et som tilbyr blanke ark og fargestifter når det kreves. Et kreativt miljø har trygghet og tillit som forankring. (s. 105)

Musikken kan være med på å skape et kreativt, sosialt fellesskap, med trygghet og tillit mellom deltakerne, og slikk legge til rette for at den beste læringen kan skje.

3.2 Musikk, fellesskap og identitet

Det finnes mye teori og forskning på sang, fellesskap og identitet. Studiene i forskningsfeltet dreier seg både om hvordan sang og musikk virker inn på oss individuell og hvordan kulturelle og sosiale fellesskap dannes i musikkpraksiser. Ruuds (2013) *Musikk og Identitet* utgjør en viktig kilde og et teorigrunnlag for denne avhandlingen. Ruuds forståelser av hvordan identitet skapes i og gjennom musikk blir viet mye plass, både i dette kapitlet og i analysene senere i avhandlingen.

Å legge til rette for at elevene opplever fellesskap og tilhørighet er viktig for institusjoner som folkehøgskolene. Gode relasjoner mellom elevene er et viktig grunnlag for at skolesamfunnet fungerer, at undervisningen lykkes og at skolen fremstår som vellykket. At alle elevene formelt sett er "folkehøgskoleelever" garanterer ikke at de opplever tilhørighet til og fellesskap med hverandre, og det blir skolens oppgave å legge til rette at et virkelig "folkehøgskolefellesskap" skal oppstå. Ruud (2013) påpeker at man kan oppleve tilhørighet på flere arenaer og at musikken kan skape en ramme for dette fellesskapet (s.186).

Tilhørigheten kan imidlertid oppleves innenfor en større sosial arena, hvor det ikke bare er personlige relasjoner som aktiveres, men også tilknytning til mer upersonlige grupper, tradisjoner og mindre samfunn.... Ved at man søker fellesskap og tilhørighet til en gruppe skapes det også en nødvendig kulturell ramme som gir form til selvoplevelsen, en kontekst som vi kan definere oss selv innenfor. Tilhørigheten til en sosial sammenheng avgrensner og gir mening til våre relasjoner.... Det å spille eller framføre musikk sammen med andre er en sterk kilde til opplevelse av nært fellesskap. For eksempel vil opplevelsen av å synge i kor gi følelsen av å bli oppslukt av noe større uten å måtte oppgi seg selv. (Ruud, 2013, s. 186-187)

Samholdet og fellesskapet i en gruppe kan være bygget rundt å være jevnaldrende som har like interesser og opplevelser. I et lite samfunn som en folkehøgskole kan fellesskapet oppstå innenfor felles kulturelle rammer og opplevelser slik som Ruud (2013) skriver. På en skole der musikk har et stort fokus vil denne fellesskapsfølelsen kunne skapes gjennom å musisere sammen i for eksempel kor. "Koret blir en symbolsk opplevelse av et fellesskap hvor alle følger sin individuelle røst, sine følelser, samtidig som de formidler en felles opplevelse og felles verdier" (Ruud, 2013, s. 187). Når man synge sammen i kor må man jobbe sammen for å få til et felles klangbilde og en helhet i sangene. Det er ikke en individuell prestasjon og opplevelse, men en felles prestasjon og opplevelse, som en gruppe, der individet blir en del av

gruppedynamikken. Å føle fellesskap med og tilhørighet til hverandre er noe de fleste mennesker ønsker:

Det å være involvert i et sosialt nettverk dreier seg om å høre til og føle seg inkludert, om å dele kjennetegn og være lik. Vi må oppgi noe av vår individualitet for å oppleve tilknytning til andre. Vi lærer og deler ikke bare språk og sosiale konvensjoner, men også vaner og væremåter. Når det er snakk om at musikken er med på å konstituere et fellesskap, handler dette ikke i første rekke om at musikken avspeiler verdier hos forskjellige grupper eller sosiale klasser. Snarere viser dette at grupper kommer til enighet omkring verdier, noe som så igjen uttrykkes gjennom deres kulturelle aktiviteter. De kommer med andre ord til forståelse av seg selv som gruppe, som et fellesskap, gjennom den kulturelle aktiviteten og gjennom estetiske valg. (Ruud, 2013, s. 189)

Verdier i et fellesskap er viktig og noe som deltagerne i fellesskapet er med på å skape. Skoler kan planlegge og dokumentfeste hvilke verdier de ønsker å fremme og jobbe for, men resultatet avhenger av at elevene trekker i samme retning. Verdier, vaner og væremåter i et fellesskap kan bli skapt ved bruk av musikk. Det sosiale nettverket man er en del av vil kun fungere om man har felles oppfatninger om hvordan man vil at fellesskapet skal være. Musikk kan være en god kulturell aktivitet for å skape fellesskap. Det kan skape en god, trygg ramme i innledningsfasen av et nytt fellesskap, og videreføre den samme tryggheten senere i fellesskapets utvikling. "Musikken kan også ramme inn et spesielt fellesskap, gi følelsen av at man tilhører en utvalgt gruppe, knyttet til en helt avgrenset, kort periode i livet ..." (Ruud, 2013, s. 205). Å bruke musikken til et slikt formål kan være gunstig i alle skoletrinn, på folkehøgskoler og i andre ulike samfunn. Å føle samhørighet til den gruppen en er deltager i er et viktig aspekt i dannelsen av fellesskap. Om en ikke føler en samhørighet til gruppen, vil det være vanskelig, om ikke umulig, å føle seg som en del av fellesskapet. Man skal ikke gi slipp på sin egen individualitet, men i en gruppe vil individet "forsvinne" noe, da gruppen får en egen identitet. Ruud (2013) skriver "Samhørigheten med gruppen utvisker de individuelle forskjellene og skaper en type "communitas-erfaring", det vil si følelsen av å danne fellesskap ut fra en felles og likeverdig menneskelig situasjon" (s.190).

Sangeren i vokalensemblet – Om musikalske og sosiale dimensjoner i sangerkollektivet er tittelen på masteravhandlingen til Krokan (2015). Hun tar for seg den individuelle sangerens plass i et korfellesskap. I dette er temaene tilhørighet og fellesskap inkludert. Hun har et utvalg av informanter som belyser sine roller innenfor vokalgruppa (som kor). Krokan skriver at "Å snakke om informantenes forhold til sin egen rolle i gruppen, i en større vokalgruppekontekst og innen et felt, har ledet meg inn på tema om identifikasjon, musikalsk fellesskap, tilhørighet og avgrensinger" (2015, s.23). Disse emnene er alle relevante i Krokan sin forskning på den individuelle sangeren i et større fellesskap. Krokan referer flere steder til

Shelemay (2011), og skriver at Shelemay bruker ordet "community" når det er snakk om fellesskap. Community kan imidlertid være vanskelig å definere. Krokan (2015) skriver:

Ordet "community" ansees å være et nøkkelbegrep innen en rekke fagfelt. Ordet brukes bredt, og det gjøres ikke alltid klart hva begrepet inneholder i ulike kontekster. Shelemay forteller at det har vært lite fokus på å diskutere hvordan begrepet brukes. Ved å åpne for en nytenkning rundt begrepet hevder hun at det også åpnes for muligheten av å ikke bare se musikken som uttrykk og symbol for en gitt sosial gruppe, men som en del av prosessen som på ulike måter kan bidra med å generere, forme og opprettholde nye fellesskap. (s.26)

Videre forteller Krokan om at musikken kan skape fellesskap, men at hver og en kan oppleve fellesskapet på forskjellige måter i det samme fellesskapet, og at det igjen kan forandre seg over tid (2015, s. 30). Hun henviser videre til Shelemay når hun påpeker at alle som er med i et spesifikt fellesskap er klar over at de har noe til felles og at dette er det som knytter dem sammen (2015, s. 31). Krokan skriver om fellesskapet i en vokalgruppe, og her vil fellesskapet dannes rundt forståelsen av at alle medlemmene i denne vokalgruppen er der fordi de liker å synge; de er en av grunnene til at fellesskapet oppstår. Det er en gjensidig forståelse av at sangen står i fokus.

Å utøve musikk sammen kan skape nære relasjoner da musikalsk praksis og samhandling er en form for sosial interaksjon. Å være en del av et sangerfellesskap innebærer å ta del i det sosiale så vel som musikalske prosesser og praksiser. (Krokan, 2015, s 31)

Gjennom denne utøvende praksisen kan et fellesskap dannes. Dette er en handling som sangerne utfører sammen i en sosial setting. I en vokal gruppe støtter man, oppmuntrer og bygger opp hverandres selvtillit. Samholdet innenfor denne gruppen vil bli sterkere fordi hver enkelt investerer noe av seg selv og gruppen får en "vi- følelse" (Krokan, 2015, s. 109). Får gruppen en "vi- følelse" så er tilhørigheten blitt godt etablert og man føler at gruppen er et fellesskap med like fellestanker og ideer, men som igjen kan gi rom til hvert individ.

Hollen (2010) tar for seg spørsmål som omhandler hvorfor mennesker synger i kor og hva man får ut av det. Hollen har benyttet seg av informanter fra kormiljøet som forteller om sine grunner til å synge i kor. Flere av informantene kan fortelle at det er fellesskapet som er med på å trekke dem til kormiljøet. Hollen skriver:

Min forskning viser at når man synger i kor sammen kan det bidra til økt selvtillit og fellesskapsfølelse. I et kor bidrar alle så godt de kan og jobber sammen for å nå et felles mål. Siden mennesker er sosiale vesener, er følelse av tilhørighet og fellesskap viktig for at vi skal kunne trives. (Hollen, 2010, s. 37).

Følelsen av tilhørighet og fellesskap er viktig for trivselen, og kan være en av grunnene til at mennesker velger å synge sammen. Enkelstemmen har kanskje ikke så stor plass, men er likevel særdeles viktig for helheten; det er summen av alle stemmene til sammen som skaper musikken. Fellesskapet oppstår i arbeidet med å skape noe sammen. "Sammen kan stemmene

frambringe flott musikk, og opplevelsen av å uttrykke noe større enn deg selv kan forsterkes i et musikalsk fellesskap som kor" (Hollen, 2010, s. 38). Man blir en del av et musikalsk fellesskap når man synger sammen i kor. I tillegg er dette et sosialt fellesskap. Informantene til Hollen forteller at å synge alene er kan være ubehagelig, men synger du som en del av et kor føles det mye tryggere (2010, s. 44). Koret tilbyr altså en trygg ramme for å lære, der det også er lov til å gjøre feil: "For å lære må man også feile ... At koret er trygt og inkluderende innebærer at man aksepteres med den stemmen man har" (Hollen, 2010, s. 45). I et inkluderende og trygt miljø vil et godt og trygt fellesskap også framtrede. Å synge i kor der rammen rundt er trygg og inkluderende, skaper et sosialt miljø som koristen vil kunne ha glede av. En av Hollens resultater er nettopp at informantene ser det sosiale miljøet som en særdeles viktig grunn til å synge i kor. Man får utfordre seg innenfor trygge rammer og man lærer nye egenskaper.

Det finnes flere bøker og avhandlinger som omhandler konstruksjonen av identitet innenfor ulike sektorer av det personlige- og det sosiale livet. Ruud (2013) har skrevet boken *Musikk og identitet*, der han tar for seg hvordan musikk kan være med på å skape identitet, og forme oss som mennesker. Hos Ruud blir musikken en "...identitetsmarkør", en måte å markere oss selv på overfor "de andre". Gjennom vår reaksjon på de andres oppfatning av oss former vi vår selvoppfatning innenfor et større kulturelt felt" (Ruud, 2013, s. 139). Musikken blir en del av hvordan vi identifiserer oss enten som enkeltmennesker, men også som en institusjon. Konstruksjonen av identitet blir påvirket av det som skjer rundt deg, hva du leser, hører på, opplever, samt mennesker du omgår. Å være en folkehøgskoleelev er en identitet, en sosial posisjon, som man "inntar" det året man går på denne type skole. Vi kan si at folkehøgskolen legger opp til hvordan de ønsker at denne type elev skal være, ved å tilby bestemte praksiser for læring og bestemte sosiale arenaer. For eksempel kan det være viktig for folkehøgskolen at "folkehøgskoleeleven" føler tilhørighet til andre elever, til skolen og til skolens område. Men det er eleven selv som tar tak i identitetsmarkørene de blir tilbudt, og jobber frem en folkehøgskoleidentitet.

Identitet handler om at opplevelse av tilhørighet til et bestemt sted, hvor vi kommer fra, og steder vi føler oss knyttet til, inngår som en viktig bestanddel av selvbildet. For eksempel er nasjonaltilhørigheten viktig når vi skal oppsummere vår identitet, særlig når vi skal presentere oss for utlendinger. Overfor landsmenn forteller vi hvor i landet vi kommer fra. Å ha "røtter" et eller annet sted inngår sentralt i den konstruksjonen vi kaller identitet. (Ruud, 2013, s. 208)

Vi har identiteter tilknyttet steder, for eksempel har vi en nasjonal identitet. Men slike stedstilknytninger kan også dannes med en institusjon, eller en utdanning man har gått. Når

man utdanner seg til å bli lærer kan vi si at betegnelsen "lærer" blir en del av denne personens identitet. Slik vil det kunne være for en folkehøgskoleelev også. Å være/ha vært en folkehøgskoleelev kan bli en del av identiteten til eleven. Musikk er en stor del av folkehøgskolen og kan være med på å skape skolen og elevens identitet. En kan si at å gå på folkehøgskolen er en type livserfaring som med musikk skaper minner som elevene kan ta med seg gjennom livet og tenke tilbake på. Ruud (2013) skriver:

Likedan kan man beskrive hvordan enkelte musikkstykker kan oppsummere sentrale livserfaringer og verdier, hvordan et musikkstykke kan fungere som en "minnebank" for livserfaring. Ved å tenke tilbake på musikkopplevelsene våre vil vi også oppsummere sentrale episoder i livet, og på denne måten skape sammenheng eller kontinuitet i et livsforløp. (s. 130)

Identitet blir dannet av de livserfaringene vi gjør oss, og vi kan si at identiteten er i stadig forandring ettersom vi gjør oss stadig nye erfaringer og skaper nye relasjoner. Gjennom livet går et menneske gjennom flere livsfaser som er med på å forme og endre din identitet. Minnene som skapes innenfor disse livsfasene kan lett bli knyttet opp mot musikk man hørte på eller hadde et forhold til på den tiden. Mange vil nok kunne tenkte tilbake på ungdomstiden og noen spesifikke sanger som betydde mye på den tiden, og som vil ta deg rett tilbake til minnene/følelsene. Musikken blir som Ruud beskriver en "minnebank" som bygger opp en musikalsk identitet gjennom livet. Ruud (2013) skriver videre om at musikken er en del av identitetsutviklingen, spesielt i ungdomsårene, men at det blir gjort en utvelgelses prosess etter hvert som man blir eldre.

Noe som blir tydelig ut fra mitt materiale, er at identitetsutviklingen går over i en fase hvor mye musikk forkastes og noe bringes videre, og hvor det skjer et opprydnings- og integreringsarbeid der personen ønsker å tilpasse musikalsk smak og musikkopplevelser til et mer reflektert verdi- og livssyn. (Ruud, 2013, s. 260)

Minnene man skaper blir en del av utviklingen av deg som menneske. Ruud sier videre at "Utformingen av identitet viser ikke minst hva vi bryr oss om, hvilke verdier vi holder for viktige ... Med andre ord dreier identitet seg i særlig grad om hva vi står for her i livet, hva og hvem vi bryr oss om" (s. 190). Videre kan man også si at man kan ha flere identiteter samtidig innenfor ulike områder. Man kan ha en identitet som folkehøgskoleelev, som en del av en familie, innenfor en musikkjanger og lignende. Alle disse enkelt identitetene utgjør en helhetlig identitet.

Ruud beskriver identitetsskapingen gjennom det han kaller "rom". Ett av disse rommene er "Det sosiale rom". Innenfor dette sosiale rommet er konstruksjonen av identitet ikke kun noe som skjer individuelt, men også i en større sosial kontekst "Selvdefinisjonen er knyttet til posisjonen i et større sosialt og kulturelt rom" (Ruud, 2013, s. 139). Han skriver at musikken

blir en identitetsmarkør, en måte man kan vise seg frem til andre rundt oss (s. 139). Musikk er ikke noe som en kan betegne som personlig, men også noe som skjer på det større kulturelle feltet. Selv om en sang kan ha en personlig innvirkning på deg som person, er likevel sangen (om ikke egenlaget) en del av det kulturelle feltet. Når mennesker tar del i felles musikalske opplevelser vil de lage felles minner. Ved henvisning til Stokes (1994) skriver Ruud (2013):

Alle musikalske hendelser, fra felles dans til det å overvære en konsert eller lytte til en CD, framkaller og organiserer *kollektive minner* og presenterer opplevelsen av hvor vi hører hjemme, med en intensitet, kraft og enkelhet som andre sosiale aktiviteter neppe kan formidle på liknende måte ... (s. 139-140)

Musikken brukes på mange måter, og er med på å forme ulike kulturelle fellesskap og sett av kollektive minner, knyttet til familier, institusjoner, interesser, steder og så videre. I avsnittet om Ruud og fellesskap kommer jeg inn på en rekke måter fellesskap blir dannet på. Ruud behandler den musikalske formingen av sosiale fellesskap under kategorien "Sosiale rom": vi snakker ikke egentlig om personlige hendelser, men kollektive prosesser. Ruud sitt "Sosiale rom" inkluderer mange viktige aspekter som går ut på hvordan identitet (og fellesskap) skapes. Han trekker fram hvordan identitetskategorier som kjønn, etnisitet, og ressurser som media, virker inn på fellesskapsprosessene. Men uavhengig av hvordan kjønn, etnisitet og medier påvirker, så er kan en si at hvordan vi kommuniserer vår identitet sosialt, hvordan vi fremstiller oss til hverandre og offentligheten, går utenpå de rollene vi blir tilbudt, for eksempel av media. "Vår identitet, hvem og hva vi ønsker å oppfatte oss som, rommer noe mer enn innholdet i de stereotypene vi bruker når vi skal plassere andre på bakgrunn av deres musikksmak" (Ruud, 2013, s. 140). Med andre ord er en identitet mer komplekst enn som så.

Tia DeNora skriver i sin artikkel *Music and self-identity* (2006) at musikk kan være med på å forme deg som menneske, skape minner og følelser og skape en identitet. "A great deal of identity work is produced as presentation of self to other(s) ..." (DeNora, 2006, s. 141).

Identitet kan på denne måten være hvordan vi presenterer oss til andre. Musikk kan være en av måtene å gjøre denne presentasjonen på, og sånn sett "fortelle" hvem vi er. Som Ruud mener DeNora også at musikk, og bestemte sanger, kan gir rom for å gjenskape bestemte minner, eller få en til å minnes hvordan en spesifikk person eller tidsperiode var.

And when it is music that is associated with a particular moment and a particular space, music reheard and recalled provides a device for unfolding, for replaying, the temporal structure of that moment, its dynamism as emerging experience. This is why, for so many people, that past 'comes alive' to its soundtrack. (DeNora, 2006, s.144)

Musikken skaper en struktur rundt minnet og minneøyeblikket, slik at fortiden kommer "til liv" igjen. Vi gjenopplever oss selv slik vi var i fortiden, og arbeider sånn med vår egen forståelse av oss selv og vår egen identitet.

Frith (1996) mener også at musikken er med på å konstruere vår identitet, gjennom musikkopplevelser.

Music constructs our sense of identity through the direct experiences it offers of the body, time and sociability, experiences which enable us to place ourselves in imaginative cultural narratives. (Frith, 1996, s. 124)

Musikken skaper et rom for å lage kulturelle fortellinger om oss selv, direkte forankret i kropp, tid og den sosiale konteksten vi er i. alle å kunne delta uavhengig av hvilken hudfarge man har, kjønn, alder og sosial bakgrunn. Musikk skaper mening med det sosiale og inspirerer til fortellinger om samhørighet. Rundt om i verden finnes det ulike type musikk som er knyttet til ulike folkegrupper. Her i Norge har vi vår norske folkemusikk som stev, halling og joik. I tillegg har samefolket joik som særpreger deres kultur. På verdensbasis finnes det lignende eksempler på musikk som knytter et folkeslag sammen og som skaper et samhold og en identitet for de som tilhører denne kulturen. Om vi i Norge drar ut i verden og noen setter på en reinlender, vil nok de aller fleste føle seg ekstra norske og kjenne på et eierskap til denne type musikk/dans. På en folkehøgskole samles det elever fra hele Norge, men flere skoler har også internasjonale linjer som samler elever fra hele verden. På slike skoler kan musikk være det bindeleddet, som samler elevene i et "folkehøgskolefelleskap" på tvers av de mange ulike kulturelle fellesskapene elevene ellers tilhører. Kanskje kan den kommersielle popmusikken, som mange kjenner, ha en slik samlende effekt, kanskje er det musikk få av elevene kjenner fra før, men som man blir kjent med sammen, eller kanskje lærer man hverandres musikk å kjenne.

Identitet blir ofte sett på som noe fastlagt, eller som kjennetegn som ikke forandrer seg ved et fenomen. Gjør man det, så vil spørsmål om identitet handle om å finne og identifisere slike karaktertrekk, og finne stabile fellestrekk mellom ting, eller uforanderlige forskjeller på ting.

Dyndahl og Ellefsen skriver:

I tradisjonell ontologi så vel som i dagligspråket forsås et fenomenens *identitet* som det uforanderlige, stabile og unike ved fenomenet, sett med karakteristika som definerer og avgrenser .... Det kan virke som om det å forstå og framstille både seg selv og omverdenen gjennom koherente narrativer er en svært nærliggende menneskelig fortolkningsstrategi. Vi beskriver gjerne våre egenskaper, verdier og intensjoner, våre relasjoner til andre, våre avgjørelser og reaksjoner i vendinger som «gir mening» i den forstand at de uttrykker en viss konsensus og logikk, og ved å organisere et kanskje sprikende, motsetningsfullt mangfold til en eksplisitt helhet. (Dyndahl & Ellefsen, 2011, s. 189)

Når vi tenker på hvem vi er selv, eller forklarer oss selv for andre, forsøker vi å skape helhet og sammenheng. Vi lager versjoner av oss selv, for oss selv, som stemmer, og som fletter sammen alle ting til en god helhet. Musikalsk identitetsarbeid og minnearbeid handler sånn sett mye om å lage sammenhengende versjoner av oss selv. Å jobbe fram en sammenhengende identitet blir noe vi gjør hele livet og den vil være i forandring. Dyndahl og Ellefsen går også et skritt videre i å snakke om identitetsbegrepet. De benytter seg av identitet som en "metaforisk størrelse", og diskuterer hvordan det kan oppstå "didaktiske identiteter" på lik linje som man finner individuelle identiteter:

Analogt med folks subjektive identitetsdannelser vil også fagdidaktiske identiteter være konstruert og forhandlet av og i tilknytning til kultur, mening og makt. Musikkpedagogiske praksiser kan i så måte sies å forhandle didaktiske identiteter på lignende måter som individer, ved faglig og fagdidaktisk selvforståelse og handlingsrom oppnår gjennom diskursiv underordning hvor man på samme tid identifiserer seg med, repeterer, utfordrer eller til og med undergraver de diskursive kategoriene som utøver herredømme og tvang. (Dyndahl & Ellefsen, 2011, s. 193-194)

....

En viktig konsekvens er at verken musikkpedagogikk eller fagdidaktikk kan sees uavhengig av den historiske, samfunnsmessige og kulturelle produksjonen av mening, konstruksjon av identitet og forhandling av makt som finner sted i de kontekster hvor de inngår. Musikkfaget og dets didaktikk(er) bør dermed tolkes som kulturelle praksiser, og som sådan burde de også studeres i en bredere sammenheng enn som utdanningsforholdet isolert fra de omsluttende sosiale og kulturelle omgivelsene. (Dyndahl & Ellefsen, 2011, s197)

Dyndahl og Ellefsen skriver om hvordan man kan studere endringsprosesser innenfor et skolefag, ved å se på hvordan fagets "identitet" presenteres og forhandles, og også hvordan det henger sammen med elever og læreres forhandling av identitet. På samme måte, mener jeg, kan vi si at institusjoner som folkehøgskoler har en "identitet", som presenteres og forhandles samtidig med, og i sammenheng med, elevenes identiteter. Slik som Dyndahl og Ellefsen påpeker kan man ikke se på musikkpedagogikk som noe uavhengig fra produksjonen av blant annet identitet. På lik linje kan en si at folkehøgskolen som en institusjon ikke kan være uavhengig fra konstruksjonen av identitet. Hver skole har sin egen historie, med egne verdier og ulike elever som blir en del av en kulturell hendelse og har sine egne kulturelle praksiser som blant annet musikk. Folkehøgskolens "grunnverdier" ligger der som en pulserende blodåre som gir liv til skolen. Den relasjonen som oppstår mellom elevene og skolen, elevens erfaringer og skolens aktive arbeid for å skape et godt skolemiljø og dannelses, vil gi liv til skolen og bidra til å skape en skoleidentitet. Skoleidentitet vil være i stadig bevegelse og forandring, men i folkehøgskolens utdanningspraksiser vil kanskje grunnverdiene gjentas og gjentas, og samle skolen historisk. I de sosiale og didaktiske musikkpraksisene ved skolen kan vi kanskje si at et "minnearbeid" foregår, slik Ruud (2013) og DeNora (2006) skriver om der skolen lager en sammenhengende historie om seg selv, og

gamle "minner" vekkes og blir forsterket av musikk som har vært i spill tidligere. Skolens identitet blir et produkt av sitt minnearbeid, og musikken er et viktig redskap i å bygge og gjenskape disse minnene. Sånn blir den blir skapt av menneskene som i øyeblikket jobber der og elevene som går der, men bygger også på erfaringer som er gjort tidligere og tilbakemeldinger de får fra tidligere elever.

Man kan selvfølgelig argumentere mot påstanden her om at en folkehøgskole kan "skape" sin egen identitet. Jeg mener likevel at så lenge man forstår institusjonen som en kombinasjon av historie, skolebygg og skoleområde, og de menneskene som studerer og jobber der, så kan man trekke identitetsbegrepet over til noe som ikke er et "levende vesen", men en levende og menneskelig institusjon.

Dale (2015) bruker også "identitet" på en tilsvarende måte. Hun tar for seg hvordan musikk skaper og formidler identitet, kultur og fellesskap i Skien by. Hennes avhandling heter *Musikk, kultur og tilhørighet i Skien* og legger vekt på hvordan kulturen, spesielt musikken som blir skapt av menneskene som bor der, fører til en identitet og økt tilhørighet til byen. På samme måte som en folkehøgskole og andre skoler er det menneskene som bor i byen som skaper denne identitet. Dale skriver om sin problemstilling:

Jeg vil ta for meg problemstillinger omkring musikk og lokal identitetsforankring, under forskningsfeltet musikk og identitet. Med denne oppgaven ønsker jeg å belyse hvilken relevans stedstilhørighet kan ha for vår identitet, og videre se på hvorvidt musikken kan være av betydning i arbeidet med stedstilhørighet. (Dale, 2015, s.1)

....

Identitet handler om noe personlig og individuelt, som samtidig er påvirket av en historie. Identitetsbegrepet i seg selv er komplekst. Dersom vi mener at identitet handler om noe personlig og individuelt, blir det slik sett vanskelig å snakke om en by sin identitet. (Dale, 2015, s.2)

Dale ønsker å se på hvordan stedstilhørigheten er med på å skape en personlig identitet og hvordan musikken har betydning for denne skapelsen. Som hun sier blir det vanskelig å si at en by har sin egen identitet om identitet kun skal være noe som er personlig og individuelt. Og hun ser at begrepet kan bli komplekst avhengig av hva man legger i begrepet. I tillegg til å se på hvordan identitet og stedstilhørighet hører sammen, har hun også tatt for seg fellesskapsbegrepet og hvordan det blir påvirket av kultur og tilhørighet. Hun påpeker at "Kulturelle aktiviteter er med på å forme vår egen og et fellesskap sin identitet, og er en essensiell del av det å være menneske" (Dale, 2015, s. 33). I sin avhandling ser hun på hvordan jazzen har spilt en rolle for skapelsen av byens identitet og beboernes følelse av tilhørighet.

Small (1999) argumenterer for at vi må se musikk som en aktivitet, og ikke hovedsakelig som objekt og musikalsk verker. "The idea that musical meaning resides uniquely in musical objects bears little relation to music as it is acutally practised throughout the human race" (Small, 1999, s. 11). Musikk er for alle, både de som fremfører og de som opplever fremføringen. Han mener at musikken ikke bare er noe som er, men det er noe man gjør.

If there is anything that is clear about performing and listening it is that they are action, they are something people do. As I thought about this I realized that if music isn` t a thing but action, then the word 'music' shouldn't be a noun at all. It ought to be a verb- the verb 'to music'. (Small, 1999, s. 12)

Her gjør Small om substantivet "music" og gjør det om til verbet " to music". Musicking, sier Small, inkluderer alle som deltar i musikken, på alle mulige måter. Om du fremfører den, lytter til den, selger billetter til konserten, vasker på scenen, kjøper musikken og lignende. Han trekker begrepet langt og mener at man ikke bare skal se på meningen bak et musikalsk verk, som opera, melodier og tekster, men musikalsk mening i et videre perspektiv (Small, 1999, s.13). Han stiller spørsmål ved hvordan man skal foregripe det å finne en musikalsk mening. Han skriver:

... the question that is most useful to us is not " what is the meaning of this musikal work?"; no, the useful question is " What does it mean when this performance takes place at this time, in this place with there people taking part?". (Small, 1999, s. 13)

Small mener at det er mindre fruktbart å spørre om meningen bak fremføringen og det musikalske verket. Nyttigere er det å studere hva det fremføringen betyr her og nå, med akkurat disse menneskene, akkurat dette stedet. Hva gjør musikken for oss i øyeblikket?

I *Allmenn musikkundervisning* påpeker Varkøy (2010) at begrepet eksistensiell erfaring er et nytt begrep i Kunnskapsløftet. For denne avhandlingen har ikke Kunnskapsløftet noen plass (da folkehøgskolen ikke ligger under dette), men Varkøy trekker frem noen spennende poenger når han snakker om eksistensiell erfaring og han trekker også inn Small sitt begrep om "to music". Dette beskriver han som spørsmål som tar opp grunnleggende og dype spørsmål som det ofte ikke er så lette å svare på.

Slike spørsmål kjennetegnes ved at de bare sjelden kan besvares med konkrete og presise svar. Ofte er spørsmålet om mening nærliggende; mening i livet- og mening med livet. Erfaringer og refleksjoner omkring menneskeverd, lidelsens problem, håp, livsglede, tid, død, lykke, tilhørighet og sammenheng likeså. Disse spørsmålene handler om en undring som omfatter både kognitive, erkjennelsesmessige og emosjonelle aspekter. (Varkøy, 2010, s. 28-29)

Ved en folkehøgskole vil ikke nødvendigvis spørsmål om "meningen med livet" aktualiseres bevisst i forhold til musikalsk erfaring, men det er heller ikke poenget her. Varkøy forklarer at "... vi har "gjort en erfaring" når vi har opplevd noe som virkelig preger oss på en eller annen

måte videre, "har satt spor" som vi gjerne sier" (s. 28). For noen kan kanskje et år ved en folkehøgskole ha en stor innvirkning i livet deres, og musikken kan ha vært en katalysator i denne opplevelsen. Om Smalls forståelse av musikk som "musicking" sier Varkøy at:

Det fokuserer på at musikk ikke bare er en rekke produkter eller objekter og verk, men at musikk i like stor grad er virksomheter og prosesser, at musikk er nært forbundet med menneskelige følelser og opplevelse av mening, og at det handler om en personlig, konkret og dyp menneskelig uttrykksform relatert til kultur og kontekst. (Varkøy, 2010, s. 29)

Dette henger nært sammen med det som jeg tidligere har skrevet om Small sine ideer om hva musikk gjør for oss. Varkøy (2010) skriver videre at "musicking" kan handle om relasjoner som dannes og som man ønsker skal oppstå. Ved at man opplever eller utfører "musicking" sammen skapes relasjoner som også kan trekkes bort fra en "her- og nå" opplevelse, men kan trekkes inn i en følelse av glede, erfaringer og livskvalitet (s. 30). Å delta i "musicking" kan gi et grunnlag for felles opplevelser, minner og gode relasjoner.

3.3 Sang og musikk i folkehøgskolen: forskning

At sang og musikk er utbredt i folkehøgskolen er ingen ny informasjon, men jeg har ikke funnet mye forskning på emnet. Gjennom søk i flere databaser (som Brage og Oria) har jeg kommet frem til at forskning direkte knyttet til sang og musikk i folkehøgskolen finnes det lite av. Det finnes imidlertid to masteravhandlinger som delvis omhandler temaet, den ene i sosiologi og den andre i musikkpedagogikk. Det finnes andre avhandlinger som omhandler folkehøgskolen, men etter mine undersøkelser er det ingen av dem som er rettet mot sang, samhold og skoleidentitet.

Byes (2016) masteravhandling i sosiologi ved NTNU i Trondheim omhandler hvordan den norske folkehøgskolen driver fellesskaps- og identitetsbygging. Dette tematiseres også i foreliggende avhandling, men der Bye fokuserer på både organiserte og uorganiserte aktiviteter generelt, er min avhandling spesielt fokusert inn mot musikk. Bye sin avhandling har et sosiologisk perspektiv. Han undersøker sosiale praksiser på skolen i sin forståelse av hvordan fellesskap oppstår. I sitt teorikapittel tar han for seg uttrykket "communitas". Dette uttrykket har han hentet fra Turner (2012), og han bygger den delen av avhandlingen sin som omhandler fellesskap blant annet på denne definisjonen. Bye (2016) skriver: "I gruppen hvor communitas oppstår kommer alle sammen som én større enhet, og både latter og spøk forekommer" (s. 16). I sine videre henvisninger til Turner sier han at man i denne communitas blir man sterkere knyttet til hverandre og får forståelse for hverandre (Bye, 2016, s.16).

I ett av sine kapitler tar han for seg "Musikk som sosial praksis i fellesskapsbygningen" (Bye, 2016, s. 49). I dette kapitlet tar han for seg en observasjon han har gjort på skolen. Denne observasjonen foregår på et av skolens fellesarealer. Her observerer han elever som uoppfordret tar frem gitaren og skaper en opptreden/ allsang. Observasjonen knytter seg til hvordan elevene selv, gjennom sang og spill, skaper et fellesskap, og hvordan det har en samlende effekt på elevene. Lærerne har ingen betydelig plass i denne observasjonen og i dette kapitlet om musikk. Bye ser grundig på oppbygningen av identitet og fellesskap, men gjør ingen nærmere studier av hvordan skolen som institusjon bruker sang og musikk som et aktivt element for å skape dette fellesskapet og skoleidentitet.

Stoltenbergs masteravhandling innenfor musikkpedagogikk ved Høgskolen i Bergen (nå Høgskolen på Vestlandet), omhandler elever på musikklinjer på folkehøgskoler og deres forventninger, ambisjoner og erfaringer (Stoltenberg, 2016, s. 1). Hun skriver:

Målet med denne oppgaven er å bidra til økt kunnskap om elevenes bakgrunner, forventninger og ambisjoner. Denne kunnskapen kan forhåpentligvis utfordre til refleksjon og diskusjon om det musikkpedagogiske arbeidet i folkehøgskolene. Videre kan funnene være relevante for folkehøgskolens personale ved planlegging og utforming av deres linjetilbud. (Stoltenberg, 2016, s. 1)

Selv om denne avhandling tar for seg musikk i folkehøgskolen ligger temaet langt fra hvor mine forskningsspørsmål ligger. Hennes forskning har et fokus rettet mot elevene som skal starte på en musikklinje og er en rent kvantitativ studie.

Det finnes en rekke bøker som er skrevet på emnet om folkehøgskolen. De fleste av dem omhandler historien til en spesifikk folkehøgskole eller folkehøgskolens historie generelt. Blant disse bøkene finner vi *Frihet til å lære: Frilynt folkehøgskole i 150 år* av Mikkelsen (2014). Han skriver om folkehøgskolens start her i Norge, og trekker linjer tilbake til Grundtvig og folkehøgskolens begynnelse i Danmark. Han har mot slutten av boken tatt med et svært kort kapittel som omhandler sang i folkehøgskolen. Dette er ikke noe han har utdypet noe stort, og kapitlet (om man kan kalle det for det) er kun på litt over en side. Her skriver han om hvordan sangen er en sterk tradisjon i folkehøgskolen og om ulike sangbøker som har vært med på å føre sangtradisjonen videre.

4) Sang og musikk i folkehøgskolen

4.1 Innledning: en avgrensing

Musikk har vært viktig i folkehøgskolen helt siden den første folkehøgskolen ble opprettet her i Norge i 1864 (Mikkelsen, 2014, s. 434). Mitt masterprosjekt handler om hvordan folkehøgskolene skaper samhold og skoleidentitet ved bruk av musikk. Prosjektet er designet som en nærstudie av en bestemt folkehøgskole, og det empiriske materialet er samlet inn gjennom blant annet observasjoner av denne folkehøgskolen, gjennom et semester. Observasjonen vektlegger hvordan folkehøgskolen som institusjon legger til rette for sang og musikk. Et semester på en folkehøgskole består ikke bare av en vanlig ni til tre skolehverdag, elevene er i aktivitet hele dagen. Alle våkne timer er med på å skape samhold og skoleidentitet. Da det er umulig for meg å være på folkehøgskolen hver dag i et helt semester måtte jeg avgrense og fokusere oppgaven min inn på akkurat det jeg skulle skrive om og som var relevant for meg.

Sang og musikk fremstår som en viktig del av elevens hverdag på skolen. Hver morgen er det en samling de kaller Ord for dagen. Her snakker læreren (som har ansvar for dette den morgenen) kort om et tema, deretter spiller de en til to sanger fra elevens sangbok. Sangboken blir dermed et objekt som fra skolen sin side som har en utpreget plass hver morgen. Elevene får ofte beskjed om å ha med seg den når det er fellessamlinger, da det gjerne blir sunget en sang eller to da. Allerede den første uken ble det arrangert flere fellesaktiviteter der musikk og allsang var svært fremtredende. Blant annet allsang i peisestua, musikk-quiz, bading med allsang, og elevkveld. Elevene dro på fjelltur andre skoleuke. Siden lærerne arrangere allsang på kveldstid skulle elevene ha med seg sangboken også på tur. Det er timeplanfestet allsangtimer/skolekor som er obligatorisk for alle elevene på skolen. Sangene velges ut av lærer og elevene deles inn i stemmegrupper. Det er store muligheter for elevene til å utfordre og utvikle seg musikalsk. Skolen legger opp til mange ulike valgfag, blant disse finner man kor, piano, gitar, djembe, band og musikklytting. Det blir også arrangert egne temauker, blant disse er det en musikk og teater uke som alle elevene ved skolen må delta på. Elevene gjennomførte en elevkveld allerede første skoleuken. Her blir elevene delt inn i grupper og skal finne på en framførelse for de andre elevene. Det er timeplanfestet at dette skal skje flere ganger gjennom hele skoleåret. I tillegg til alle disse aktivitetene som skjer i regi av skolen, skaper elevene selv musikk på egenhånd. Disse uformelle/spontane handlingene kan for eksempel være sang og gitar-/pianospilling på "fritiden" i klasserom, peisestue, egne rom og lignende.

Som nevnt over var det umulig for meg å være på folkehøgskolen 24 timer i døgnet og observere alt. Jeg valgte dermed å begrense hva jeg ville observere og hvor ofte jeg ville observere. For min oppgave har de timeplanfestede aktivitetene vært det viktigste. Jeg har fokusert min observasjon (etter de to første skoleukene) hovedsakelig på allsang/skolekor og samlingene om morgenene. Temaiken for musikk og teater valgte jeg ikke å observere, men uken kom opp som tema når jeg intervjuet både lærer og elever. I de følgende analysene vil fokuset altså ligge på de timeplanfestede aktivitetene, som *hele skolen* må delta på. Dette er for å vise hva skolen som institusjon gjør felles med alle elevene. Etter at det siste semesteret var ferdig foretok jeg to fokusgruppintervjuer, den ene med lærere og den andre med elever.

4.2 Første skoledag og første skole uke

Observasjon 1

Jeg ser nedover den store gressbakken som former seg som en halvsirkel med en liten flat slette nederst i bakken som har et tjern som bakteppe. Hovedhuset på skolen og fire av internatene omkranser gressbakken og de røde trehusene fungerer som en ramme. Gresset er fremdeles vått, men nattens regnvær har gitt seg og skolen skinner. Dette gir rom for å ha åpningen av skoleåret utendørs i disse idylliske omgivelsene. Nede på den flate sletten er det plassert to store høyttalere, samt noen mikrofoner på stativ, et trommesett, et par gitarer og forsterkere. Musikken strømmer ut av høyttalerne mens spente elever og foresatte plasserer seg på ulike steder i bakken. Noen sitter rett på bakken, noen på jakkene sine og noen har med sitteunderlag. Noen har valgt å ta med stoler og sitter på toppen av bakken. Jeg har plassert meg sentralt i midten blant resten av publikum. Herfra har jeg god sikt over alt som skjer, både til "scenen" og menneskene rundt meg. Noen ansatte ved skolen går rundt og deler ut ark med to sanger på. Den ene er "Sommerfugl i vinterland" og den andre "What a wonderful world". Rundt meg høres, i tillegg til musikken, summingen av elever og foresatte som snakker, mens lærere og øvrige ansatte har begynt å bevege seg mot "scenen". Konferansieren går frem til mikrofonene. Han ønsker alle velkommen til dette folkehøgskoleåret før han sier "Vi synger mye her på skolen som dere vil oppleve. Vi starter med "Sommerfugl i Vinterland". Det rasler i arkene som har blitt utdelt tidligere. En av lærerne setter seg ned ved et elektrisk piano og det er satt opp mikrofon i stativ slik at læreren kan være med å synge. Pianospillet starter og læreren setter i gang allsangen. Rundt meg hører jeg svak sang. Jeg kan se at noen velger å ikke synge, mens andre tar del i allsangen. Musikken som kommer fra høyttalerne spilles høyt. Etter hvert hører jeg at elevene og foreldrene rundt meg synger mer med. Når sangen slutter blir det stor applaus fra gressbakken. Konferansieren stiller seg igjen foran mikrofonen og introduserer ordføreren som nå skal holde en tale. Ordføreren forteller om byen folkehøgskolen er en del av, litt historie, og hvilken glede elevene kan få av å bo her i et år. Ordføreren snakker med humor og får publikum til å humre og le. En ny lærer går opp til mikrofonen og begynner å lese et dikt: "Å

risikere". Stillheten brer seg over publikum. Lærer leser diktet med en slik ro, men også virkningskraft, at det ikke gis noe rom til småprat. Når diktet er ferdiglest kommer det en rungende applaus fra publikum. En annen lærer kommer fram og forteller om skolen og deres satsning på *danning* av elevene. Dette har vist seg å ha en positiv innvirkningskraft på elevene og lærer mener at spesielt elevene fra sist skoleår hadde dratt godt nytte av danningstimene skolen har satt opp. Konferansieren kommer frem igjen og sier "På tide å synge igjen". Den neste sangen er "What a wonderful world". Igjen kan jeg høre rasling i papir rundt meg, mens samme lærer som sist setter seg ned ved det elektriske pianoet. På denne sangen synger publikum mer med fra starten av sangen. Både elever, foresatte og lærere synger sammen og det skaper stemning denne første skoledagen. Trykket i sangen er sterkere og flere virker sikre på tekst og melodi. Konferansieren introduserer rektor ved skolen etter at sangen er ferdig og har fått stor applaus. Rektor ønsker velkommen til skolen og til dette skoleåret. Rektor forteller alle mulighetene et år på en folkehøgskole kan gi både når det gjelder venner, interesser og selvstendighet. Tråden om danning blir dratt frem igjen. Da skolen har både norske og internasjonale elever holder rektor talen både på norsk og på engelsk. Det neste på programmet er introduksjon av lærerne og de øvrige ansatte. De ansatte skal fremføre en sang for publikum. Den ene læreren har skrevet tekst til melodiene "Idyll", "Månemannen" og "Kjærlighetsvisa". Sangen har flere humoristiske punkter om skolen og lærerne. Dette skaper mye latter fra elever og foresatte som gir høy og lang applaus når sangen er sunget ferdig. Lærerne har virkelig bydd på seg selv med denne sangen. Dette er derimot ikke det siste lærerne byr på. For anledningen har noen av lærerne satt sammen et band og de forteller at de skal spille fire sanger. Bandet består av to gitarister, en bassist, en keyboardist og en trommeslager. Vokalen ruller mellom et par av bandmedlemmene. Den første sangen er "We will entertain you". Når jeg ser rundt meg kan jeg se det er flere som liker denne sangen godt, noen synger svakt med og de aller fleste klapper med på rytmen (tramp tramp klapp). Vokalistene sier det bare er å synge med underveis i sangen. Dette gjør at dette på en måte blir en tredje allsang denne ettermiddagen. Da medlemmene av bandet er, som de forteller, er store Pink Floyd fans så vil de gjerne starte med å spille "Time". På denne låten er det trommeslageren som er vokalist. Rundt meg ser jeg, spesielt foresatte, følge nøye med og ser ut til å være fornøyd med sangvalget. Etter stor applaus kommer det en funklåt; "Play that funky music". Publikum får beskjed at de kan være med å klappe, noe de gjør i kort stund før det dapper av. Bandet tar ikke av på "scenen" men skaper likevel en "groovy" stemning. Sangen skaper stor applaus og jubelrop. Dette var en sang som falt i smak. Til sist avslutter bandet med nok en Pink Floyd låt. Denne gangen er det "Comfortably Numb". Bandet får en stor, lang og jublende applaus når sangen er ferdig. Dette har tilsynelatende vært en positiv opplevelse for publikum. Tilslutt gjenstår det kun praktisk informasjon før foreldre og linjelærere skal ha foreldremøte, mens elevene kan bruke tiden til å bli kjent på området og med hverandre. Musikken blir igjen satt på og rundt meg yrer det av liv. (Feltnotater)

I august 2016 møter folkehøgskolen sine nye elever og skal introdusere seg for dem. Dette er en anledning for skolen til vise frem hvem de er og gi både de nye elevene som kanskje skal bo hjemmefra for første gang og de foresatte som følger dem en god start på skoleåret.

Feltnotatet viser hvordan musikken gjøres til en stor del av elevenes aller første møte med folkehøgskolen. Når de kjører opp til skolen og går ut av bilen er det første elevene møter en strøm av musikk som kommer ut fra høyttaleranlegget nederst i denne gressbakken. Det fungerer til å vise hvor åpningen skal være, og det skaper også en hyggelig stemning i denne spente og nye hverdagen for elever og foresatte. Etter at flere har funnet rommene sine og innlosjert seg der, starter åpningsseremonien i gressbakken. Denne åpningsdagen markerer en overgang fra en hjemmeboende elev til en noe mer selvstendig folkehøgskoleelev. Dette blir det Ruud (2010) kaller er overgangsrituale, og som vi ser gis musikken en stor rolle i markeringen av overgangen til folkehøgskoleelev-status.

At elever og foresatte får utdelt ark med to sangtekster på indikerer raskt at musikk vil ta en del av åpningen. Dette blir understreket av konferansieren, som sier at man synger mye på denne skolen og at det vil de nok skjønne ettersom skoleåret går. Jeg vil også si at musikken *profilerer* selve skolen i denne sammenhengen, og fremstiller den med en slags identitet. Sangene er for eksempel både på norsk og på engelsk. Grunnen til dette forklarer assisterende rektor da jeg spør etter at åpningsseremonien er ferdig. Det blir forklart at siden det både er norske og internasjonale elever ved skolen ville de ha en sang alle kunne være med på, men også at sangene står for verdier som skolen synes passer med de verdiene skolen selv er opptatt av. Her viser assisterende rektor at inkludering og samhold er en faktor på denne skolen som det legges vekt på. Når Ruud (2013) skriver om at et sosialt nettverk handler om å føle seg inkludert og være lik uavhengig av etnisitet og sosiale klasser, kan dette henvises til valget av både norsk og engelsk sang (s. 189), og til temaet i sangene. Alle skal føle seg inkludert med en gang skolen starter og dette er viktig i en tidlig dannelse av et fellesskap. Allerede første skoledag legger skolen til rette for å vise hvilke verdier de står for, og viser at på denne skolen står danning i fokus. Sangen blir et virkemiddel for dette. Konferansieren sier svært tidlig i åpningstalen at dette er en skole der de synger mye. Her viser skolen til at sang og musikk er viktig for dem og at elevene vil erfare dette i året som kommer. I allsangen skal alle være med, både elever, foreldre, lærere og øvrige ansatte. Med musikk legges det til rette for å skape en god start på skoleåret. Med unntak av to taler fra ordfører og rektor, består nesten hele åpningsseremonien av musikalske og kunstneriske innslag. Lærerne byr på seg selv og viser ved blant annet egenskrevet sang at dette er en skole med mye humor, sangglede og det er lov til å være seg selv. Både elever, foresatte, ansatte og øvrig publikum deltar i et musikkfellesskap og vi kan påstå at de i aller høyeste grad deltar i det Small (1999) kaller "musicking". Dette er et verb han har laget og han definerer det slik:

To music is to take part, in any capacity, in a musical performance. That means not only to perform but also to listen, to provide material for performance (what we call composing), to prepare for a performance (what we call practising or rehearsing), or to take part in any activity that can affect the nature of that style of human encounter which is a musical performance. (Small, 1999, s.12)

Å starte året med å delta i "musicking" er en aktivitet som binder hele skolen sammen, ikke bare elever og lærer, men også elevenes foresatte blir tatt med inn i sangkulturen som skolen legger frem. Varkøy (2010) beskriver Small's "musicking" med at det handler også om relasjoner, noe som folkehøgskolen tydelig ønsker skal skapes allerede første skoledag, felles opplevelser. Varkøy (2010) skriver:

"Musicking" handler altså også om relasjoner vi *ønsker* skal eksistere og som vi lengter etter å oppleve, og ikke bare de relasjonene som faktisk finnes der og da. Det kan handle om relasjoner mellom mennesker, med og i oss selv, men våre fysiske legemer, med kosmos, eller med det overnaturlige. Slik knyttes "musicking" opp mot opplevelse med og erfaring av mening, livskvalitet og lykke. (s. 30)

Folkehøgskolens satsing på mye musikk første skoledag gir også signaler om de relasjonene de ønsker skal eksistere i fremtiden. Varkøy skriver videre "Gjennom en sosial konstruksjon av mening former "musicking" et rituale hvor alle deltagere eller aktører utforsker og feirer relasjonene som skaper og former deres sosiale identitet" (2010, s. 29). Vi kan si at skolen legger grunnlaget for sin skoleidentitet med en gang skoleåret starter. Musikken er for lærere og andre ansatte en viktig del av konstruksjonen av felleskap og skoleidentitet, og dette arbeidet nøler de ikke med å starte med.

I et gruppeintervju med et utvalg av lærerne sier de at mye av grunnlaget for skoleåret blir lagt denne første skoledagen og at lærerne står fram som et godt eksempel:

Lærer 3: Det er jo fordi hadde vi bare delt ut to allsanger og sunget sanger så hadde vi nok vært ganske lik på mange måter og kan kanskje ha puttet ut noen som ikke ble så glad fordi de ikke er glad i å synge. Men de får jo se da et personale som synger mere eller mindre vettig felles sang og ikke minst at vi da stiller opp med eget band som viser spilleglede, sangglede og gir av seg selv. Så det er litt den samme greia at vi setter og en standard for hvordan vi ønsker vi skal ha det. Vi ønsker å synge, vi ønsker å leke, vi ønsker å opptre og da er vi med på å sette standard sånn er det vi har det. Det er jeg helt sikker på.

Lærer 2: Det er jo et moment til der i og med vi sånn sett står foran da som et godt eksempel for å kalle det det og gir av oss selv og spiller i band og synger og jubler. Det andre momentet som sånn sett kanskje er med på å pushe den sanggleden akkurat der og da er det at de aller fleste har med seg foreldre eller foresatte som og opplever akkurat det samme. Den samme gleden og den samme skal vi si energien. Og det er det de prater med ungen sin om med en gang og det er i hvert fall det vi får høre ikke sant at det wow dette her og det er klart at da det er og med på å trigge tror jeg da. Gleden og lysten.

Å få foresatte til å snakke med barna sine om positive opplevelser rundt musikk den første skoledagen kan være med på å gi elevene en større åpenhet og ro rundt det å skulle ha mer musikk i hverdagen enn det de kanskje er vant med til nå. Lærerne mener at dette kan være med på å skape glede og å få lyst til å synge, dette er noe de har hørt fra flere foresatte. Glede eller lykke er et moment som Varkøy (2010) viser til i sitatet over. Å delta i et musikalsk felleskap, om det er som utøvende eller lyttende, kan skape en følelse av lykke. Føler man lykke vil kanskje også en følelse av tilhørighet til skolen kunne oppstå. Skolen omfavner elevene sine og viser at musikk er viktig. Både lærer 2 og lærer 3 viser til hvordan de ønsker å fremme sangglede og prøve å føre den over til elevene. Som Varkøy (2010) skriver så kan det å delta i "musicking" gi en erfaring av mening. Å kjenne på en sangglede vil gi mening til hvorfor de synger. Dette vil ikke være den eneste grunnen, men føler man glede og opplever glede sammen er veien til gode relasjoner kort. En pangstart på skoleåret gir energi og pågangsmot. Det å gi av seg selv og ikke ta seg selv som lærer så høytidelig er noe lærerne tror har en stor effekt på hvordan elevene trives, og dermed på hvordan samholdet blir. Lærerne ble spurt om hvordan de spesifikt bruker musikk i oppstartsuken:

Lærer 3: Vi bruker det jo spesifikt da alle da har sin egen sangbok og kan bla og sånn sett kan finne sanger de kan og kan være med å foreslå. Vi har jo på forskjellige arenaer på turer vi er ute på hvor vi da har brukt allsang veldig inn i oppstarten og vi har jo egne allsangkvelder i oppstarts uken nettopp for å løse opp, skape en god stemning og skape lysten på å synge og folk ser at når at de andre synger så kan jammen jeg bli med og.

Lærer 1: Også er det en enkel sosial møteplass og enkelt å bli kjent gjennom å synge sammen tror jeg.

Lærer 2: Ja, også er det kunnskap om hva det å synge bidrar til for hver enkelt sånt rent fysiologisk. Den effekten av å synge som er det samme som å le og det kan jo ikke være galt.

Lærerne bruker musikk bevisst for å skape god stemning og bli kjent gjennom å synge. De mener også at gjennom sangen kan man skape glede, for slik som lærer 2 mener så har det å synge den samme effekten som å le. Latter og glede skaper en god trygg følelse som igjen kan føre til økt samhold. Dette støttes av Varkøy (2010) sin ide om lykke (s. 28-29). Når man skal ha en enkel sosial møteplass ved å møtes på stranda, i peisestua på skolen eller et annet område, så er musikk en enkel og gjennomførbar aktivitet der elevene kan delta på sitt nivå og latteren sitter løst. Slike aktiviteter mener lærerne skaper en god stemning. De mener også at når elevene ser andre synge er det lettere å bli med selv. Disse sosiale arenaene som skolen skaper, og der de legger til rette for sang, er med på å utvikle et syn på og følelse for det stedet de er på. De musikalske aktivitetene som skolen ønsker skal fremme fellesskap, finner sted

også sted her. Ruud (2013) skriver at "... musikk bidrar til å konstruere oppfatning av stedet" (s. 208). Skolen ønsker på sin side at elevene skal få et godt forhold til skolen og til hverandre. Men på den andre siden kan elevenes syn på hvordan musikken påvirker/skaper fellesskapet være annerledes. Lærer og andre ansatte ved folkehøgskolen har kanskje utviklet et sett med verdier og tanker om hvordan de ønsker elevene skal oppfatte dem, men å få med seg alle elevene på dette på en skole med over hundre elever, kan muligens være en utfordring. Elevene kommer til skolen med ulike (og kanskje også noen like) forventninger, og med egne erfaringer og identiteter. Alle disse elevene skal inn i folkehøgskole-"bobla", og for et års tid utgjør de et eget lite samfunn. De må forholde seg til hverandre på en daglig basis og lære å forholde seg til hverandre. Å prøve og skape et godt fellesskap er derfor essensielt.

I et intervju med en gruppe elever ble de spurt om når de først husker å ha møtt på musikk ved skolestart og de fleste sa at de husker at det var mye musikk den første skoledagen. Det er derimot en tur ned til vannet i nærheten av skolen elevene føler at deres aller første møte med musikk ved skolen fant sted. Dette var en uformell setting der læreren sa at etter kveldsmat skulle de ta med seg sangbøkene sine og badetøy ned til stranda. Læreren spurte om det var noen som kunne ta med seg en gitar:

Intervjuer: Hvorfor tok dere elevene med ned til stranden?

Lærer 4: Dette er jo oppstartsuka så da er det jo viktig at vi får med oss elevene på noe og at de har muligheten og tilbudet til å finne på noe sammen. Også har det vært ulike aktiviteter hele uken og vi lufta bare litt sånn på lærermøte egentlig om noen hadde noen gode ideer og så kom det opp som et forslag.

Intervjuer: Ja, så dette var noe som var planlagt på forhånd? Eller ble det planlagt den dagen fordi det var fint vær?

Lærer 4: Det ble egentlig så ble det planlagt sånn fordi det var fint vær, men det var satt av tid til at det skulle være en aktivitet. Men nå hadde det vært en aktivitet på formiddagen, innbinding av sangbok også hadde de gjort en del fysisk aktivitet tidligere, sosiale aktiviteter, rundt i husgrupper. Så vi tenkte at i går gjorde de noe med linja, i dag har de gjort noe med husgruppa, det har vært litt aktivt, det var ålreit å gjøre noe litt nedpå da. Og det var fint vær så da ble det det.

Intervjuer: Så bra. Ba dere elevene ta med sangbøker og gitar eller var dette noe de fant på selv?

Lærer 4: Jeg spurte på forhånd et par elever. Jeg spurte en først som går på (navn på linje), hun kunne ikke alle grep og følte seg litt usikker på det med sangboka så hun ville helst bare låne bort gitaren sin

til en annen i klassen, så da spurte jeg han og han sa det at ja ja, nei det var greit det. Så han stilte. Og så oppfordret vi da når elevene fikk informasjon under, ja utpå kvelden at de da tok med sangbok, fordi det var da også mulighet for å bade. Så da kunne man jo også om man ikke hadde lyst til å bade så kunne man bare komme med sangboken sin.

Intervjuer: Fortell litt om hvordan, eller hva som skjedde når dere var på stranda. Hvordan alt dette foregikk.

Lærer 4: Vi møttes utenfor her klokka åtte og gikk i en stor gjeng bort til (navn på vann). Når vi kom dit så var det da noen som begynte å bade og noen satte seg ned. Vi satt sånn naturlig samlet som en gjeng. Og så begynte han med gitaren å klimpre litt grann og det var veldig sånn koselig. Og det var vel et kvarters tid vil jeg tro, noen gikk og vasset litt ned i vannet og gjorde litt forskjellige ting. Og så da de at ja, nå synger vi litt dere og de bladde fram bøkene sine og mobiltelefon. For da hadde jo han som skulle spille gitar et sterkt ønske om å spille en låt han kunne og den var jo da på nettet. Og da var det jo mange som hadde med seg mobiltelefon, så første låte ble da derfra. Også kom jeg med et forslag fra boka og det gjorde de andre etter hvert også da, kom det forslag fra sangboka.

Intervjuer: Det er en sosial greie at de også fant sanger som de ville ha.

Lærer 4: Ja, også satt jeg litt sånn ved siden av og ja, høres den grei ut? Og de viste at enten så fikk de da likes på sangen eller ikke. Og alle fikk jo en forståelse av at den gitaristen ikke var så stødig på gitar likevel, så det ble jo litt morsomt det også. At han spilte litt feil og sånn og så tok de en annen sang.

Intervjuer: Hvor lenge varte denne spille, syngre greia?

Lærer 4: Den varte en times tid, for jeg tror da klokka var kvart over ni og da hadde vi sunget mye. Så da var det egentlig greit. Det var noen som tuslet av gårde før det og det var også noen av de som badet med klærne som også gikk ganske fort hjem da. Naturlig nok. Men vi var mange.

Elevene var med å synge kan lærer 4 fortelle videre. Læreren har også senere fortalt at eleven som spilte gitar fikk god støtte av de andre elevene selv om han spilte feil i noen sanger. Elevene som ble intervjuet har gode minner fra denne strandturen og noen av dem føler, som nevnt over, at dette er den dagen de husker best når det gjelder musikk og den første skoleuken. Hollen (2010) påpeker at i et trygt miljø vil det føles lettere å gjøre feil (s.44). I denne sammenhengen på stranda har ikke elevene bygget opp denne relasjonen til hverandre ennå, men lærer prøver å vise at her er det rom for å feile, at man skal føle seg trygg på det. Når slike settinger blir satt tidlig, at det er rom for å prøve og feile, vil elevene etter hvert kunne kjenne til dette selv og skaper man trygghet i elevgruppen har man kommet et godt stykke på vei i fellesskapsdannelsen. I et godt fellesskap skal det være lov til å prøve og feile uten at dette vil gjøre samholdet dårligere. I denne første skoleuken legges mye av grunnlaget for resten av skoleåret når det gjelder vennskap, fellesskap og samhold, i tillegg til å begynne å skape sangglede og verdier som er viktige for skolen.

Det kan virke som at den uformelle settingen av å dra på stranda, ha med badetøy (for de som ville det) og kunne spille og synge sammen hadde den effekten for noen som lærerne ønsket at det skulle:

Intervjuer: Men når dere dro da ned på stranda, for det var jo da den ene læreren her som så, nå drar vi dit, ta med dere sangbøkene så tar vi med en gitar også ser vi hva som skjer. Hvordan opplevde dere det, følte dere at dere ble bedre kjent av å sitte der? Eller følte dere at dere fikk et større samhold, at det ble litt sånn ok dette er koselig.

Elev 2: Ja, man blir jo ikke på en måte kjent, det blir man ikke, men man får man blir jo knyttet til hverandre.

Elev 4: Det er ikke plass til småprat når man sitter og synger liksom.

Elev 2: Nei, du knytter deg til deg og blir komfortabel med det.

Elev 3: Du blir komfortabel.

Elev 4: Ja, det å sitte å se på at de andre synger og så synger du med dem, det var kjempe kult. Men (resten av lus borte pga. elev 2 prater)

Elev 2: Så tar du gjerne etterpå å går sammen med en gjeng og begynner å prate etter man har sittet sammen og sunget.

Elev 3: Merker det fra starten når vi begynte til vi var ferdige sånn på starten så var det sånn at noen hadde kanskje en låt de ville få frem, kan vi ikke ta å spille E6, det var gjerne litt meg da (latter fra de andre) og så mot slutten var det sånn, Å Tore Tang igjen, kom igjen nå (engasjert). Så det viser seg egentlig bare at vi ble mer og mer konvertable med hverandre etter de to timene jeg tror vi satt der nede.

Elev 4: Mhm, flere som turte å si ting og sangforslag, vise sin musikksmak.

Elev 1: Å folk begynte å synge faktisk.

Elev 4: Jaaa, det var imponerende, jeg trodde det bare kom til å være sånn awkward mumling.

Elev 3: Første låta var faen meg bare mumling.

(latter blant elevene)

Intervjuer: Men etter hvert følte dere at det ble litt mer..

Elev 2: Man ble tryggere på hverandre.

Elevene satt ikke og pratet med hverandre under sangen og som lærer sa i intervjuet så var de stille og rolige mellom sangene også. Likevel kan turen ned til stranda ha gitt et godt utgangspunkt for å skape samhold og vennskap. Elevene påpeker at under selve allsangen så

ble de ikke bedre kjent, men de ble mer komfortable og tryggere på hverandre. Flere meldte interesse for at den sangen de likte skulle bli sunget og flere sang med underveis. Fra det elev 3 refererer til som mumling på første låten, virker det som om flere ble komfortable i den settingen og ble med å synge underveis. Elev 2 forteller også at det ble lettere å gå sammen i en gjeng etterpå og snakke sammen etter at de hadde sittet sammen på stranda. Å dra ned på denne stranda var et element i skolens arbeid med å legge til rette for konstruksjon av fellesskap. Det lå det til rette for å skape nye relasjoner. Her vil jeg igjen trekke inn Small (1999) og hans verb "to music" eller "musicking". Han skriver om hvordan denne deltagelsen i "musicking" kan bidra til å utforske, erfare og få bekreftet og feiret vår væren den fysiske og sosiale verden, og de mange ulike relasjonene vi inngår i. Han skriver:

I mean that when we music, when we take part in a musical act, the relationships that we bring into existence model those of the cosmos as we believe they are and ought to be. We do not *learn about* those relationships, but we actually *experience* them in all their wonderful complexity. The musicking empowers us to experience the actual structure of our conceptual universe, and in experiencing it we learn, not just intellectually, but in the very depths of our existence, what our place is within it and how we ought to relate to it. We explore those relationships, we affirm their validity and we celebrate them, every time we take part in a musical performance. (Small, 1999, s.13- 14)

Small gir en noe svevende men likevel svært interessant beskrivelse av hvordan relasjoner kan oppleves i et slikt musikalsk fellesskap. Verken turen til stranda eller første skoledags bruk av musikk representerer musikalsk deltagelse elevene har valgt selv, og kan jeg ikke si med full sikkerhet at alle elevene synes disse aktivitetene var gledelige og meningsfulle. På den andre siden er dette aktiviteter som elevene opplever sammen på et tidlig tidspunkt i skoleåret og som uansett er med på å starte innsosialiseringen av elevene til et fellesskap.

Den første skoleuken inneholdt mange ulike aktiviteter for å bli kjent. Noen var fysiske, noen var kunstneriske og andre musikalske. I tillegg til allsang nede på stranda, arrangerte lærerne en musikkquiz/allsang kveld. Her skulle alle elevene ha med seg sangbøkene sine slik at de hadde mulighet til å følge med på teksten da denne aktiviteten foregår i peisestua på skolen. Elevene skulle finne lag selv, men de fikk ekstra poeng om de kunne få så mange fra ulike linjer som mulig. Dette skulle være en måte å bli kjent på tvers av linjene på skolen.

Intervjuer: Vi skal fortsette litt med de to første skoleukene før jeg glemmer det egentlig. Dere hadde også musikkquiz den første uken med allsang, husker dere det?

Elev 2: Ja

Elev 3: Hæ?

Elev 2: I peisestua

Elev 4: Husker du?

Elev 3: Å ja

Elev 4: Vi hadde den der topp 20 greia

Elev 2 og elev 3: Ja

Elev 2: Det var artig.

(Elev 4 sier noe som det ikke går an å oppfatte)

Intervjuer: Da var dere jo plassert i grupper. Husker dere hvordan gruppene ble satt sammen eller var det veldig tilfeldig?

(Elev 2 begynner å si noe som blir avbrutt)

Elev 4: Ja, det var bare å sette deg sammen med folk, men du får ekstra poeng jo flere linjer dere er sammen.

Elev 2: Ja, det var hvis du samlet en i fra hver linje fikk du så og så mange ekstrapoeng.

Eleven kan fortelle at denne musikk-quizen var en god måte å bli kjent på tvers av de ulike linjene. Her valgte skolen en aktivitet som både bruker allsang og som tester musikk-kunnskapene til elevene. Denne formen å bli kjent på kombinerer flere elementer. Musikken og sangen står i fokus. På den ene siden skal elevene gjennomføre en musikk-quiz, noe som gjør at de må samarbeide og snakke sammen. På den andre siden står allsangen som en del av programmet den kvelden sammen med quizen. Lærerne som hadde ansvaret denne kvelden hadde satt opp elektrisk piano som brukes som akkompagnement. Å ha "levende" musikk til allsangen gav en annen dimensjon og stemning til sangutførelsen, enn det ville gjort om det ikke var musikk til. Gjennom slike musikalske aktiviteter den første uken skapes grunnlag for det sosiale fellesskapet for resten av året. Det sosiale nettverket begynner å ta form, gjennom at elevene har mulighet til å dele opplevelsen med hverandre og ha felles holdepunkter i hva de har opplevd. Ruud (2013) skriver:

Det å være involvert i et sosialt nettverk dreier seg om å høre til og føle seg inkludert, om å dele kjennetegn og å være lik. Vi må oppgi noe av vår individualitet for å oppleve tilknytning til andre. Vi lærer og deler ikke bare språk og sosiale konvensjoner, men også vaner og væremåter. (s. 189)

Når elevene kommer til folkehøgskolen må de dele av seg selv på en annen måte enn tidligere, siden de skal leve sammen tett og forholde seg til hverandre. For å skape denne tilknytningen til hverandre og fremme et sosialt og godt fellesskap, bruker skolen disse musikalske aktivitetene da de ser at dette kan skape god stemning. Lærer 3 påpekte nettopp

dette i intervjuet når de ble spurt om hvorfor de brukte mye musikk i oppstartsuken: "... for å løse opp, lage god stemning og skape lysten til å synge og folk ser at når at de andre synger så kan jammen jeg bli med også". Dette er et eksempel på målsettingen skolen har med å synge så mye som de gjør den første skoleuken.

Gjennom åpningsuka legger skolen til rette for at felleskap dannes ved hjelp av musikken, men i tillegg representerer åpningsseremonien et overgangsrituale fra å bo hjemme til å bli en folkehøgskoleelev. Gjennom å delta i "musicking" får elevene en mulighet til å oppleve noe sammen, som kan føre til en økt fellesskapsfølelse.

4.3 "Sangboka"

At sangboka har hatt en tradisjonell plass i den norske folkehøgskolen har foregående kapittel om sangboka forklart nærmer. Sangboka skaper grunnlaget for sangene som blir sunget på folkehøgskolen og blir brukt mye av lærerne. Den aller første offisielle skoledagen (ikke åpningsdagen) deler lærerne ved skolen ut *Norsk Sangbok* til elevene. Å dele ut en sangbok er noe skolen har gjort i mange år. Hver elev får sin egen sangbok som de ideelt sett skal ha med til alle Ord for dagen (morgensamling) og til skolekortimene, i tillegg til andre sangstunder i regi av skolen. Når skoleåret er ferdig får de lov til å ta med denne boken hjem. Som lærer 4 sa i intervjuet så er en av aktivitetene den første skoleuken å sette bokbind på sangboka.

Denne aktiviteten er frivillig for elevene. Dette er et tilbud til elevene og ikke noe de må delta på. Gjennom denne aktiviteten viser skolen hvilken verdi boka har for dem og ønsket om at den skal bli bevart. Men lærerne legger også til rette for at sangboka kan bli en viktig del av selve skolehverdagen, og den er allerede en del av skolen sin historiske identitet. Dette gjelder naturligvis alle sangbøkene som har vært med i folkehøgskolen sin historie og ikke kun *Norsk Sangbok*. Ruud (2013) bruker uttrykket "identitetsmarkør" i forhold til hvordan man vil fremstå for andre (s.139). Sangboka blir for folkehøgskolen en slik identitetsmarkør.

Sangbokas historie, og at den er aktuell fremdeles, viser hvilken plass den har i folkehøgskolebevegelsen.

Lærer 4: Men kan jeg bare si en ting. Jeg kom på når vi sitter her med alle de bøkene at den norske sangboka, den får de jo én hver av, og da, den i oppstartsuken nå så har vi jo en sånn egen kveld hvor de da kan komme i peisestua og sette preg på sin sangbok da, med å binde den inn da. Også er det jo den, også er det jo noe med det da at hvis du har med deg den boka her hver dag, slår opp i den og synger

disse sangene og sånt også er du ferdig med det året også har du den boken videre, men så er det jo ikke blitt helt sånn nå, med mobiltelefon, der ligger jo lyrics og der er jo da kjempe kjappe til å google den her teksten da også sitter, ja, veldig veldig mange sitter da med mobiltelefon, men det er jo noen som sitter med boka. Men det er jo litt synd da, men er jo litt sånn med den tida. Men jeg tenker på det minne da, bare ta den boka igjen og så alt det som da hvis man da hadde brukt den sånn hver dag da.

Intervjuer: For dere er ikke like strikte på det som dere kanskje har vært tidligere, at alle skal ha med seg sangboka til ord for dagen?

Lærer 4: Det har nok variert litt gjennom året, men det var jo en periode da vi hadde sangteksten på skjerm, det har vi kuttet ut da. Sånn at det, vi ønsker jo at de skal bruke sangbøkene sine, men det som er 100% sikkert er at de har med seg telefonen sin, så det er jo, de synger i hvert fall. De synger da.

[...]

Intervjuer: Hvorfor dere bruker sangboka og ikke har det på storskjerm hele tiden? For vi er jo i en teknologisk verden, hvorfor har dere ikke bare en app for eksempel? Du var jo på en måte inne på det, men kan dere snakke litt mer om det? Hvorfor velger dere å bruke sangboka? Er det fordi dere får et helt annet forhold til sangen i skolen?

Lærer 3: Det er jo så enkelt som at hvis vi da sier at vi skal synge i peisestua, hvis de er vant til å ha med sangbok da, ta med dere sangboka. Så har de et forhold til sangboka. Der har vi ikke lerret eller ingen ting som er tilgjengelig. Og det som er nå, etter et halvt år er det jo sånn at man blir jo litt sløvere. Så for å hindre at mange eventuelt ikke skulle synge, så har vi en del dager der vi tar det opp på lerret, noen sitter med boka, men nå prøver vi. Jeg synes vi har vært litt samstemte nå, senest i går så snakket vi på at nå må vi skjerpe det. Kanskje vi skal begynne å skrive det på info skjermen og at husk sangboka. Og være litt beviste noen dager, for det er jo en fin greie. Dette handler om å huske ting generelt i livet dette.

Intervjuer: Prøve å få sangboka tilbake til å bli en del av (Lærere hoster høyt, lyd forsvant).

Lærer 2: Du spurte hvorfor vi ikke bare lager en app?! Og da kan jeg svare enkelt på det. Vi er jo interessert i å skape minner, å skape gode minner og man får ikke det forholdet til en app, tror jeg, som du får til en bok du kan sitte å bla i. Det er jo bare å sitere forskningsjournalist Bjørn Vassnes (latter blant lærerne) i forhold til effekten av skjermbildegnerasjonen, som pent omtales, de som blir foret med Ipad fra de er to år og kanskje ikke har stiftet kjennskap med bøker før de begynner på skolen. Hva det på måte skaper for hindringer da eller hva de ikke får med seg. Vi vet at de får med seg mye mer hvis man sitter og blar i en bok enn å sitte å søke på en app.

Lærer 5: Det er jo noe med at vi lager hvert år også en årbok her, vi lager ikke en årbok app eller en pdf årbok. Det kom, de vil ha med seg en fysisk bok som dem gjerne skriver og tegner litt i til hverandre og det er jo noe av det samme med sangboka. At du har den fysiske boka, der du blar opp litt og kanskje notert litt baki der også sitter du ved siden av noen som skriver en liten hilsen på fjellet og det er, det blir gjerne en litt personlig greie. Også er det noe med at der har du et utvalg, den er jo satt sammen på en litt spesiell måte, med sanger av ulike sjangere og en del ting som du kanskje ikke ville fått med deg

ellers, men som kanskje har verdi. Også hvis du, hvis alle bare selv hadde valgt ut, hadde de ikke valgt alle de sjangrene som er i den sangboka, for der er meningen at du skal favne om ganske bredt og det å ha med seg det utvalget det tror vel også er en verdi i stedet for bare å ha sortert ut, dette liker jeg og ja, det er jo litt sånn gammeldags i forhold til at jeg fortsatt kjøper cd'er og hører på hele i stedet for at du bare streamer og bare hører på en låt fra hvert album, altså at du kan gjøre en sammenhengende tid, ta deg tid og ro til å ha noe helt noe, ha en helhet, ikke bare skal ha greatest hits og hoppe og være rastløs og utålmodig. Det har noe med roen som skal være på folkehøgskoleåret og du skal tenke over livet ditt og du skal ha en kilde til refleksjon. Og det tror jeg kanskje sangboka kan være. At du har såpass mye litterære kvaliteter som musikalske kvaliteter i den at den kan gi deg noe som varer lengre enn skoleåret.

Ønsket fra lærerne er at elevene skal ta med seg sangboken og bruke den videre. Elevene skal kunne reflektere over innholdet i tekstene og lærer 5 påpeker at når en sitter med en håndfast bok foran seg er det lettere å reflektere, lære sjangere og få et sterkere forhold til en sang. Det gir kanskje en annen ro enn å skulle holde på med en mobil-app. Lærer 5 sier også at håpet er at sangboka kan være en kilde til å finne ro og reflektere over skoleåret og kanskje hvem du er og hva du vil med livet ditt. Sangboka kan være med på å skape en helhet og sammenheng i en hektisk skolehverdag. Den er noe konstant, noe fast, en mulighet til ettertanke. Som lærerne snakker om så ønsker de å skape minner. Minner er som både DeNora (2006) og Ruud (2013) påpeker en kilde til refleksjon og ettertanke om tidligere opplevelser. Musikken er en sterk påvirkning til dette minnearbeidet og sangboka kan være en utløsende faktor for dette. Likevel er ikke skolen alltid konsekvent i bruken av den og gjennom flere av mine observasjonsøkter på skolen ble sangene også tatt opp på lerret slik at alle kunne se. Når lærerne ikke er konsekvente på at sangboka skal være med til alle morgensamlinger og allsangtimer vil ikke elevene heller være konsekvente i å ha den med. På den måten er det langt fra sikkert at elevene får det forholdet til sangboka som skolen ønsker at de skal få. Sangboka blir også revidert ved jevne mellomrom noe som gir mulighet for å få med nye moderne sanger, i tillegg til tradisjonsrike og et bredt spekter av sjangere. Sangboka fra skolens side representerer en romantisk forestilling om hva de ønsker at sangboka skal være for elevene. Elevene som ble intervjuet har på sin side en litt annen tanke om sangboka (når intervjuet ble utført rett etter start på andre semester).

Intervjuer: Hva slags forhold har dere til den sangboken?

Elev 3: Veldig veldig fin brevpresse.

Elev 4: Jeg prøvde i begynnelsen å ha min bok og skrive denne personen sin bok fuck off, den var min liksom, men så bare forsvant den og nå bruker jeg en anonym bok som det egentlig bare står en H inni. Og ja, jeg blir liksom, jeg vet ikke om jeg tar den med hjem når jeg drar herfra.

Intervjuer: Nei. Første skoledag så kunne dere komme å sette bokbind på den, gjorde dere det?

Elevene: Nei

Elev 3: Altså vi fikk vite atte ja dere beholder den, dere kan gjøre hva dere vil med den. Det første skriver navnet mitt med store blokkbokstaver rett på fronten. Det var ikke noe vits å ta på noe bokbind da.

Elev 4: Jo, men tusjen gikk jo av liksom. Jeg angret på at jeg ikke satte bokbind på. Nå gidder jeg liksom ikke.

Elev 2: Jeg har ikke skrevet noe navn. Jeg brukte den jeg tror det var første uka jeg hadde boka med meg og nå har den ligget på hyllen siden.

Intervjuer: Står Tore Tang i den boken?

Elevene: Ja

Elev 1: Jeg var kjempeglad når jeg fant det ut.

Dette utvalget av elever har ikke det samme forholdet til sangboka som lærerne har et ønske om at de skal ha. De brukte den noe den første uka, men nå ligger en pent på rommet og skal de ha sangbok, låner de en gammel en som ligger i auditoriet eller som lærerne deler ut. Lærer 5 forteller, som nevnt over, at et ønske er at elevene skal kunne bruke denne boken som en kilde til refleksjon. Det er noe uklart om dette ønske blir gjengjeldt i hvordan elevene ser på sangboken, men dette kan likevel skje i underbevisstheten. Hvis lærerne ikke velger å være konsekvente på bruken av boken blir grunnlaget for minnearbeidet med boken mindre. Men likevel så viser observasjoner at andre elever har med seg sangbøkene sine til morgensamlingen og til skolekor og allsang.

Norsk Sangbok har blitt delt ut ved denne skolen siden den kom ut og andre sangbøker for folkehøgskolen har vært en del av sortimentet der før det igjen. Ved denne folkehøgskolen ser man at sangtradisjonene og lærernes engasjement rundt sang og bruken av den er stor.

Elevene synger hver dag og får oppleve sanger i ulike sjangere og på ulike språk.

Hvert år arrangerer skolen en reunionsfest for tidligere elever der elevene får komme tilbake til skolen, hilse på gamle kjente og se skolen de bodde på. Lærerne ble spurt om de tidligere elevene hadde spesifikke sangønsker når de kom tilbake til skolen, for eksempel sanger som elevene forbandt med sitt skoleår og som betød mye for dem.

Intervjuer: Ja, for da kan jeg jo spørre om et annet spørsmål som jeg har. Når dere møter på tidligere elever, ikke sant, og så snakker dere om folkehøgskolen eller at de kommer på en sånn reunion også får de kanskje velge en sang selv eller at de snakker om musikk de har sunget her. Er det spesifikke sanger som de trekker fram som bare: det var mitt folkehøgskoleår, dette husker jeg.

Lærer 2: Det er det.

Intervjuer: Ja, har dere noen eksempel på det?

Lærer 4: Fix You var det et år i hvert fall.

Lærer 5: Vi har jo vært år jubileumsfest for ulike kull og da pleier vi å ha innlagt der sånn på lørdagen å ha en allsangtime og da får hvert kull ønske seg en sang fra sitt år. Og det er jo veldig morsomt da når du har jubilarer som er fra god tid tilbake som mange år, så er det Ja, lat oss stria for eksempel som vi ikke bruker i dag, men den betydde veldig mye dem det året og da vil dem gjerne synge den trestemt og sånt og dem detter inn på stemmene sine etter tredve førti år altså. Og så sitter basstemme og alt og sånt det sitter fremdeles etter en liten gjennomgang.

Lærer 1: Ja

Lærer 2: Ja, og Din tanke er fri er det en del av de eldre jubilarerene som å. Det er helt klart at det er en kjernesang da.

Lærer 3: Men hvis vi ser litt mer i moderne tid da, hvor de fleste av oss rundt bordet her har jobbet her så opplever nok jeg veldig at det er og, og det er litt viktig for oss å tenke over at sanger som vi er med på å fronter. Enten da som utøvende musiker eller ønsker og bruker. Vi har et år der vi definitivt har Wild Rover som er tut og kjør på grunn av at den lærer har et nært og sært forhold til det og gløder. Vi har de som musiserer og som da drar i gang og som noen år så er. Det er litt sånn rart, å ja, vi må synge Månemannen igjen, men et annet år er ikke den med i det hele tatt. Og det har noe med hvor ofte vi og har spilt igjennom året og fordi da blir det identiteten deres. Dette var litt vår greie, denne sang vi tolv ganger, din og min den er vår.

Intervjuer: De føler eierskap til sangen?

Lærere felles mhm

Lærer 1: Jeg tror det var, det virker som, jeg synes det var mer gjeldene før egentlig enn det er de siste årene. Har jeg en følelse av. Det er ikke sånn, jeg synes ikke de siste par årene at det har vært en spesifikk sang. Det synes jeg ikke. Det synes jeg var sterkere før.

Lærer 3 ser at elevene får eierskap til ulike sanger i løpet av skoleåret og dette blir en del av skoleidentiteten deres. Det oppstår et fellesskap rundt disse sangene. Sangene som får denne statusen blant elevene varierer fra år til år og dette kan også ha noe med hva lærerne selv liker det året, og hva de liker å synge. Lærer 1 har en oppfatning av at det var mer spesifikke sanger

før, men at de siste par årene har det ikke vært en sang som har hatt like sterk plass som tidligere årskull har hatt. Hva dette kommer av går ikke læreren noe mer inn på, så om det er tilfeldigheter eller noe skolen gjør kan ikke svares på. Sangene skaper et minnearbeid tilsvarende det som Tia DeNora (2006) beskriver. Minnene gjenskaper følelser knyttet til ulike sanger. Slik sett kan tidligere elever gjenskape følelsen de hadde når de gikk på folkehøgskolen når de hører den/de sangene som de assosierer med sitt folkehøgskoleår. Hvis de har hatt et godt år, med gode venner og et godt fellesskap kan disse minnene bringe glede. På den andre siden kan musikken skape frustrasjon og tristhet om året ikke var en god opplevelse, noe det nok ikke er for alle elever som går på en folkehøgskole. Musikken kan på den måten trigge både gode og dårlige minner. Ruuds konsept "minnebanken" refererer til hvordan musikalske minner kan være med på å forme et menneskes identitet (Ruud, 2013, s. 130). Med utgangspunkt i Ruuds forståelse kan vi kanskje si at *skolens* musikalske "minnebank" former *skolens* identitet. Elevenes kollektive (hvert årskull for seg selv) oppfatning av hvilke sanger som betød mye eller som ble sunget mye i løpet av skoleåret skaper en oppfatning av at på denne skolen blir det sunget mye. Ruud (2013) skriver også om hvordan en spesifikk tidsperiode kan skape fellesskap "... hvor venner og fellesskap knyttes til et bestemt musikkstykke ..." (s. 205). Det fellesskapet som dannes på skolen kan ved slike anledninger som en reunion erindres ved å spille/synge den eller de sangene som de forbinder med sitt skoleår. I teorikapitlet over referer jeg til Tia DeNora (2006) som skriver om hvordan musikk kan assosieres med spesifikke øyeblikk og erfaringer. Dette øyeblikket som DeNora referer til setter jeg inn som det øyeblikket i livet eleven går på folkehøgskole og erfaringene og opplevelsene eleven gjør dette året. Disse erfaringene og opplevelsene som elevene opplever i form av musikk i skolens regi

En kunne nok valg å skrive en hel avhandling kun basert på hvilke sanger ulike kull ser på sitt eget skoleårs sanger og sammenligne dem med andre skoleår. Kanskje det er en del sanger som går igjen og da igjen kan man jo diskutere hva grunnen til dette er.

Elevene (for skoleåret 2016/2017) ble spurt om de allerede kunne tenke seg hvilken sang som stod som en klar "vinner" for dette skoleåret og som de vil tenke tilbake på å tenke at den sangen er en del av mitt folkehøgskoleår. De kom med et klart svar.

Intervjuer: Altså når dere slutter her og tenker tilbake hvilken sang er det dere vil betegne dette skoleåret med?

Elev 2: Tore Tang

Elev 1: Tore Tang lett

Elev 3: Tore Tang, det er ikke spørsmål

Elev 2: Uheldigvis

Elev 1: Heldigvis

Intervjuer: Så hvis dere, når dere kommer på reunion da neste år igjen

Elev 3: Så er det Tore Tang remix ass for alle pengene.

Elev 4: Ja

Elev 1: Å ja, da skal jeg opptre.

(latter)

Intervjuer: Tror dere at de andre på skolen her ville tenkt, hvis de blir spurt, tror du de også vil si Tore Tang?

Elev 1, 2 og 3: Ja

Elev 2: Jeg tror det jeg det er mange som vil si.

Elev 1: Jeg tror det er en del som ...

Elev 3: Jeg tror ikke det er noen tvil en gang ass, (blir avbrutt)

(Elev 1 sier noe som ikke jeg oppfatter.)

Elev 4: Men assa, det er også Fix you da.

Elev 2: Ja

Elev 4: Som en god nummer to. For den synger vi hele tiden. Den kan folk. Den synger folk på.

Elev 2: Ja, Tore Tang er alle lei av.

Elev 4: Jaaaa. Kind of

Elev 1: Inkludert meg, men

(latter)

[...]

Elev 1: Jeg tror ikke det er noen sanger det er mer trøkk i, som vi synger, enn den. Faktisk. Det er så mye trøkk og stemning når den kommer.

Elev 3: Når (navn på linje) virkelig slår til på stemmebåndet da har man valgt riktig sang altså.

"Tore Tang" ser ut til å være den sangen disse elevene tror vil stå igjen som dette elevkullet sin sang. Dette på tross av at de er lei av å synge den. Det er "trøkk" i sangen som elevene sier, det er ikke en sang det er mer "trøkk" i enn den. Hvis man ser tilbake på hva elevene fortalte om den aller første skoleuken så ble denne sangen allerede sunget der, noe som kanskje kan si var starten på en viktig samhold som er på en folkehøgskole. "Tore Tang" står i sangboka, noe som disse elevene ble glade for når de fant det ut. Å ha en sang som elevene forbinder med skoleåret kan være et viktig tegn på samholdet elevene følte og viste til en skoleidentitet ved sang. Et folkehøgskoleår er en viktig fase av elevenes liv. Uavhengig om elevene har hatt et godt eller dårlig år, vil nok eleven kunne huske dette året lenge og da kanskje gjerne gjennom sangene som ble spesielle for dem. Ruud (2013) skriver:

Ofte kan også en bestemt låt bli stående som oppsummerende for en hel livsfase. Om vi samler historier som omhandler musikk knyttet til en spesiell fase i livet, kan det se ut som om musikken kan summere opp denne perioden i livet. (s. 204)

Selv om ikke et skoleår kan beskrives som en hel livsfase, så er det likevel mange endringer som skjer for eleven det året og en låt (eller flere) kan summere opp og minne eleven om endringene som har skjedd dette året.

Å gå på en folkehøgskole kan være med på å utvikle, styrke og selvstendig gjøre eleven. Dette året er for ungdommen og kan være et siste steg før de skal ut å studere eller jobbe og klare seg på egenhånd. Den aller siste skoledagen på folkehøgskolen er preget av mye følelser. De skal dra bort fra skolen, bort fra nye venner og bort fra en "boble" i hverdagen. Denne siste skoledagen er også preget av sang. Skolen har som tradisjon at elevene synger diktet "Til Ungdommen" av Nordahl Grieg. I *Norsk Sangbok* heter sangen både "Til ungdommen" og "Kriingsatt av fiender" avhengig av hvilken utgave av sangboken det er. Sangen er alltid aktuell og tar opp viktige emner og tanker. Dette er meninger skolen også har når de velger at elevene skal synge nettopp denne sangen den siste dagen på skolen. Elevene (ungdommene) må stå sammen, ha et godt samhold og skape verden.

Intervjuer: Men siste skoledag, det har jeg fått med meg, dere synger Til Ungdommen for foreldrene. Hvordan responderer både foreldre og elever på at dere synger Til Ungdommen? Det er vel den siste sangen de synger på folkehøgskolen. Hvordan, hva slags følelser, hvordan ser dere at elevene responderer da?

Lærer 5: (...) men det er jo veldig rørende når alle står der og synger av full hals og festkledd og etter hvert så er det noen som glipper med følelser og tårene begynner å trille. For det er, det er jo en ting som er viktig med det å synge da det er ikke bare musikken som så den Til Ungdommen har en

fantastisk tekst med gullkorn i hvert eneste vers som, nesten hver eneste linje er visdomsord og sånn er det jo i sangboka. Det er veldig mange sanger som også har så gode litterære verdier at du får med deg så mye av poesi i tillegg til det musikalske når du jobber med sang da i folkehøgskolen. Og det har en stor betydning og det tror jeg også kommer fram når den blir sunget på den siste dagen. At de ordene gjenspeiler noe av fellesskapet som har vært gjennom hele året. Og mye av det vi har prøvd å formidle i danningstimer og egentlig til dem gjennom hele året kommer det ligger i den teksten der. Så derfor er den ekstra sterk å synge.

(enig mhm fra lærerne)

Lærer 1: Jeg tror det blir en smeltegryte av følelser hos elevene både av tristhet over at det er slutt men og av stolthet og glede og alt mulig tror jeg ligger i den sangen.

Intervjuer: For noe de har fått til sammen på en måte, blant annet.

Lærer 1: Ja det og at de ser tilbake og på et år gjennom speiler gjennom den teksten da.

Siste skoledag er en dag som er full av følelser for elevene. Lærerne snakker her om at elevene både er triste for å dra fra skolen og de nye vennene sine, men også at det er stolte og glade over det året de har hatt sammen. Lærer 1 mener at mange av disse følelsene også ligger i denne sangen. Skolen jobber for at elevene skal gjennomgå en "danningsprosess" i løpet av skoleåret. Det settes til og med tid til egne "danningstimer" i uken. Her lærer de blant annet om aktuelle temaer som både er personlige, eller kan tilhøre lokalmiljøet, Norge og/eller verden. Disse temaene skal være med på å gjøre eleven til et dannet menneske, i den forstand at de kan tenke selv, klare seg på egenhånd, være del av et fellesskap, ha en mening, og være bevist på miljøet rundt seg både innendørs og utendørs. "Til Ungdommen" blir i denne sammenhengen er instrument for danning. Det er viktige temaer som trekkes frem i denne sangen og dette mener lærerne formidles til elevene når de jobber med sangen. "Musikken påvirker væremåter, dens emosjonelle kraft farger øyeblikkene, skaper et fokus, en oppmerksomhet som gir innhold til og retning i valgene" sier Ruud (2013, s. 270). "Til Ungdommen" kroner et år med sang og arbeid med sang. Ruud påpeker at følelser og identitet henger sammen. I denne følelsesbevisstheten utgjør evnen til å *oppleve og tolerere følelser* og til å gi *tydelige uttrykk for følelser* sentrale komponenter i selvets dannelse, etter hvert også evnen til å gi begrepsmessig nyanserte uttrykk for følelsesinnholdet" (Ruud, 2013, s. 99-100). Når folkehøgskoleelevene synger "Til Ungdommen", som har et følelsesmessig sterkt tema, på det som kanskje kan sies å være den følelsesmessig sterkeste dagen i folkehøgskoleåret, kanalisierer og forsterker musikken følelsene som allerede er i spill, og som handler om vennskap, tilhørighet og stolthet, men også sorgfull atskillelse og usikkerhet for det nye. Den siste skoledagen, med "Til Ungdommen", fungerer på lik linje som åpningsdagen som en

form for et overgangsrituale. Nå skal elevene gå fra å være folkehøgskoleelever til å "tre inn i de voksnes verden". Denne overgangen blir markert ved "Til Ungdommen" og de meningene den sangen uttrykker og meddeler.

Sangboka kan være en kilde til et refleksjonsarbeid som skaper minner, og det gir lærerne uttrykk for at de ønsker skal skje. De intervjuede elevene gir ikke noe uttrykk for at de har dette forholdet til boka, men disse minnene kan selvfølgelig komme frem senere. I sangboka står det en rekke sanger med tekster som kan gi rom for denne refleksjonen lærerne snakker om. Blant disse er "Til Ungdommen", som i tillegg til å være en sang med et viktig budskap også brukes i overgangsritualet som den siste skoledagen er. Sangboka blir gjennom denne minneskapningen, dens historie og sanger en del av skolens identitet.

4.4 Fjelluka

Observasjon 2

Elevene kommer inn i peisestua på vandrerrhjemmet etter en god og varm middag. Dette føles nok godt da de tidligere på dagen har de besteget et høyt fjell i relativt varierende vær. Noen elever har dusjet og fått på seg "kosetøy", andre går rundt i superundertøyet sitt. Peisestua er god og varm, slik at noen setter opp noen av vinduene for å få inn litt frisk luft. Elevene har med seg sangbøkene sine inn i det varme rommet. De setter seg ned og småprater litt med hverandre. Da det er svært mange elever må de sitte på stoler, i sofaer, på gulvet og på hverandre. Peisen i denne stuen er plassert omtrent midt i rommet, men den er ikke tent. Elevene som sitter på gulvet nærmest peisen kan derfor lene seg på denne på alle de fire sidene. Sofaen går langs hele den ene veggen og har en gammelgrønn farge. Det er plassert bord og stoler langs sofaen. På den andre siden av veggen er det flere sittegrupper med bord og stoler. Putene i stolene har den samme gammelgrønne fargen som sofaen. Eleven sitter svært tett sammen, noe som innebærer kroppskontakt med de rundt seg. Det står et keyboard med to stoler til ved døra inn til peisestua. Det er læreren som skal spille på denne. Læreren gir beskjed om at de skal starte å synge. Den første sangen er "Idyll". Elevene synger med, noe rolig (og ikke helt rent). Når de kommer til refrengnet tar de godt i. Spesielt på ordet "kjærlighet". De synger nå mer med på verset også. Elevene ler og ser ut til å kose seg. Dette er en sang som de aller fleste har hørt før og sunget med til. Det gis applaus når sangen er ferdig.

Elevene sitter nå og småprater og ler. Varmen er i høyeste grad fremdeles svært tilstede i peisestua. Elevene er gode og varme i kinnene og noen er mindre oppmerksomme på lærerne enn andre. De som sitter bak peisen har vanskeligheter med å se hva som skjer oppe ved keyboardet.

Læreren spør eller nærmest roper etter trønderne på skolen (på en humoristisk måte), nå skal det nemlig synges en trønderlåt. Det er ingen som egentlig svarer, men det er litt små mumling blant elevene. E6 er

sangen som skal synges. Det er litt småprat blant noen av elevene inn i forspillet. Sangen starter og elevene synger med. De synger mer på refrenget (der de er sikre på teksten), mens versene (selv om de fleste synger) er det en del mumling og usikkerhet på hvordan teksten går. Når sangen er ferdig blir det applaus.

Elevene forsetter å småprate og le mellom sangene. Læreren blar litt i sangboken og finner fram til sangen som nå er valgt.

Neste sang er "With a little help from my friends". Lærer setter i gang å spille og elevene synger med (noe mumlende). Noen få elever sitter og prater under sangen og noen ler. Når sangen er ferdig blir det igjen applaus og noe jubel. Denne sangen er tydelig likt blant elevene.

Læreren finner flere sanger utover denne allsangøkten. Noen av sangene, slik som "De nære ting", blir tatt imot med mindre entusiasme enn andre (dette kan komme av at det er en ukjent sang for dem). Elevene ser ut til å kose seg i dette varme og trange rommet selv om de sitter svært tett. De ler og tuller mellom sangene og er flinke til å gi hverandre applaus. Stemningen virker god. Det er tydelig at en del elever er trøtte etter dagens lange fjelltur. De viser det i ansiktet og kroppsholdning, der de sitter og noen halvveis ligger i sofaen eller lener hodene på hverandres skuldre.

Noen få roper etter "Tore Tang", men dette blir oversett og sangen som i stedet blir valgt er "Let it Be". Det var en annen lærer som ønsket seg denne sangen. Elevene synger noe mumlende med på verset, men det tar seg opp på refrenget. Det er fremdeles noen som fortsetter å snakke og ler under sangen.

Et par elever roper på "Tore Tang" i mylderet av stemmer, men blir igjen oversett.

Lærerne vil at de skal prøve seg på en A cappella i form av "Mercedes Benz", og etter dette en tredelt kanon med tre ulike sanger. Elevene og lærer jubler når de er ferdige og det har gått bra. De virker fornøyde med sin egen prestasjon selv om flere ikke nødvendigvis hørte hva de andre gruppene sang. De går så tilbake til å synge noen sanger fra sangboka som "Uptown Girl" og "Kjærlighetsvisa". Elevene synger med det de har og rommet gir en følelse av at nye vennskap skapes (men dette er tanker fra meg).

Siste sangen i kveld blir "Tenke sjæl". Denne sangen virker det som om de fleste av elevene kan godt og de tar i og synger høyt og klart. Elevene klapper høyt når sangen er ferdig. Nå er kveldens allsang ferdig og elevene kan gjøre det de vil frem til leggetid som det nå bare er en time til. (Feltnotat)

Hvert år drar denne folkehøgskolen noen dager opp på fjellet den andre uken elevene går på skolen. Siden det er så mange elever på skolen har skolen valg å dele opp elevene i to puljer. Noen elever drar søndag til onsdag, mens de andre kommer opp på fjellet på tirsdag og blir til fredag. Elevgruppene overlapper hverandre på tirsdag kveld, slik at alle har mulighet til å være sammen den ene kvelden. Når elevene er oppe på fjellet går de flere turer, de har ulike fellesaktiviteter, de deler rom, spiser sammen og hver kveld er det en samling i peisestua.

Samlingene på kvelden blir ofte fylt med allsang, men også noen andre aktiviteter. Disse kveldssamlingene er svært samlende etter en dag fylt med aktiviteter. Elevene får mulighet til å roe seg ned sammen. Kveldssamlingene kan bidra til å skape følelser av sosial, kollektiv tilhørighet, fellesskap og medlemskap på et overordnet plan, men har også, slik jeg opplevde det, potensiale til å utløse det Varkøy (2010) beskriver som eksistensiell erfaring, en uvanlig sterk opplevelse av personlig mening og individuell væren. At elevene potensielt opplever både sosial og individuell mening og væren kan virkelig sette spor i folkehøgskoleelevene, og skape grunnlaget for et godt skoleår. For noen kan vi nok si at folkehøgskolen kan være et viktig holdepunkt i livet deres og kan sette sterke spor.

Det er allerede skapt en kultur for at elevene klapper etter hver sang de synger. Slik roser de seg selv og viser i fellesskap hva de synes om sangen. Noen av sangene får mer applaus og jubel enn andre. Det kan komme av en kollektiv følelse av at det var gøy å synge den sangen og eventuelt at dette er en sang de liker. Frith (1996) viser til hvordan musikk (og i dette tilfelle sangen), slik jeg forstår det, kan gi rom for at alle kan delta i musikalske aktiviteter (s. 125). Dette skaper opplevelser som kan være en ressurs i elevenes identitetsarbeid, men også i skolens. En slik årlig aktivitet som fjelluken profilerer skolen utad, men inngår også i skolens selvforståelse og selv-identitet.

Som nevnt i kapittelet over mener elevutvalget mitt at "Tore Tang" er sangen dette elevkullet vil huske som årets sang. I observasjon 2, fra fjelluka, ble ikke denne sangen spilt, selv om det var elever som ropte etter den. Dette kan komme av at læreren hadde på forhånd hadde valgt ut andre sanger for akkurat denne kvelden. I tillegg viste en del andre elever misnøye når forslaget om "Tore Tang" kom opp. Å synge en sang for mye kan også skape "dårlige" minner i stedet for gode. Sangen blir "brukt opp" og i stedet for å føle på glede og sanglyst kan det heller bli dårlig stemning om den aktuelle sangen skal spilles. Men som DeNora (2006) påpeker så skaper musikken minner og dette er uavhengig om sangen man synger eller forbinder med noe, er en sang som er likt eller ikke. Minnearbeidet er likevel i prosess og kan trekke refleksjoner tilbake til denne opplevelsen.

Lærerne ble spurt om hvorfor de velger å ha allsangsamlinger når de er på fjelltur.

Intervjuer: Ja, når dere er på fjellet så har dere jo samlinger i peisestua.

Lærer 2: Mhm

Intervjuer: Hva er grunnen til at dere velger å gjøre det etter en lang dag?

Lærer 2: Også samle gjengen. Ikke sant? De har vært ute på en lang tur brukt mye kroppen er slitne og hatt behov for å hvile litt. Vi samles riktig nok til måltid først og så er det en liten pause, så har vi en samling på kvelden nettopp for å få, for å styrke fellesskapet. Ja, organisert styrke fellesskapet ved å gjøre den aktiviteten og det er den som vi kanskje sånn ser som den enkleste å gjøre og mest fruktbare.

Intervjuer: Ja for dere ser det fungerer?

Lærerne felles: ja, mhm

Intervjuer: Hvordan ser dere at det fungerer?

Lærer 3: Du kan se det konkret på når de da etter hvert begynner å spørre er det noen nye forslag og så er det nesten alltid vi som må si at nå er det nok synging for i kveld og når vi snakker om fjellet kan vi og si at vi tror det og skaper en sånn trygghetsidentitet i forhold til at vi er på en offentlig fjellstue hvor det er andre som og kommer og som blir litt imponert over at det her er en skole som sitter og synger. Og det er jeg nok ganske sikker på at og skaper en sånn god trygget og som sier at ja vi/jeg var med, jeg er blant de. Tilhører flokken.

(lærerne lager lyd som tilsier enighet i utsagnet)

Lærer 3 mener at fjellturen med allsang skaper en trygghet og en følelse av å være en del av "flokken". En del av skolen, av de andre elevene, de har fått felles opplevelser. Når de senere snakker om fjellturen kan allsangen i peisestua være en av de opplevelsene elevene ser tilbake på som hyggelige og samholdsskapende. I en setting slik som denne sangstunden høyt oppe på fjellet skapes en spesiell mulighet for fellesskapsfølelse. Dette er noe de opplever sammen som en gruppe. Hele dagen har de gjort aktiviteter sammen. De har besteget et fjell sammen, de har spist sammen, de bor sammen, de steller seg på samme sted og har kveldssamlinger sammen. Musikken kan her være med på å ramme inn et spesielt fellesskap slik Ruud (2013) beskriver. Man blir en del av en liten eksklusiv gruppe der og da som sammen har fått felles opplevelser som elevene kan mimre om i lang tid. Å oppleve noe sammen skaper en tilhørighet til hverandre uavhengig av om opplevelsen er god eller dårlig, men felles opplevelser kan likevel gi forskjellige synspunkter på hvor bra eller dårlig den aktuelle opplevelsen var. Ruud (2013) minner oss om at "Det å spille sammen eller framføre musikk sammen med andre er en sterk kilde til opplevelse av nært fellesskap" (s. 187). Her kan vi si det slik at i denne sammenheng er det å synge sammen en sterk kilde til å oppleve nært fellesskap.

I tillegg til allsang hadde det ene utdanningsprogrammet ved skolen arrangert en liten konsert for de andre elevene den kvelden hele skolen var der oppe samtidig.

Intervjuer: (...) hvordan opplevde dere fjelluka og kanskje da spesifikt aktivitetene på kvelden? Det var jo mye med musikk blant annet.

Elev 2: Det var veldig artig, koselig at det var noe å gjøre på kveldene. At det ikke var, vi setter oss på rommet.

Elev 4: Ja, og det var liksom ikke bare "å vi sitter å spiller kort sammen med dem om og om igjen". Folk satte seg liksom i grupper hele tiden sant, og det skapte mer sånn generelt fellesskap når vi begynte å synge og ha musikk. Spesielt konserten, den var kjempefin.

[...]

Elev 2: Nei, det var en positiv tur. Det eneste var dekingen (enighet blant elevene). Det var ikke noe dekning der.

Elev 1: Ja ass.

Elev 4: Det var liksom ikke.

Intervjuer: Så da måtte dere bruke sangboka.

Elev 2: Ja (ler). Da måtte vi bli kjent med hverandre.

Elev 4: Andre enn downloadede sanger.

Elev 3: Turen var egentlig skikkelig fin.

Elev 2 og 4: Ja

Intervjuer: Men dere hadde, (navn på linje) hadde konsert..

Elev 3: En liten konsert ja.

Intervjuer: Ja. Og det var jo planlagt fra skolen sin side at dere skulle ha det?

Elev 3: Eller det var fra dag en så fikk vi beskjed om det at dere skal synge om liksom to uker. Her har dere Halleluja også velg ut noen andre sanger.

[...]

Intervjuer: Men hele skolen var der oppe da.

Elev 3: Da var det trangt.

Intervjuer: Da var det relativt trangt i den peisestua, men hvordan følte dere stemningen var da? Når alle var der samtidig?

Elev 2: Det var like artig det og synes jeg.

Elev 4: Det var veldig mye folk da. Jeg husker jeg var (lyd borte p.g.a av andre elever prater.)

Elev 2: Det var trangt det var det.

Elev 3: Det var trangt, koselig, men det var litt mer splittet enn når vi var sånn halvparten av klassen, alle sammen falt, fant gruppene sine også satte de seg med dem. Det virket litt sånn da.

Intervjuer: Ja, okay, så dere følte på en måte at dere som hadde vært der tidligere, dere hadde klart å mingle litt mer og blitt litt sånn.

Elev 2: Ja

Intervjuer: Mens når de kom, når de andre kom som ikke hadde opplev det samme som dere ennå, så ble det litt mer tilbake til det gamle.

Elev 4: Det var nesten litt sånn at jeg satt å skremte dem og fortalte dem hvor grusomt det var. (latter) Men jeg husker det, på den konserten så var det jo en sang som ble sunget av Adel eller no av..

Elev 3: I hvert fall popmusikk

Intervjuer: Fra dere startet første skoledag til dere var ferdig med fjelluka følte dere at det var lettere å synge sammen da?

Elev 2: Ikke for min del. Jeg har aldri vært redd for å synge sammen med folk eller alene foran folk.

Intervjuer: Okay, jeg kan omformulere spørsmålet. Synes dere at som en hel gruppe at man sang mye sterkere og bedre og alle var mer med på slutten av andre uke?

Elev 2: Ja /**Elev 3:** Ja, det vil jeg si.

Elev 4: Altså spesielt i (navn på linje) er det veldig mange stille personligheter og stille stemmer, så det var liksom, jeg merket en forskjell, alt det var flere som var mye mer trygg på hverandre.

Som Small (1999) påpeker med sitt verb "to music", så musiserer man ikke bare ved å være den som framfører musikken, men også som et lyttende publikum (s.12). Når noen av elevene hadde konsert for de andre, kan man altså også se publikum som aktive i "musiciking". Når man deltar i en felles sosial praksis der musikk er involvert vet vi fra Ruud (2013) at det er store muligheter for et nært fellesskap å oppstå. Frith (1996) mener også at identitet skapes gjennom felles opplevelser. Skolen gjør et aktivt valg når de bruke musikkaktiviteter for å skape fellesskap, samtidig som det blir del av skolens identitet at musikken har en viktig plass i denne skapelsen.

Mine elever uttrykke at de hadde en positiv opplevelse av å ha musikk som en fellesaktivitet både ved allsang og ved konsert. De følte at de måtte bli bedre kjent med hverandre i en slik setting og de følte at de hadde blitt noe tryggere på hverandre når de kom tilbake til skolen etter fjellturen. Fjellturen er en del av de tiltakene skolen gjør for at elevene skal bli bedre

kjent, og slik starte et begynnende felleskap. Turen arrangeres hvert år, for nye kull, og allsangkveldene er likeledes en fast tradisjon.

I løpet av skoleåret har elevene ulike temauker der det blir gjennomført forskjellige aktiviteter gjennom hele uken. En kan si at denne fjelluken er en del av disse temaukene, da den er et fast innslag hvert år, med, etter som jeg forstår det, relativt likt innhold. Skolen drar til samme sted på fjellet og går flere av de samme turene hvert år. Og som nevnt over utgjør dette en del av skolens profil og identitet. Slik er det også med de ulike temaukene skolen har hvert år. Det er like fellestrekk fra år til år, men naturligvis med små forandringer her og der.

En av disse ukene er en musikk- og teater uke. I løpet av denne uken blir elevene delt inn i grupper og skal lage skuespill basert på kjente eventyr – men med sin egen vri. Det skal for eksempel være med en egenskrevet sang, satt til melodi fra ulike popgrupper eller rockegrupper. Dette er en anledning for elevene til å jobbe sammen, bli enda bedre kjent og øke samholdet. Resultatet blir vist for skoleelever i kommunen og for folkehøgskoleelevenes foreldre. Under intervjuet kommer elevene inn på denne uken da de ble spurt om hvordan de følte samholdet er på skolen.

Intervjuer: Ja. Jeg har ikke så veldig mange flere spørsmål, men jeg lurer litt på sånn generelt sett føler dere at dere har et godt samhold her på skolen? [elevene bekrefter] Hvordan følere dere at dere har et godt samhold? Hvordan har det skjedd?

Elev 2: Det er at vi har hatt forskjellige sånn, den eventyr-uka for eksempel ...

Elev 4: Ja, den var sykt bra.

Elev 2: Da delte de opp linjene på forskjellig grupper.

Intervjuer: Det er den som er musikk og teater uke?

Elevene: Ja

Intervjuer: Fortell litt om den.

Elev 2: Da ble vi delt opp i forskjellige grupper der alle linjene bare var blandet også måtte vi liksom bare samarbeide. Vi hadde ikke noe valg.

Elev 4: Vi måtte lage et produkt på sykt kort tid, det var så mye press liksom atte bare man må samarbeide.

Elev 2: Vi hadde en uke på å lage en forestilling.

Elev 3: Den forestillingen hadde vi mange ganger.

Elev 2: Hæ

Elev 3: Den forestillingen gikk jævlig mange ganger.

Elev 4: Hva da? fire ganger?

Elev 3: Fem i hvert fall.

Elev 2: Ja

Intervjuer: Men hva inneholdt forestillingen? Hadde dere noen kriterier dere for hva som skulle være med?

Elev 2: Ja, en sang per forestilling. (Elev 1 og 4 bekrefter)

Elev 2: vi skulle skrive om ...

Elev 4: Ja, du kan liksom ikke ha en forestilling for barn uten å ha en sang.

Elev 2: Nei, vi skulle skrive om en gammel barnehistorie da. En samme som Revenka og syvende far i huset.

Elev 4: Norske klassikere

Elev 2: Skulle vi gjøre om til våres da.

Intervjuer: Hvordan gikk det?

Elev 2: Det gikk veldig bra.

Elev 4: Det gikk så bra.

Elev 2: Jeg tror vi hadde det artigere enn mange av ungene. Jeg tror ikke de skjønte alt men.

Elev 1: Men på foreldre helgen, det var da det meste slo til.

Elev 2: Foreldrene skjønte alt og da hadde vi og gjort litt ekstra på den.

Elev 1 og 4: Ja

Intervjuer: For dere viste dette for foreldrene deres på foreldrehelgen?

(Elev 1 og 2 bekrefter)

Denne temauken var det elevene selv som trakk fram, som et element som føltes samholdsskapende for dem. Det er helt tydelig at akkurat denne måten å jobbe sammen på hadde en innvirkning på det sosiale fellesskapet. De hadde det gøy, de måtte utfordre seg selv, de måtte samarbeide og de visste at dette skulle vises frem for skolelever og foreldre. I Bye (2016) sin forståelse av fellesskap sier han at "Fellesskap er derfor ikke noe vi *er* eller *har*, men noe vi *gjør*" (s.18). I denne settingen som musikk og teateruken er i, vil jeg si meg enig i

dette utsagnet. Elevene utfører noe i fellesskap, de samarbeider i fellesskap, utvikler noe i fellesskap og fremfører i fellesskap. At det overordnede fellesskapet har mulighet til å bli forsterket er en positiv effekt av alt dette "å gjøre" – eller; "to music" (Small, 1999).

Musikk- og teater uken er også et tema som lærer 3 ønsker å snakke litt om da lærerne mot slutten av intervjuet ble spurt om det var noe mer ved skolen, musikk, sang og samhold de ønsket å snakke om.

Lærer 3: Ta med elementer som det ikke er blitt nevnt som vi har med i året som å vi har jo egen temauke som er preget av sang og musikk og teater.

Intervjuer: Ja, hvorfor har dere det?

Lærer 3: Det er egentlig det samme svaret der og at det og at det og er fordi det er samlende. Det som er litt spennende og ålreit der, er bruk av sang og musikk der er at der slipper vi elevene litt fritt på å omdanne ting de begynner å kjenne litt til sitt eget og skal gå på tvers av de linjene de har her på skolen. Og mikse sammen og da bli en litt så fresha opp venneforhold og utfordre litt på komfortsone og sånt.

Lærer 3 påpeker at grunnen til å ha en musikk- og teater uke er fordi det er samlende. Denne uken frakter elevene ut av den "vanlige" skolehverdagen, og de må samarbeide på en annerledes måte. Her er det rom for å utfordre og utvikle seg selv, og i tillegg skape nye vennskap, eller fornye vennskap. At elever og lærere finner denne uken "samlende" understøtter hvor vellykket skolens intensjon om å bruke sang og musikk, og i dette tilfellet også teater, for å skape et godt samhold blant elevene. Elevene får frihet (innenfor noen rammer) til å skape dette skuespillet, og et av kriteriene er at stykket skal inneholde minst en sang. Denne uken ligger på en tid i året der elevene har blitt bedre kjent med hverandre og kanskje har en økt følelse trygghet. Hollen (2010) påpeker som tidligere nevnt at å føle trygghet skaper et sosialt miljø, og som både lærer og elever er innom er dette en god måte å bli kjent med flere, men også å utfordre seg selv. Dette vil være lettere om de føler på denne tryggheten. Musikk- og teateruken har skolen hvert år, og den er en del av skolens oppbygging av fellesskap, kreativitet og samarbeid. Som en uke skolen har hvert år på lik linje som fjelluka kan man si at denne musikk og teater uka er med på å danne en folkehøgskoleidentitet.

Gjennom det sosiale musikalske fellesskapet som oppstår på fjellet, men også i musikk- og teateruken, gir dette elevene gode måter å forbedre det fellesskapet de har. Fellesskapet utvikles gjennom det elevene gjør og det de opplever sammen. Dette er både Bye (2016),

Ruud (2013) og Frith (1996) enige om. Når elevene deltar i disse musikalske aktivitetene "gjør" de musikk, altså de deltar i det Small kaller "musicking", som han også mener fører til felleskap. Minnearbeidet som blir lagt ned i disse to ukene kan gi rom for en viktig mening for elevene som kan føre til en følelse av at de har opplevd noe som betyr noe viktig for dem.

4.5 Ord for dagen

Observasjon 3

Jeg sitter på en stol inntil veggen nederst i et auditorium på folkehøgskolen. Klokken er 07.55 og Ord for dagen starter om fem minutter. Elever og lærere har begynt å strømme inn i rommet. Noen har med seg sangbøkene sine. Mange kommer rett fra frokosten som akkurat er avsluttet, mens andre har akkurat stått opp. De ler og prater mens de setter seg ned inn på de ulike benkeradene som er fordelt linje vis. Setene de sitter på er treplater som fungerer som en klappstol mens de har en gjennomgående treplate på skrå foran seg som fungerer som en pult. Hele auditoriet bærer preg av at den har vært her i mange år. Nederst i auditoriet er det en liten forhøyning som kan minne om en slags scene. På motsatt side av rommet for der jeg sitter står det et stort sort flygel. Pianolærer ved skolen sitter ved flygelet og spiller noen melodier mens elevene setter seg på sine plasser og lærerne setter seg på kanten på den lille forhøyningen nederst i auditoriet. Lærer som har ansvaret denne morgenen stiller seg opp foran de andre. Plutselig roper lærer ut "GAPATROST". Det var høyt og responsen var umiddelbar. Fra summing av elever som prater blir det nå helt stille. Lærer forteller, ikke leser, et kort dikt ut fra dette utropet (gapatrost). Lærer sier til elevene rett etterpå at håpet var at noen av dem skvatt. De aller fleste elevene ser ut til å nå følge nøye med på hva lærer sier. Lærer vil nå synge en kjærlighetssang for elevene. Lærer forteller at sangen handler om at man aldri skal gi opp. Det er nok dette som er hovedtemaet for dagen. Man skal aldri gi opp. Lærer setter i gang med sangen akkompagnert av pianolærer. Fra første tone har lærer elevenes oppmerksomhet. Det er en stillhet som gir plass til sangen som nå fyller hvert hjørne av rommet. Måten lærer synger på ser svært fortellende, nesten som en musikal, noe som gjør sangen svært interessant å høre på. Lærer er i tillegg svært karismatisk, men høy og klar stemme som krever oppmerksomhet. Historien og meningen i sangen kommer godt frem. Når sangen er ferdig bryter alle i auditoriet ut i en stor applaus. Lærer forteller nå at det er på tide at elevene også blir med og synger. Sangen som står på programmet i dag er "Here comes the sun" av George Harrison. Noen elever blar opp i sangbøkene sine. Det er ikke alle som har den med, men noen får låne bøker som lærerne deler ut, mens andre ser sammen med noen som har boka. Pianospillet setter i gang og de fleste elevene er med å synge. Det er god lyd i koret selv om det er noen som ikke er med på sangen. Mange elever ser ut til å like sangen, de smiler og viser deltagelse. Andre ser ut som om de er trøtte og kjeder seg. Det er stor forskjell på lydnivået fra den første skoleuken. Når sangen er ferdig gir de hverandre en stor applaus. Ord for dagen nærmer seg nå slutten og det kommer kun noen korte

beskjeder om de ulike fagene før elever og lærere beveger seg ut av auditoriet for å fortsette resten av skoledagen. (Feltnotat)

Hver morgen i skoleuken (mandag til lørdag) har elevene og lærerne en samling om morgenen som de kaller Ord for dagen. Her skal alle elever og alle lærere (som er på jobb den dagen) være. Meningen med Ord for dagen er å gi elevene en fellesstart på skoledagen og gi mulighet for lærerne til å komme med viktige beskjeder. Det er alltid en lærer som har ansvaret for innholdet i de rundt 15 minuttene Ord for dagen varer. Ofte presenterer læreren et visdomsord, et dikt, en liten film eller lignende som kan ha en viktig mening for elevene, samfunnet eller verden. I tillegg er det alltid satt opp en fellessang. Dette betyr at alle elevene (sammen med lærerne) synger minst en sang hver dag i skoleuken. Lærerne varierer noen ganger om elevene kun skal se i sangbøkene sine for å lese sangteksten eller om de prosjekterer det opp på storskjerm. Å starte dagen med sang er et didaktisk grep som skolen gjør. Dette skaper en mening i hverdagen. Dyndahl og Ellefsen (2011) kommer inn på hvordan musikk kan skape mening og konstruere en identitet, og at musikkdidaktikken blir en kulturell praksis som blir påvirket av de omgivelsene musikken finner sted, både kulturelle og sosiale (s.197). Lærerne møter elevene hver morgen. Som vi ser i feltnotatet så gir læreren av seg selv og på den måte skaper et forhold til elevene.

At Ord for dagen er tidlig om morgenen kan ha innvirkning på elevenes bidragslyst i sangen. I observasjonene som ble gjort er det alltid noen som ikke synger, noen som sitter og halvsover, men også de som er med, er blide og våkne og som bidrar til at det blir en fin morgenstund. Lærerne ble spurt om når de legger opp til sang på skolen og hvorfor de velger de sangene de gjør. Her ble naturlig nok Ord for dagen et tema.

Lærer 2: Vi starter dagen her med ord for dagen. Som er en felles samling hvor det varierer veksler mellom lærerne som sånn sett har ansvaret for den samlingen, innholdet. Og da holder dem et mer eller mindre viktig budskap som formidles og her på denne skolen er det selvsagt på hvert fall høstsemesteret preget av det med vennskap, finne ut hvem man er og at det er trygt og greit og alt det her. Og så avsluttes alltid ord for dagen med en sang, som sannsynligvis læreren velger. Tror vi synger daglig, de seks undervisningsdagene vi har her.

Intervjuer: Er det noen spesifikk grunn til at dere velger de sangene dere gjør? Altså når dere har ord for dagen og så har dere temaet vennskap. Velger dere da en sang som handler om vennskap eller som kan knyttes inn mot det?

Lærer 2: Ja, det er begge deler.

Lærer 1: Ja, det tror jeg er begge deler. Det er noen som er mer bevisste på det enn andre tror jeg.

Lærer 4: Men det er en del av det synes jeg.

Lærer 2: Ja. Når det lar seg gjøre. Sant, så vil så tror jeg de fleste ha det som mål. At det er adekvat i forhold til

Lærer 4: Temaet /**Lærer 2:** Ja, temaet.

Intervjuer: Første ord for dagen. Har dere tenkt noe på hvordan elevene reagerer når de ser at å okay nå skal vi synge igjen. [...] ...legger dere merke til forskjell fra første ord for dagen til ord for dagen to uker senere etter fjellet? Legger dere merke til at det er en forskjell i hvem som synger om alle er med å synge eller om det er.

Lærerne: Ja. Jada,

Lærer 5: Det er vel nok noen som er litt reservert helt til å begynne med. Litt fremmed for å synge, men dette blir de veldig vant med etter hvert. Så der også litt interessant å oppleve et par ganger har hatt ord for dagen da det blir sagt at, nei i dag har vi ikke tid til å synge vi skal bare videre, Nei, da er det ville protester. Vi skal synge. (lærer 2: Ja) også der det er, ja det er litt morsomt å oppleve det da. Det er på måte en del av morgningen, det er å synge.

Jeg spør videre om lærerne føler at sangen om morgenen har blitt en del av skolen sin identitet, og det svarer de bekreftende på. Lærerne påpeker at en del elever selv ønsker at man skal starte dagen med sang. Noen få ganger har læreren sagt at de ikke har tid til å synge på morgenen, men da blir de møtt av protester fra flere elever. Dette er det inntrykket lærerne sitter igjen med, at skolens morgensamlinger med sang er en god start på dagen som mange elever responderer på. Ord for dagen er en del av undervisningsopplegget på skolen ved at de prøver å lære elevene ulike former for visdom. Det er et nytt tema hver dag og lærerne sier selv at de prøver å knytte sangen opp mot temaet om det går, og om de kommer på en sang som kan passe. Sangboka blir ofte brukt til å velge ut disse sangene. Lærerne ønsker at sangen, om det går, skal passe til temaet og bygge opp under dette. Slike didaktiske grep legger til rette for endringer i eleven. Men å starte med sang hver morgen er også en del av skolens identitet. Det er slik skolen vil forstås av og fremstå for elevene.

Det er mange elever på skolen, godt over hundre stykker. Alle elevene skal møte til Ord for dagen hver morgen og delta på sang. Denne fellesstarten på dagen kan gi et godt grunnlag for et økt fellesskap, sangglede og være en del av skolens identitet. Elevene opplever en annen form for å starte dagen på enn hva de kanskje har gjort ved grunnskole og videregående. Morgensamlingen blir en del av det Ruud (2013) forklarer som et hverdagsritual (s. 202).

Dette skjer hver dag (bortsett fra søndager) og er et fast holdepunkt i folkehøgskolehverdagen. Sangen er en viktig del av dette morgenritualet, noe som gjør sangen til en stabil aktivitet gjennom skoleåret. De aller fleste mennesker responderer godt på faste rammer og forutsigbarhet, slik som sang hver dag er. Som lærerne selv sier så får de protester om sangen blir borte en morgen. Dette kan tyde på at morgensangen har blitt en hendelse som elevene forventer skjer hver morgen og som de trives med. Morgensangen blir en del av kjennetegnet ved skolen, noe som er konstant og som elevene kan regne med.

I møte med sang på Ord for dagen fortalte elevene, som ble intervjuet, om deres erfaringer.

Intervjuer: Dere hadde mer den første skoleuken, for eksempel første ord for dagen så fikk dere beskjed om at nå skal dere syng igjen, hva tenkte dere om det?

Elev 2: Yes (latter)

Elev 3: Å faen

Elev 4: Jeg tenkte, det har jeg ikke lyst til, det her er teit, jeg har ikke lyst til å sitte ved siden av folk på hver sin side skal høre at jeg synger.

Elev 3: Og nå sitter du å synger for full hals.

Elev 4: Ja

(latter fra elevene)

Intervjuer: Du føler du har hatt en utvikling da, fra du ikke synes det var noe gøy til å synge til drit i det?

Elev 4: Ja, jeg vet jo at jeg kanskje ikke har verdens beste stemme, men jeg vil faktisk sitte der å synge og prøve å ha det gøy enn å bare nana, mhee.

Elev 2: Det er jo ingen her som, eller det er noen, men det er ikke mange her som er veldig gode å synge. I hvert fall ikke de jeg sitter sammen med. (latter fra elevene)

(elev 3 sier noe som forsvinner i bakgrunnen av hva elev 2 sier)

Elev 4: Altså (navn på linje) sitter rett ovenfor (navn på linje), de har gode stemmer da.

Elev 2: Ja, men

Elev 3: Det er noen, men det er ikke min.

Elev 4: Nei

Elev 2: Så jeg tenker ikke over at stemmen min bærer ikke to fine toner for å si det sånn.

Elev 1: Det er ikke mange fine toner fra første raden på (navn på linje) heller ass. (latter fra elevene)

Intervjuer: Men du føler liksom at det er trygt å synge da?

Elev 2: Ja.

Intervjuer: At dere har fått så, altså gjengen er så sammensveiset at dette går fint. Det er ikke flaut å drite seg ut.

Elevene: Ja

Elev 2: Nei, det har jeg gjort så mange ganger på skolen her uansett.

Elev 4: Altså vi har jo valgfag i kor, og jeg liksom angret på at jeg ikke valgte det første halvåret etter hvert som jeg hadde det mer gøy på ord for dagen. Og nå har jeg jo det. Men kor tar seg selv mye mer seriøst.

Elev 2: Det er artig å synge og ja.

Elev 1: Jeg var også positivt innstilt til det siden, som han sa da, det er morsomt å synge og det er morsomt når det er sanger du kan og alle kan sånn at det blir god stemning.

Elev 3: Type Tore Tang.

Elev 1: Ja! Å Tore Tang!

Elev 4: Kan vi slutte å synge ...

Elev 1: Det finnes ikke en bedre start på dagen.

Elev 4: Kan vi slutte å synge I'm yours av Jason Mraz? Den må slutte å eksistere.

Elev 1: Men det gir en god start på dagen om alle er med å synge og det er en fin sang som blir sunget.

Elev 2: God stemning.

Elev 3: Hvis alle er våkne da.

Disse elevene synes at sang ved Ord for dagen kan skape stemning og gi en god start på dagen. Dette avhenger likevel noe av om sangen er en de liker og som alle kan. Om det er en ukjent sang kan det bli mer usikkerhet og sangen får ikke samme virkningsgrad som en mer kjent sang. Elevene viser til at det er en del sanger som går igjen, som "Tore Tang" av Modis og "I'm yours" av Jason Mraz. Det viktigste for disse elevene er at sangen som blir sunget på morgenen er med på å skape en god stemning. Elevene føler også at det er fint å synge sammen med andre, at det føles trygt på den måten at det ikke er flaut å synge sammen. Hollen (2010) påpeker at i et sangerfelleskap der man føler seg trygg vil det ikke føles dumt å synge feil. Elevene påpeker at det er ikke alle som synger like pent, men det stopper dem ikke fra å delta i sangen. Dette kan tyde på at lærerne har klart å skape de trygge rammene

rundt sangen som de ønsket. Som vi kan se i tidligere kapittel så ønsker lærerne å gi av seg selv og vise at uansett om man er god til å synge eller ikke er det rom for alle. Denne musikkpraksisen binder elevene sammen og knytter båndet til skolen. Jeg ser hvordan denne praksisen av at lærerne gir av seg selv, skaper et spesielt bånd mellom lærere og elever og er med på å skape en mer uformell setting i skolehverdagen. Som Frith (1996) er innpå så knytter musikken mennesker sammen. Denne folkehøgskolen bruker musikken i dette fellesskapsarbeidet fordi det kan skape sterke bånd. Musikken er her også en del av årsaken til at elever og lærere har en uformell tone seg imellom, nettopp fordi den knytter dem sammen og det er lov til å være seg selv.

Lærerne er opptatt av sangglede og da kanskje spesielt de elevene som ikke har et spesifikt forhold til sang fra tidligere. For at de skal skape denne sangglede blant elevene, mener lærerne ved denne folkehøgskolen at deres (lærernes) eget engasjement er viktig. For å overføre sangglede og få elevene til å synge må de selv vise interesse, energi og pådriv. Selvoppyllende profetier er et uttrykk, en av lærerne bruker, som de mener har stor innvirkning. Hvis lærerne er flinke til å skryte og si hvor flinke de er, vil elevene respondere på dette. Å skape en trygghet rundt sang vil kunne skape en trygghet i elevgruppen generelt og kan være med på å øke samholdet. Lærerne forteller at et høydepunkt for dem dette skoleåret var da elevene gikk rundt juletreet og sang julesanger sammen. Elevene tullet ikke bort hendelsen, men holdt hverandre i hendene og sang av full hals over lengre tid. For lærerne som har fulgt elevene det første halvåret er dette et testament på at de har oppnådd mye av det de ønsker fra elevene. Trygge, selvsikre og glade elever som trives sammen. Dette er slik det ser ut utenifra uten at en kan vite hva hver enkelt elev tenker eller føler, men sammen er de sterke og trygge.

Lærer 3: Det jeg og har lyst til å si noe om, jeg synes vel at vi bedre enn noen gang fått det med det med sang og sangglede med på dagsorden gjennom hele året. Og jeg tror en viktig ting som jeg har lyst til å nevne som går igjen på veldig mye er det med at når du starter på høsten, en ting er jo å gå foran som litt forbilder og vise sånn vil vi ha det, men noe annet er dette med selvoppyllende profetier. Vi er ganske kjappe til å fortelle dem at og særlig når det og er ekte at: å fy søren som dere synger. Dere trår til (enighet blant lærerne). da blir man også uredde og kanskje det beste eksempelet på det hadde vi, det mener jeg dette skoleåret her, hvor vi da opplever en julepregang som er ganske unik, hvor de synger da på måte kristelige julesanger med ærbødighet og andakt og med pondus og trykk og går rundt og ikke har noe, for det er den arenaen de ofte fleiper med når de er usikre, men jeg tror, for å si det til oss, så har vi klart å skape en trygghet. Og det gjør vi da blant annet med selvoppyllende profetier, vi har

fortalt dem, vi har vært flinke, så de som heller ikke har all verden, har begynt å trække til og kanskje kan mere enn hva de trodde.

Lærer 5: Det som også, når du nevner det, det er interessant å oppleve er at som når vi har 130 elever og på går rundt juletreet, det var 130 der altså alle var der, det var ingen som satt i en krok eller prøvde å snike seg unna og alle var med til siste slutt. Og vi kunne ha drevet på lengre og vi driver på lenge nok altså.

Intervjuer: Ja, Det sier jo litt om sanggleden.

Lærer 5: Å gå og holde hverandre i hendene og synge det fellesskapet som de har opplever der sånn. Det er stort for dem.

Lærerne mener at gangen rundt juletreet viser mye av det samholdet og sanggleden de har oppnådd gjennom det første halve året. Ruud (2013) påpeker som sagt at musikken kan gi følelsen av å tilhøre en spesiell gruppe, selv om det kanskje er for en kort periode i livet (s. 205). Ved å gå rundt juletreet slik som lærerne beskriver kommer dette fellesskapet til syne. Gjennom skoleåret jobber lærerne for at elevene skal trives, lære, og skape et trygt og godt miljø. Aktivitetene som lærerne legger opp til er med på å styrke elevenes samhold og engasjement rundt skolen. Sangene er en av disse aktivitetene og har, som nevnt tidligere, en viktig plass i lærernes arbeid for å styrke samhold, skoleidentitet og sangglede. Elevene kjenner på den energien som kommer fra lærerne når de skal holde på med sang og kor. Elevene merker at lærerne ikke er så selvhøytidelige, noe som kan gjøre det lettere å delta i sangen og elevene som ble intervjuet sa at det nesten er umulig å ikke bli engasjert i sangen og synge med når lærerne er så engasjerte. Det smitter over på dem. En elev forteller om moren som nesten ikke kunne tro at så mange elever sang frivillig når hun var der på besøkshelg for foreldrene på høsten. På den andre siden hadde moren selv opplevd hvordan lærernes engasjement smittet over på foreldrene når lærerne ville at de skulle synge de også.

Intervjuer: Var det noen som kommenterte på all sangen og musikken dere holdt på med?

Elev 1: Ja, mamma var veldig overrasket faktisk, siden hun, hun kunne nesten ikke tro at så mange elever skulle synge frivillig så mye. Men hun skjønnte det godt når lærerne våre satte opp til at foreldrene våre skulle synge til oss. Siden hun sa de pratet så nesten så alt for mye så det virket som om de kunne synge, eller de trodde selv at de kunne synge. Og da å få så mange foreldre til å kunne synge synes hun var helt rått.

Intervjuer: Så dere føler at lærerne deres har vært flinke til å oppmuntre dere til sang?

Elev 1 og 2: Ja

Elev 1: Ja, garantert det har mye med det å gjøre.

Elev 2: Tror de har sagt de rette tingene.

Elev 4: Ja, det har de.

Intervjuer: Ja, hva har de sagt for eksempel? Husker du det?

[Elev 2 og 4 sier noe som blir avbrutt]

Elev 2: Nei det er bare det at vi er flinke og atte..

Elev 4: Jeg tror de er flinke til å tvinge oss til å gjøre det. Så har vi gode opplevelser.

Elev 1: Og måten de gir på foran oss. Når de står foran der og, selv om de ikke synger, så synger de av full hals og de gir oss litt selvtillit siden de bryr seg ikke så mye og da trenger ikke vi det heller.

Elev 4: Når (navn på lærer) trykker til på Idyll, du har bare så lyst til å synge med.

Elev 1: Ja, det går ikke an å ikke synge.

Elev 3: Der har du også en låt som vi kommer til å dra med oss etter vi er ferdig på skolen her. Idyll.

Å engasjere elevene slik at sang blir en del av skolens hverdag og av skolens identitet er en viktig oppgave skolen og lærerne har om dette skal bli en realitet. Både foreldrene og elevene kjenner på at lærerne gjør en jobb for å få dem til å trives med å synge og ønsker at de skal ta del. Tidligere har jeg vært innom at skolen ønsker å framstå som en syngende skole, der musikken har en viktig plass. Dette er en del av skolens identitet. Dale (2015) påpeker at den kulturen som oppstår via musikken kan skape identitet for et sted (s.33). Det er blant annet fellesskapet som oppstår rundt musikken som er med på å skape denne identiteten. Gjennom det kulturelle arbeidet lærerne legger ned på denne skolen for å engasjere elevene til sang og hvordan dette kommer til syne i skolehverdagen, ser vi hvordan skolen ønsker å framstå og hvordan skolens identitet ønskes oppfattet.

Lærerne forteller om andre folkehøgskoler som også har musikk som en del av sin skolehverdag, men der de sliter mer med å få elevene motivert. Lærerne mener bestemt at dette har mye med deres egen (lærernes) holdning. Musikk har vært en del av folkehøgskolene siden oppstart av den første folkehøgskolen i Norge i 1864, men engasjementet til lærerne har mye å si for hvordan elevene blir fortrolig med det og at sangglede, samhold og skoleidentitet oppstår ved bruk av musikk. Lærerne er fornøyde med at eleven synger og føler at det må gjøre noe riktig. I intervjuet kommer det også frem at når de besøker andre skoler opplever de mye forskjellig når det kommer til hvordan de utfører sang. Noen bruker det nesten ikke fordi de ikke tror at elevene vil synge. Lærer 1 ville motbevis

det ved å holde Ord for dagen med sang på en skole de besøkte der musikk lærer påsto at eleven ikke ville synge. Gjennomføringen hadde gått veldig bra, eleven hadde sunget av full hals.

Intervjuer: Ja, hva sa lærerne etterpå da?

Lærer 1: Nei, de ble bare lamslått av at det gikk an. Så ja. Så det handler jo litt om å gi, altså det er jo vår oppgave å gi energi tilbake da. Vi må og si at det eller vi må vise at dette her er noe vi tror på. Noe som er gøy. Og det smitter veldig over på elevene tror jeg. Eller det gjør det. Det vet jeg.

Intervjuer: Det er bra

Lærer 2: Ja, eller det kan jo være en forklaring på noen folkehøgskoler som kanskje ikke synger så mye hvis de ikke har musikkresurser ikke sant. I folket til å kunne, for det å dra i gang allsang uten å ha et akkompemangs instrument for eksempel er jo vanskeligere enn å ha et instrument du støtter deg til. Ikke sant. Og vi sånn sett her på skolen er jo veldig heldige da, ved at vi har enkelt personer her som trimmer fingrene hver morgen ikke sant og setter seg ned og spiller gladelig og det er mange her som sånn sett har en musikalsk interesse og kompetanse også sant, men sånn det er jo ikke tilfelle på alle skoler. Men da tenker jeg som så at utfordringen for være for dem som jobber i folkehøgskolen der, det er ikke så vanskelig å lære seg å spille gitar. Tenker jeg.

Denne delen av intervjuet viser hvor viktig lærernes innsats for å få elevene til å synge er. Hvor stort fokus på musikk skolene vil ha er opp til hver enkelt, men ønsker de å skape et miljø for musikk må de tro på at det går av å skape det trygge sangermiljøet som Hollen (2010) snakker om (s.44). Å ha en kompetanse og innsatsvilje blant lærerne har mye å si for hvordan sangen og bruken av denne er på de ulike folkehøgskolene. Sangtradisjonen er sterk, men blir den ikke ivarettatt av lærerne vil ikke nødvendigvis elevene få muligheten til å skape et sterkt samhold og sangglede ved bruk av sang. Da må det andre virkemidler til.

Sang og musikk er en historisk viktig del av folkehøgskolen og mange av folkehøgskolene rundt om i Norge har sang og musikk som en del av skolens hverdag i en eller annen form. For noen skoler vil det kunne være rart å forestille seg et skoleår eller en folkehøgskole uten sang. Lærerne ble spurt om hva de trodde en folkehøgskole uten sang og musikk ville være.

Lærer 1: Vet ikke. Annerledes i hvert fall.

Lærer 3: Jeg tror ærlig talt at det er vanskelig å se for seg. Rett og slett.

Lærer 2: Ja. Det er et hypotetisk spørsmål. Men ut ifra det faktum at vi synger så mye som vi gjør og det at vi er så glad i det og ser at det å bringe glede til elevene og studentene våre så vil jeg si at uten sang i folkehøgskolen så ville det vært et fattigere år.

(enighet blant lærerne)

Lærer 1: Det tror jeg.

Lærer 3: Det hadde nok blitt mer utpreget skole. Vi hadde nok mistet en av de viktigste elementene for danningen som er grunnlaget vårt. e

Lærer 2: Mistet noe av særpreget. I hvert fall en del av det da.

Lærer 3: Ja,

Når jeg videre spør om de tror vilkårene for å skape samhold hadde vært annerledes uten sang og musikk, svarer de bekreftende. De måtte da ha brukt andre virkemidler. For denne skolen er det utenkelig å ikke ha musikk som en del av sin hverdag. De bruker musikken til danning av elevene og til å skape fellesskap. Musikken hjelper dem også med å ha et mer uformelt forhold til elevene sine.

Denne bestemte skolen har sang og musikk som en stor del av sin hverdag så for dem vil det være vanskelig å se for seg hvordan skoleåret hadde vært uten musikk. Som de selv sier ville det for dem vært et fattig år. De ser at sang og musikk bringer glede både til elever og lærere, noe som kan være med på å styrke båndene eleven imellom, lærerne imellom og mellom lærere og elever.

Gjennom sang ved Ord for dagen skaper skolen et hverdagsrituale som gir elevene faste holdepunkt i skolehverdagen. Musikken som oppstår her og ellers ved skolen binder elevene sammen og skaper et fellesskap. Dette skjer også gjennom lærernes engasjement for å få elevene til å trives på skolen, men også for å skape en glede for sang.

4.6 Skolekor

Observasjon 4

Ord for dagen er akkurat ferdig denne mandagsformiddagen. Elevene sitter litt urolig på de fastsatte plassene sine i denne brytningen mellom Ord for dagen og skolekor. Det er to lærere til stede. Den ene sitter ved pianoet og vil akkompagnere elevene, mens den andre læreren står for innlæring av stemmer og dirigering. Lærer forteller til elevene at det er på tide å sette seg etter de stemmene de synger. Mange trestolklapper slamres rundt i auditoriet mens elevene prater sammen, flytter på seg og setter seg ned

sammen de som synger samme stemme som dem. Pianolærer spiller "Musevisa" mens elevene kommer seg på plass. Det er delt opp i tre stemmer, sopran, alt og felles guttestemme. Guttene er altså ikke delt opp i tenor og bass. "Opp og stå alle, det er tidlig på morran. Stå lett og ledig" roper lærer ut. De skal nå starte med oppvarmingsøvelser før de begynner å synge. Lærer forteller at elevene skal strekke seg og slippe magen helt tom for luft. "Godt å få ut den siste lufta inni der" sier lærer. Elevene ruller med hoftene, slik som lærer foran står og viser hvordan de skal gjøre. Lærer bruker humor og overdriver stort mens det blir fortalt hvordan det ikke skal gjøres. De neste minuttene fortsetter oppvarmingen med flere ulike puste- og lyd øvelser som skal få stemmene til elevene klare til å synge. Som en del av oppvarmingen prøver læreren å få elevene til å synge "Musevisa", så "Å jeg vet en seter" og til sist "Bæ bæ lille lam" samtidig. De roterer på hvem som synger hvilket vers med mer eller mindre hell, men når de er ferdige gir de seg selv en skikkelig applaus. Lærer forteller at nå skal de synge en "løøøv song". Dette er "Can you feel the love tonight" fra Løvenes Konge. "Fin folkehøgskole sang" sier lærer, denne skal de synge trestemt. Sopranene skal synge det første verset, altene det andre verset mens guttene har hovedstemmen på refrenget. Rundt om i rommet er det mange blikk som ser trøtte og uengasjerte ut. Mange har ikke sangbøkene sine, slik at de må se sammen med andre eller finne frem sangen på mobilene sine. Sopranene synger gjennom første vers, noen er litt usikre på teksten, men de henter seg fint inn igjen. Når de kommer til refrenget stopper lærer dem. Her skal de synge trestemt og sopranen får først lære sin stemme. Lærer deler inn refrenget i deler og lærer dem en del av gangen. Samtidig som sopranen fortsetter å synge begynner nå altene å lære sin stemme. Først en gang med sopraner og så en gang uten. Mens sopraner og alter lærer stemmene sine sitter guttene på første rad og småprater litt og virker noe uinteresserte. "Ok, da tar vi hele jævla visa. Vi reiser oss" sier lærer til hele koret. Lærer har svært mye energi og viser med hele kroppsspråket at dette er gøy, en følelse som forsøkes smittes over på elevene. Læreren kommer hele tiden med oppmuntrede kommentarer. To av guttene på første rad synger svakt sammen med sopranene, mens de på en tullele måte holder rundt hverandre. Mens elevene synger fortsetter lærer med å gå rundt til de ulike gruppene og hjelpe dem med de ulike stemmene. "Unisont betyr at alle synger samme stemme" sier lærer. Når sangen er ferdig ønsker pianolærer at elevene skal modulere en liten ters opp i midten av siste refreng. Pianolærer sier "Bruk melodi grand prix trikset". Elevene starter å synge sangen igjen mens hovedlærer dirigerer dem og kommer med oppmuntrende kommentarer. Koret synger med en god fyldig lyd og de høres svært bra ut. De nærmer seg siste refreng "Husk på modulasjonen nå" roper pianolærer ut. Elevene responderer og det går veldig bra. Modulasjonen fikk elevene til å ta i enda mer. Når sangen er ferdig gir elevene hverandre en stor applaus. "Bare sitt ned, det blir kjempefint" sier lærer. De skal øve på å få mer flyt i låten og få til modulasjonen enda bedre i den neste timen, men nå er allsangtimen ferdig og elever og lærer går for å spise lunsj. (Feltnotat).

Allsang er en del av denne skolen hver eneste skoledag ved at de synger ved Ord for dagen. I tillegg til dette har skolen valgt å timeplanfeste at en time i uken skal elevene ha felles skolekor. Skolekoret er i tillegg en viktig del av skolens hverdag, og det uttrykkes blant annet ved at koret er gjort obligatorisk. Lærerne forteller at det varierer litt fra år til år hvordan de

legger opp skolekoret, om de tar en time hver uke eller to timer annen hver uke og lignende. Men gjennomsnittlig gjennom året skal de ligge ca. en time med skolekor i uken. Disse timene dette skoleåret er i utgangspunktet lagt til rett etter Ord for dagen på mandager. Elevene blir sittende igjen i auditoriet etter at morgensamlingen er ferdig. Det er to lærere som har ansvaret for skolekoret. Det er en dirigent som har ansvaret for koret og for innstudering av stemmer og en lærer som spiller piano og akkompagnerer. Skolekoret er obligatorisk for alle elevene på skolen, noe som betyr at en må være med å synge uavhengig om dette er en interesse de har fra før.

Å synge sammen i kor er en måte å komme sammen på som en hel gruppe og jobbe aktivt sammen mot et mål om å få til sangen. Der andre kor har medlemmer som deltar av fri vilje, så er allsangtimene/ skolekoret obligatorisk for elevene. I tillegg til dette obligatoriske koret har også skolen kor som valgfag for dem som ønsker å utforske korlivet videre. "Koret blir en symbolsk opplevelse av et fellesskap hvor alle følger sin individuelle røst, sine følelser, samtidig som de formidler en felles opplevelse og felles verdier" (Ruud, 2013, s 187). Koret har den kraft av at man kommer sammen og til en viss grad legger fra seg sin egen identitet for å bli en del av korets sosiale identitet. "Å være del av et sangerfellesskap innebærer å ta del i sosiale så vel som musikalske prosesser og praksiser" (Krokan, 2015, s.31). Skolekoret skaper et sangerfellesskap, og en sosial arena. Man lærer å synge sammen med andre, i tillegg til at elevene skal oppleve glede ved sangen. Hollen (2010) skriver om de sosiale dimensjonene ved å synge i kor.

Koret danner et fellesskap hvor alle jobber mot de samme mål. Gjennom musikken opplever koristene samarbeid, støtte og hjelp til å kunne komme seg gjennom ulike utfordringer. Et slikt fellesskap kan være med på å forme en felles identitet i koret. (Hollen, 2010, s. 32).

Som jeg skrev over er ikke skolekoret frivillig, men det samme fellesskapet har likevel mulighet for å oppstå. Eleven jobber sammen for å skape et produkt som de kan være stolte av. Uavhengig om de egentlig ønsker å synge i kor eller ikke vil jeg gå ut fra at elevene er voksne nok til samarbeide om utfordringene som kan oppstå. Ruud (2013) skriver om hvordan koret opplever musikken sammen og man er en del av et musikalsk fellesskap som formidler felles verdier (s. 187). Som jeg har vært innom tidligere skaper felles opplevelser et fellesskap og koret er ikke et unntak. Som Hollen påpeker så skaper man vennskap gjennom å synge i kor. Når vennskap oppstår, oppstår det også et samhold. Folkehøgskolens unike form gjør det slik at en kan ikke si at kun koret skaper vennskapet, det er hele opplevelsen, men man kan påstå at koret har en medvirkning på denne byggingen av vennskap og fellesskap.

Jeg gikk ut ifra at det var mange av elevene ved skolen som aldri hadde sunget i kor før de kom dit, så jeg spurte lærerne hvordan elevene reagerte når de fant ut at de skal ha obligatorisk skolekor en gang i uken, med flerstemt sang.

Lærer 2: Jeg har ikke reflektert så mye over det, men det hender jo av og til at vi får noen som kommenterer at det kanskje ikke er det de synes er mest artig her i verden. Selvfølgelig. Det vil jo det jo smak og behag, men uansett så er de til stede, ikke sant, de aller aller fleste hiver seg på og blir med også gjør vi jo enkle innøvinger i forhold til det å synge flerstemt. Da bruker vi jo sangboka for folkehøgskolen aktivt og bruker sånne, hva heter det for noe, disse som står bakerst i boka,

Lærer 5: Quadlibs og kanoner ja

Lærer 2: Quadlibs, bruker det. Vi går liksom ikke rett på en firstemt.

Lærer 1: Nei

Intervjuer: Det er sånn rolig inngang til det også utvikler det etter hvert?

Lærer 2: Ja

Lærerne bruker en rolig inngang til å lære elevene å synge i kor med ulike stemmene. Det er grunn til å tro at mange av elevene ikke tidligere har deltatt i stor grad i flerstemt sang, noe som kan være en utfordring. Lærerne starter med å lære elevene enkle sanger og kanoner, før de utvikler dette videre til å få på plass flere stemmer. Å starte korinnlæringen på et enkelt nivå vil gi elevene en mestringsfølelse tidlig, noe som kan hjelpe de som i utgangspunktet ikke er så glad i å synge eller som ikke har troen på at sin egen stemme er bra nok. Når man musiserer sammen kan man konstruere et fellesskap slik som nevnt tidligere. Når hele skolen synger i kor sammen blir det de som konstruerer fellesskapet.

Skolen velger å ha koret som en del av den obligatoriske skolehverdagen. Dette er enda en bekreftelse på at sangen står som en viktig verdi for skolen. Skolekoret er en del av skolens kulturelle aktiviteter. Dale (2015) skriver at disse kulturelle aktivitetene kan være med på å skape fellesskapets identitet (s.33). Koret skaper et fellesskap som igjen er med på å være en del av skolens identitet og profil utad.

Eleven, som en del av korfellesskapet på skolen, er med på å videreføre sangtradisjonene ved skolen. De som ble intervjuet ble spurt om hva de tenkte når de fikk vite at de skulle synge i skolekor.

Intervjuer: Hva tenkte dere når dere fikk vite at dere må være med å synge i skolekor.

Elev 2: Yes

Elev 3: Håper det blir interessante sanger.

Elev 1: Det var samme tankegangen jeg hadde jeg også. (elev fortsetter, men blir avbrutt)

Elev 4: Det er ikke noe gøy å synge sanger du ikke vil synge.

Elev 1: Nei, assa det er det jeg føler, det er mye det kor gjør, synger sanger som jeg aldri har hørt om eller har tenkt å høre på for så vidt heller.

[...]

Intervjuer: Hvordan synes dere det er å dele opp i stemmer og høre når dere klarer å få til trestemt eller firstemt sang?

Elev 2: Det er artig

Elev 4: Det er nydelig. Det er sånn når forskjell fra bass og til alt, det er kjempefint å høre lagene der. Men jeg blir alltid forvirret hvor jeg hører til. Det er liksom jeg bare veksler fra å gå fra alt til sopran. Det går ikke.

Intervjuer: Nei, men du føler at det, at du selv har lært noe nytt?

Elev 4: Ja, jeg har lært mer og mer om stemmen min for hver time.

Elev 2: Også er det artig at en hel skole som 99 prosent ikke kan synge klarer å få det til å høres litt fint ut.

Elev 4: Ja. Litt fint ut.

Intervjuer: Ja, jeg har jo hørt på dere

Elev 2: Det skal ikke mye til liksom.

Elevene synes det er gøy når de lærer flerstemte sanger og det høres bra ut. Elev 2 påpeker at det er spesielt gøy å få sangene til å høres fine ut flerstemt når de sitter med en oppfatning av at mange på skolen ikke kan synge eller har interesse for det. Det er rom for alle i dette korfellesskapet og det vil være en mestringsfølelse når de hører at dette kan bli fint sammen. De har jobbet med noe som til slutt blir et bra produkt. Både Ruud (2013) og Hollen (2010) skriver om at i et korfellesskap så jobber man mot et felles mål, og at dette gir en følelse av tilhørighet. Dette kan igjen vise at det ikke bare er elevene som holder på med musikk hele tiden som har noe å bidra med. Som elev 4 påpeker så er det nydelig når de ulike stemmene blir satt sammen og elevene får høre selv hvor bra dette er og kan bli. De lærer om sin egen stemme og er imponerte av koret som helhet. Sammen er elevene gode og de hører det. At

mange ikke kan synge stemmer nok ikke, for med riktig innlæring kan de fleste få til mye. Her har lærerne ansvar for å vise hva elevene kan få til, og oppmuntre dem. Det er lærerne er flinke på, noe som eleven har påpekt tidligere. Som en av elevene sa så er det umulig å ikke være med å synge når en bestemt lærer står foran dem og er engasjert, blid og har en masse humor. Skolekoret viderefører en folkehøgskoleidentitet ved nettopp å synge i kor, og sangboken brukes til mye av dette arbeidet. Som Mikkelsen (2014) skrev; "Sangen har vært et identitetsmerke" (s. 434). Dette er et identitetsmerke som har vært viktig for folkehøgskolen i alle år.

Gjennom skolekoret skapes det musikalske opplevelser som kan føre til vennskap og fellesskap. Dette vil si at koret er en del av skolens identitet.

5) Resultater og diskusjon

I dette kapittelet vil jeg presentere og diskutere det jeg ser som studiens viktigste resultater, og slik svare på studiens overordnede forskningsspørsmål: hvordan bruker en spesifikk folkehøgskole sang og musikk for å legge til rette for et godt fellesskap? Og på hvilke måter skapes en "folkehøgskoleidentitet" ved hjelp av sang og musikk i folkehøgskolen?

5.1 Musikk i skolens ritualer

"Musikken har en viktig rituell funksjon i dagens samfunn" hevder Ruud (2013, s. 197). I flere av praksisene som analyseres i kapittel 4 er musikkens rituelle funksjon veldig tydelig. Folkehøgskoleåret er for mange av elevene det første året de bor borte fra foreldrene sine. Året representerer en overgangsfase i livet, der eleven går fra å bo hjemme, til å bo på folkehøgskole med mange fremmede, til å så flytte fra folkehøgskolen og starte sitt voksne liv med studier og jobb. Funnene i denne avhandlingen viser at folkehøgskolen markerer og ritualiserer overgangene ved hjelp av musikk, slik som Ruud (2013, s. 203) påpeker. Elevene møter musikk allerede ved åpningsseremonien ved skolen. Her spiller lærerne for elevene, og elevene deltar i allsang. Låtene som blir spilt er ment for å skape en god stemning som kan hjelpe eventuelle nervøse elever til å slappe mer. Musikken kan sånn sett skape trygghet. Lærerne gir mye av seg selv denne dagen for å legge til rette for at elevene skal få best mulig start på skoleåret.

Første skoledag (andre dag etter åpningsdagen) starter med morgenritualet som kalles Ord for dagen. Her blir elevene introdusert for et musikkrituale som går gjennom hele skoleåret. Hver morgen i skoleuken synger de en sang sammen. Elevene synger dermed hver dag (unntatt søndag og fridager) gjennom hele skoleåret. Morgensangen blir en del av skolens hverdagsritualer. Som en av elevene er inne på (i kap. 4.5) så synes de at å synge hver morgen gir en god start på dagen, spesielt om det er en sang de liker og alle er med. Elevene jeg intervjuet har en kollektiv opplevelse av at dette sangritualet kan gi en god start på dagen. Her ser vi også at skolens har brukt dette morgenritualet som et grep i å fremme et godt samhold/fellesskap. Når elevene synger sammen og får en god start på dagen vil dette kunne føre til gode relasjoner og styrke fellesskapet.

Det viktigste overgangsritualet som skjer ved folkehøgskolen vil nok være den dagen elevene slutter og skal bort fra de trygge rammene som folkehøgskolen har skapt. Som en avslutning på året synger elevene ved skolen hvert år "Til ungdommen" av Nordahl Grieg. Sangen er

valgt ut nettopp på grunn av overgangen fra å være folkehøgskoleelev til å skulle gå ut i et mer selvstendig liv. Lærer 5 påpeker i intervjuet (i kap. 4.3) at denne sangen har mange gode visdomsord som de håper elevene tar med seg videre i livet. Her vil jeg igjen trekke frem det lærer 5 sier om hvordan teksten i "Til Ungdommen" har visdomsord gjennom hele sangen og at sangboken er på lignende måte. Sangene i sangboka gir både poesi og musikalske verdier. Læreren mener videre at visdommen som kommer frem i sangene har stor betydning for skolen og elevene og at ordene viser noe av fellesskapet som har vært ved skolen gjennom hele skoleåret. Denne betydningen og verdiene mener lærer kan komme frem når "Til Ungdommen" blir sunget siste skoledag.

"Til Ungdommen" er en meningsfull tekst som er viktig uavhengig av hvilken generasjon man hører til. Den er alltid tidsaktuell og markerer godt denne overgangsfasen i livet. "Gjennom opplevelsen av meningsfulle øyeblikk kan musikken ramme inn og markere tid, gjennom å skille ut hendelser vi opplever å være betydningsfulle" (Ruud, 2013, s. 197). Som Ruud skriver så kan et slikt øyeblikk som siste skoledag være svært betydningsfullt for mange. Fra skolen sin side er også denne avslutningen på skoleåret, markert med sangen, et meningsfullt øyeblikk. Som lærer 5 påpeker viser ordene i sangen, og hvordan elevene står der sammen og festkledd, hvordan fellesskapet har vært gjennom skoleåret. Elevene fikk vite tidlig at det er "Til Ungdommen" som skal avslutte skoleåret. Sangen er tydeligvis så viktig for skolen at de ønsker å skape en ramme rundt den tidlig. Lærerne sier at denne sangen synges siste skoledag hvert år. Den representerer altså et overgangsritual ikke bare for elevene, men også for lærerne og skolen, med nye avtroppende elevkull hvert år. I tillegg binder ritualen sammen folkehøgskoleelever på tvers av årskull: de har alle stått i en rituell, felles fremføring av "Til Ungdommen", og med det feiret sin dannelsesprosess på folkehøgskolen.

Hvert skoleår kan det være nye sanger som elevene forbinder med akkurat sitt skoleår, og som nærmest representerer en overlappning av folkehøgskolens identitet med deres egne. Men felles for alle skoleårene er at "Til Ungdommen" blir sunget. Selv om elevene ikke nødvendigvis forbinder denne sangen med sitt skoleår, så er dette en sang som er gjennomgående for skolen. Den er en del av skolens selv-identitet og selvforståelse, og skaper en felles historie for elevene og for skolen. "... musikken markerer «tid- og sted»- opplevelser i den kollektive erindringen som foregår innenfor en kultur. På denne måten framkaller og organiserer musikken minner som knytter mennesker sammen i en felles historie ..." (Ruud, 2013, s. 197). "Til ungdommen" har den funksjonen for denne skolen at den knytter elevene

og lærerne sammen i skolens historie. Den skaper et fellesskap på tvers av årskull og nåværende og tidligere lærere.

5.2 Musikalsk representasjon av folkehøgskolen

Sangen og musikken er svært viktig i hverdagen på folkehøgskolen jeg har undersøkt. Elevene synger hver dag, og når skolen skal vise seg frem for foreldre eller andre står gjerne musikken sentralt i presentasjonen. Musikken blir altså viktig når skolens identitet skal formidles. Dette er en syngende skole, og slik vil de gjerne både forstå seg selv, og vise seg frem.

Analysene av åpningsseremonien viser hvor viktig musikken er for skolen (kap. 4.2). Konferansieren påpeker svært tidlig i sin åpningstale at dette er en skole der de synger mye. Akkurat denne kommentaren ser jeg som essensiell i forståelsen av hvor mye sang betyr for akkurat denne skolen. På åpningsseremonien står musikken for introduksjonen av folkehøgskolen. Med unntak av et par taler og et dikt består seremonien av allsang, av en egen laget sang (på kjent melodi) av lærerne, og av at lærerbandet spiller fire kjente sanger for publikum. Folkehøgskoleåret innledes med å lytte til musikk og synge, og seremonien forutsetter at man anerkjenner og bidrar til skolens sang- og musikkrelaterte identitet fra første stund. Musikken denne dagen presenterer folkehøgskolen for elevene og elevenes foresatte. Hadde ikke musikken hatt en stor rolle resten av skoleåret, vil jeg tro at innslaget av musikk ville vært betydelig redusert denne åpningsdagen. Ved morgensamlingen dagen etter fortsetter presentasjonen av skolen ved sang. Denne type sang som blir presentert der er den daglige morgensangen som jeg tidligere har beskrevet som et hverdagsritual. Eleven blir forklart at de synger en sang hver morgen. Denne presentasjonen av skolen er ikke utadrettet, til foreldre og lokalsamfunnet, men retter seg innover, til det lille samfunnet som er på skolen. Dette er oss, dette er skolen. Vi synger hver dag, vi møtes i musikken. Skolen har flere andre viktige fellesfag, som ikke er linje- eller valgfag, men sangen er noe som er konstant hver dag, noe som står som en viktig del av skolens hverdag. Som lærerne har nevnt i intervjuene så kan de få protester fra elevene om sangen blir utelatt en morgen. Skolekoret ved skolen bidrar også til den musikalske "illustrasjonen" eller representasjonen av skolen. Alle elevene ved skolen må synge sammen i skolekoret. De har en time i uken satt av til sang. Skolekoret framfører sangene de har lært siste skoledag, men også ved andre anledninger. Når elevene ble spurt om hva foreldrene synes om at alle elever skal synge i kor på skolen, sa en av dem at moren

hadde blitt overrasket over at skolen faktisk fikk alle sammen til å skulle synge. På den andre siden, sa eleven, var ikke moren så overrasket likevel, for læreren hadde fått alle foresatte til å synge på et foreldremøte. Moren skjønnte at her var det engasjerte lærere som ga av seg selv og ville at alle skulle synge. Det faktum at lærerne fikk foreldrene til å synge på et møte viser også hvilken profil skolen ønsker ha utad. Utad i kommunen kommer skolens musikalske profil også fram. Ved blant annet musikk- og teater uken inviteres skoleelever i kommunen til å se forestillingen. Det vil si at skolen viser, ikke bare ovenfor elever og foreldre, men også lokalsamfunnet at sang og musikk er en stor del av denne skolen.

5.3 Musikken konstruerer et arbeidsmiljø

Lærernes måte å gi musikalsk av seg selv, og deres engasjement rundt sangen, er med på å skape et uformelt arbeidsmiljø på skolen. Med det mener jeg at de sosiale musikkpraksisene legger opp til at elever og lærere blir knyttet til hverandre på en annen måte enn i normal skole. Målet er et bedre fellesskap. Gjennom engasjementet fra lærerne skapes det sangglede. Elevenes musisering sammen kan også føre til en følelse av å tilhøre en spesiell gruppe.

Å skape et godt fellesskap, trygghet og respekt for hverandre krever en innsats fra både lærere og elever. Det er lærerne sin oppgave å legge til rette for at dette skal kunne oppstå. Gjennom å lage et godt og trygt undervisningsklima bygger lærerne en grunnmur for læring. Ved bruk av musikk i ulike fellesaktiviteter der både lærere og elever gir av seg selv kan slike bånd skapes. En folkehøgskole er ikke en vanlig ni til fire skole. Denne skolesettingen er spesiell i Norge, da vi ikke har en stor utbredelse av internatskoler slik som for eksempel i England. Et annet aspekt som gjør folkehøgskolen annerledes er fagene ved skolen. Denne typen skole legger opp til at elevene kan utfolde seg faglig, og få utviklet sine faglige interesser, uten formell karaktersetning og vurdering. Og på grunn av denne skolens utradisjonelle hverdag blir relasjonen mellom lærere og elever relativt uformell. Skolens bruk av musikk er med på å bygge opp under denne uformelle tonen. Her vil jeg trekke inn eksempelet fra den første skoleuken når to av lærerne velger å ta med seg elevene ned på stranden og ha en allsang-økt som et lavterskeltilbud, for danning av vennskap og knytting av bånd. Her har elevene ikke bare mulighet til å skape relasjoner til hverandre, men også til lærerne som er med ned på stranden. Et annet eksempel er gjennom Ord for dagen, der alle lærerne (som jobber den dagen) er tilstede under morgensamlingen. Selv om det kun er en lærer som har ansvaret møter også de andre opp. De tar del i sangen på lik linje som elevene og går foran med et godt

eksempel. De tuller seg imellom og med elevene og skaper dermed en uformell, men trygg setting som legger til rette for et godt undervisningsklima.

Ruud (2013) henviser til Martin Stokes som sier "de relasjonene som aktiveres gjennom musikk kan involvere hele det berørte samfunnet" (s. 188). Samfunnet i denne settingen blir folkehøgskolesamfunnet og alle deltagerne der. Dette betyr da at det ikke bare er elevenes relasjoner som kan aktiveres men også relasjonen mellom lærer og elev. Musikken kan dermed ha en sterk innvirkning på hvordan disse relasjonene dannes, avhengig av hvordan musikken brukes. Å ha et godt forhold til læreren sin i et slikt skolemiljø er betydningsfullt for å ha gode opplevelser og erfaringer i forbindelse med læring av fag og trivsel på skolen. Når lærerne gir av seg selv på en slik uformell måte som en tur til stranden, egenkomponert sang på åpningsdagen og generelt prøver å gi elevene en best mulig folkehøgskoleopplevelse, er sjansen stor for at båndet mellom lærerne og elevene blir sterke. Hvis elevene føler seg trygge på lærerne og har en god relasjon til dem ligger det godt til rette for læring ikke bare i sang og musikk, men også de andre fagene på skolen.

5.4 Musikken bidrar til å organisere elevene i tid og rom.

"Musikkopplevelsen foregår alltid på et bestemt tidspunkt, innenfor et bestemt tidsavsnitt i vårt personlige liv eller i historien" (Ruud, 2013, s. 197). En folkehøgskolehverdag er annerledes enn en hverdag utenfor den "bobla" man er i når man går på en folkehøgskole. Siden elevene bor på skolen og omgås både medelever og lærere døgnet rundt kan man se for seg at dagene kan gå litt i ett. Sangen kan derfor være med på å organisere elevene i denne hverdagen. Skolen har en fast timeplan som naturlig nok er med på å fastsette hva som skjer til hvilken tid. Som et tilbakevendende tema i denne avhandlingen er Ord for dagen et slikt samlingspunkt, og sangen er med på å samle elevene i et "her og nå" perspektiv. Det at alle skal delta på disse morgensamlingene, med sang som et viktig holdepunkt, skaper forutsigbarhet og et moment som sier "nå starter dagen". Morgensamlingen samler alle elevene, men sangen gjør alle elevene (i teorien) til deltagere i gruppen. Sangen fanger oppmerksomheten til elevene fordi de aktivt må delta i morgensamlingen. En kan tenke seg at mange er trøtte og kanskje ikke like oppmerksomme på det som blir sagt om morgenen, men når de skal begynne å synge kreves det at de følger med og deltar.

Likedan kan selve musikken ved folkehøgskolen sette dette skoleåret inn i historien for elevene og for skolen. Som tidligere skrevet har hvert skolekull et sett med sanger som

forbinder dem med skolen. Noen sanger som "Til ungdommen" er felles for flere kull, mens enkelte sanger dreier seg i stor grad kun om det elevkullet som synger sangen. Lærerne nevnte at sanger som "Månemannen" og "Fix you" har vært sanger som tidligere elever ser på som "sin sang", altså sitt skoleår sine sanger. Sangene og sangstunden skaper minner som setter folkehøgskoleåret inn i et tidsperspektiv. Dette skoleåret er bare ett år (ca. 9 måneder) i livet til eleven, men på grunn av årets innhold skiller det seg ut fra andre skoleår. "Når vi lar musikken utløse minner, knytter disse oss til et «den gang og der»- når og hvor vi opplevde musikken. Musikkopplevelsene markerer viktige knutepunkter i livet vårt" (Ruud, 2013, s. 197). For mange kan et folkehøgskoleår være en viktig hendelse i livet, for andre er det ikke det. Men uavhengig om elevene har hatt et godt eller dårlig skoleår, så har musikken den egenskapen at den kan frembringe minner som plasserer elevene tilbake i dette skoleåret. Tia DeNora (2006) har også kommet frem til at minner kan sette mennesker tilbake i en viss tid (skrevet i teorikapittelet) og gjenskape de samme følelsene som de hadde til denne tiden og det stedet de forbinder det med. Så på den måten har sang og musikk i folkehøgskolen den evne til å plassere elevene i tid og sted både som en "her og nå", men også i historien.

5.5 Sang som egen læringspraksis i folkehøgskolen

Sangen ved skolen representerer også en egen læringspraksis, der bestemt kompetanse skal utvikles. Musikalsk kompetanse er i fokus, men i sangpraksisene ved skolen undervises det også i viktige og dagsaktuelle temaer, med det formål å danne og utvikle elevene. I det første tilfellet er det gjerne det sangtekniske ved kor og fellessang det dreier seg om, i det andre tilfellet er det sangenes tekster som definerer temaene som tas opp til diskusjon.

Hver dag synger elevene sammen under Ord for dagen. De synger alt fra norske folkeviser til Beatles. I disse sangstundene er det ikke forventet at elevene skal gjøre noe annet enn å være med å synge. Ingen behøver å synge andre stemmer enn melodistemmen, om de ikke kan en annen stemme og har lyst til å prøve seg på det. En kan si at disse sangene om morgenen forbereder elevene på at de skal synge sammen i kor og bli komfortabel med den settingen. Jo mer de blir vant til å synge sammen, jo tettere blir de som gruppe og dermed vil det bli enklere når de må utfordre seg på å synge ulike stemmer og mer avanserte sanger. Lærerne ønsker ikke at elevene skal starte for vanskelig og starter enkelt med noen kanoner. Etter hvert øker de vanskelighetsgraden på sangene. Gjennom mine observasjoner kan jeg se en klar utvikling i sangprestasjonene i løpet av høsten. Elevutvalget i studien er også imponert over

hva de får til, og hvor bra det høres ut. Med god innstudering fra dirigenten får elevene en god læringskurve. Men etter min mening er et av de største poengene her at gjennom mye sang blir elevene trygge på hverandre slik at det er lettere å prøve seg på områder de ikke kan godt fra før av.

Det andre læringsmomentet jeg vil innom er hva sangene de synger handler om. Naturlig nok er ikke alle sanger like saklige, men under Ord for dagen kommer lærerne med et visdomsord eller en historie. Etter at visdomsordet er ferdig synger de som sagt en sang. Jeg spurte lærerne om sangene var knyttet til temaene og de kunne fortelle at om de kunne finne en sang som kunne bygge opp under det aktuelle temaet så gjorde de det. Naturlig nok er ikke dette alltid lett. Sangboka er hyppig brukt til dette formålet og lærer 5 påpeker at sangboka er en bok med mange gode sanger som kan være en kilde til refleksjon. Det kan skje en dannelsesprosess gjennom disse sangene, spesielt om lærerne er flinke til å poengtere hvorfor de bruker den sangen de gjør og hva som er meningen bak den. Dette tror jeg ikke alltid blir gjort eller alltid er meningen, men noen sanger til noen tidspunkt blir nok brukt til dette formålet da skolen er svært opptatt av formell danning av elevene.

5.6 Sangglede og gruppetilhørighet

Både i intervjuer og observasjoner framsto folkehøgskolens lærere med ønske om å skape *sangglede*. For en gruppe elever der mange kanskje ikke har et forhold til å synge sammen eller har sunget i kor tidligere er det essensielt for lærerne å skape en situasjon der sang ikke blir sett på som tvang, men som noe elevene liker å gjøre sammen. Lærernes store engasjement rundt innlæring av sanger, også i vanlige ritualer som Ord for dagen, bidrar til å skape entusiasme i elevgruppa for det de holder på med. Eleven påpeker selv at de ser det engasjementet som lærerne har når de står foran dem i en sangsituasjon, og at det er vanskelig å ikke bli dratt med. Når lærerne gir av seg selv og viser engasjement, viser de samtidig også at man behøver ikke å være profesjonell sanger for å få til noe av kvalitet sammen. De har aldri noen garantier for at alle elevene ved skolen vil føle glede ved å synge sammen, men lærerens utstråling og entusiasme skaper i hvert fall en mulighet for dette. Elevutvalget påpeker også at det er gøy å synge sammen når de hører at det blir bra. Det vil være lettere å synge sammen og føle glede ved det, om man også føler på denne mestringen jeg tidligere har nevnt. For meg ser det ut til at å jobbe sammen i gruppe gir elevene rom for å utvikle denne sanggleden. I tillegg legger lærerne til rette for mye humor når de holder på med sangen. Det er lov til å le,

det er lov til å tulle, men de skal naturlig nok være mer seriøse når sangen skal gjennomgås i sin helhet. Lærerne er opptatt av at man ikke behøver å ta seg selv så høytidelig. Det er lov til å feile, det er lov til å synge surt og man skal få være den man er.

Musikken knytter elever og lærere sammen. Ruud skriver: "Gruppetilhørighet, vennskap og nære personlige relasjoner knyttet til utviklingen av livslange verdier er innkapslet i emosjonelle opplevelser knyttet til musikken" (Ruud, 2013, s. 51). Å ha fellesopplevelser som allsang i peisestua på fjellet, allsang på stranden, framføringer under musikk- og teateruka, gang rundt juletreet, sang om morgenen og forestillinger for de foresatte skaper denne gruppetilhørigheten. "Der og da" er det ikke sikkert elevene tenker over at disse opplevelsene er "emosjonelle", men i senere minnearbeidet vil nok hendelsene gjenkalle og vekke emosjoner. Som lærerne er inne på så kan slike opplevelser som oppholdet på fjellet med allsang i peisestua, være med på "å føle seg som en i gjengen" som lærer 2 sa. Elevene sa at etter fjelluka følte de et tettere bånd til hverandre. Det var lettere å snakke sammen. At elevene går godt sammen er viktig når de bor så tett innpå hverandre som de gjør. Man kan ikke forvente at alle skal like hverandre, til det er det for mange personligheter på en slik skole. Men man kan forvente at alle skal prøve å komme overens i fellesskap, og skolen jobber aktivt, og ikke minst musikalsk, for at følelser av fellesskap og tilhørighet skal oppstå.

Når lærerne ble spurt om hvordan de tror et folkehøgskoleår uten musikk ville sett ut sa de at det ville vært et fattigere år, med tanke på hvor viktig sang og musikk er for denne skolen. De ser at sangen har evnen å bringe glede til elevene.

5.7 Dannelse av en folkehøgskoleidentitet og fellesskapet

Forskningsspørsmålet i denne avhandlingen er hvordan folkehøgskolen bruker sang og musikk til å skape et fellesskap. Det er altså hvordan skolen og skolens lærere tilrettelegger for dannelsen av fellesskap som står i fokus. Avhandlingen viser at musikken brukes aktivt og bevisst i et overordnet fellesskapsprosjekt. Om alle elevene ved skolen faktisk føler et fellesskap kan ikke avhandlingen si noe om, siden ikke alle elevene har blitt spurt om dette. Det er imidlertid mitt inntrykk at musikkpraksisene også langt på veg virker slik skolen ønsker. Dette kan man se gjennom de observasjonene som er blitt gjort og i intervjuer av elever og lærere. Skolen starter sitt arbeide for å skape et fellesskap allerede første skoledag. Som skrevet om i tidligere kapittel ble elever (og foresatte) kastet inn i allsang i åpningsseremonien. Ruud (2013) skriver, som tidligere nevnt, om hvordan musikk kan være

med på å skape et fellesskap blant jevnaldrende, og fellesskapsfølelser i små samfunn. I forlengelse av det er det ikke overraskende at denne folkehøgskolen velger å bruke nettopp sangen og musikken til dette formålet. Noen av lærerne påpeker at sang og musikk, i oppstartsuken for eksempel, innbyr til samling og fellesskap på en måte som er lett å gjennomføre, og som elevene responderer på og blir med på. Musikk-quiz og allsang på stranden er to slike samlingstilbud, som initieres av skolens lærere. Det er lett å samle elevene til allsang og quiz, det krever ikke store forberedelser, og det krever ikke mye utstyr.

Ord for dagen og skolekoret gir elevene anledning til å synge sammen i kor. Koret har den egenskapen at det kan gi opplevelser av fellesskap, slik både Ruud (2013), Hollen (2010) og Krokan (2015) skriver om. Å være en del av et kor innebærer at alle deltagerne må gå inn for å skape et godt felles produkt. Tidligere i avhandlingen har jeg vært innom at man i et vanlig kor selv velger om man vil være medlem, mens elevene på denne folkehøgskolen *må* være med, siden faget er obligatorisk fra skolen sin side. For at elevene skal kunne komme frem til et godt produkt kreves mye av lærerne, ikke minst for å vise at sang er gøy, og hva elevene kan få til. Lærerne sa i intervjuet av det å rose og oppmuntre elevene når de synger ser helt klart ut til å fungere etter deres mening. Om elevene får høre at dette er bra og at de får til det de prøver på sammen, vil det være lettere å få et godt fungerende kor, og fellesskapsfølelsen vil bli sterkere. Her kan en vise til at det er viktig at lærerne også gir av seg selv, noe vi har sett at de gjør, og at de har troen på det de holder på med. Lærer 1 kunne fortelle at på en annen skole de var på var det lite sang fordi lærerne der ikke trodde de kunne få alle elevene til å synge (noe lærer 1 selv hadde motbevist). Felleskap kan dannes gjennom felles opplevelser, som fører til følelsen av å tilhøre en gruppe, som videre kan skape en følelse av fellesskap med de andre i gruppa. Avhandlingen viser at elevene har mange slike felles opplevelser gjennom skoleåret. Blant disse finner vi allsang i peisestua på fjellet, musikk- og teateruke og gang rundt juletreet før jul. Elevene drar selv fram musikk- og teateruken som en uke som var spennende, utfordrende og sammensveidde. Dette er også en av grunnene til at skolen velger å arrangere en slik uke, nettopp fordi det gir mulighet til å bli kjent med flere på skolen. Gode relasjoner og vennskap skaper et fellesskap. Dette er et arbeid som lærerne starter med tidlig. Om relasjonene ved skolen i det store og hele ikke er gode vil man heller ikke føle på samhørigheten og fellesskapet i noen annen grad av at de alle er folkehøgskoleelever formelt sett.

Tidligere i dette diskusjonskapittelet skrev jeg at sang og musikk har en rituell funksjon på folkehøgskolen. Disse ritualene kan fremme både en skapelse av fellesskap og konstruere en

slags "skoleidentitet". Identitetsdannelsen vil jeg komme tilbake til. Hverdagsritualene ved skolen som sang ved morgensamlingene skaper et fast holdepunkt i hverdagen, noe elevene kan forholde seg til. Å vite hva som skjer hver morgen (og andre tider i uken) skaper trygghet. Når elevene føler seg trygge på situasjonen de er i og menneskene rundt seg legger det et grunnlag for dannelse av en følelse av samhold og fellesskap. På en slik skole som det folkehøgskolen er ser jeg at forholdet mellom lærer og elev er viktig. Det er et relativt uformelt læringsmiljø, men ved å jobbe med å skape trygget og vennskap skaper det et godt arbeidsmiljø. Et godt arbeidsmiljø skaper gode relasjoner som igjen fører til et godt fellesskap.

Fellesskapet som dannes handler også om den tilhørigheten til skolen som elevene vil få. De har gått på samme skole, opplevd mange av de samme tingene og har mange felleserfaringer knyttet til musikken. Dale (2015) påpeker (gjennom sin akademiske avhandling) at å ha et felles forhold til et sted kan være med på å konstruere dette fellesskapet, denne følelsen av tilhørigheten til hverandre og, i dette tilfelle, tilhørighet til et overordna folkehøgskolefellesskap.

Et viktig resultat i foreliggende avhandling er altså av studien er at musikkpraksisene på folkehøgskolen er ment å fungere samlende for elevfellesskapet. Men jeg vil også trekke frem hvordan sang og musikk bidrar til å skape og opprettholde denne folkehøgskolens "identitet". Man kan nok argumentere både for og imot at en skole kan ha sin egen identitet, men jeg mener at dette absolutt er en mulighet. Gjennom denne avhandling har flere identitetsskapende elementer blir lagt fram. Dale (2015) forklarer hvordan en bys innbyggere faktisk skaper byens identitet (s.2), og hun forklarer at musikken er med i konstruksjonsprosessen. Lignende dette byidentitets-arbeidet kan vi si at innbyggerne i det lille bysamfunnet en folkehøgskole er også driver et kontinuerlig identitetsprosjekt, der skolens "identitet" skapes. Det er menneskene ved skolen som skaper og utføre skolens identitet. Bygget som objekt har ingen identitet, men tilegnes identitet gjennom skolens historie og hvordan menneskene (både lærere og elever) bygger opp skolens verdier og kulturer. Da skolen legger stor vekt på sang og musikk vil dette være med å påvirke skoleidentiteten.

I en skolehverdag der sang og musikk har en stor plass skape en bestemt identitet for skolen. Både innad på skolen og ut til lokalsamfunnet har skolen en profil som sier at dette er en skole der sang og musikk står sterkt. Denne profilen er en del av det man kan kalle skolens identitet. Vi har sett hvordan skolen presenterer seg til eleven og de foresatte, gjennom mye sang og

musikk. Det gis inntrykk av at denne folkehøgskolen er en skole som inkluderer sang og musikk gjennom skoleåret. At skolen profilerer seg slik utad til elever, foresatte og resten av Norge viser at sang og musikk anses å være en del av skolens identitet. Dette er helt i tråd med folkehøgskolens historie, der sangen har fulgt folkehøgskolene siden oppstarten med blant annet sangbøkene som er blitt produsert spesielt for skoleslaget.

Sangboken i seg selv er en viktig del av denne skolens sin identitet og musikalsk profil.. Sangboken har alltid vært en del av skolens historie og bruken av den i dagens skole viser hvordan skolen selv ser på den som en del av sin identitet. Som diskutert over er det noe usikkert om elevene har det forholdet til boken som skolen ønsker. Hvis skolen ikke bruker boken på en slik måte at elevene får et forhold til den, kan man stille seg spørsmålet om den egentlig fremdeles er en viktig del i skolen. Men likevel så blir *Norsk Sangbok* delt ut til alle elevene ved skolen den første skoleuken og fra skolens side er det et ønske om at den fortsatt skal bli bruk.

Tilsvarende er også skolekoret viktig for skolen, og fremstår som et kjennetegn; et identitetsmerke. Skolen ønsker at elevene skal lære å synge og bruker sangene (ofte fra sangboken) som en del av dannelsesprosessen. Lærerne mener at mange av sangene har et viktig innhold som inspirerer til å reflektere rundt og vise frem skolens verdier. Sang brukes altså av skolen for å "identifisere seg selv". Slik dannelse til skoleverdier skjer kanskje spesielt ved Ord for dagen, der sangene blir knyttet opp mot temaet den morgenen (om det er mulig).

Gjennom bruk av sang og musikk skapes det minner som elevene tar med seg videre i livet. Slik DeNora (2006) har beskrevet kan musikken skape minner, men også brukes til aktiv erindring. Minnene som knyttes til sangene gir mulighet for å gjenoppleve fellesskapet jeg har diskutert over, men også gjenoppleve, og sånn sett vedlikeholde, skolens identitet.. Her vil jeg igjen bruke "Til Ungdommen" som eksempel, en sang som hvert kull opp gjennom mange år har brukt som en avslutning på skoleåret og folkehøgskoletiden. Jeg regner med at mange av de tidligere elevene ved skolen vil kunne tenke tilbake ikke bare på denne selve dagen, eller på sine medelever, men også på folkehøgskolen som skole og institusjon når de senere hører igjen denne sangen. Et annet element jeg kan trekke inn er minnene som dannes rundt enkelte (kanskje bare en) sang som de forbinder med skoleåret. Elevene som ble intervjuet trodde at det var en mulighet for at dette skoleåret ville "Tore Tang" være en slik sang, og vil på en måte representere og vedlikeholde "folkehøgskolen" like mye som "folkehøgskoletiden" i senere minnearbeid.

Skolen skaper en musikalsk identitet når de bruker musikk i det man kaller hverdagsritualer som Ord for dagen, eller ved overgangsritualer som åpningsdagen eller siste skoledag. Det er likevel usikkert om skolen bevisst ser på disse dagene som ritualer og om sangen og musikken brukes fordi skolen selv ser på dette som virkemidler i et slikt overgangsrituale. På den andre siden så ser jeg at musikken blir brukt bevisst disse dagene fordi musikken er viktig for skolen og dette er slik de ønsker å fremstå. Så jeg vil påstå at ved slike begivenheter som disse to dagene er, for både skolen og elevene, blir sangen og musikken viktige element. Dermed blir det en del av skoleidentiteten.

Gjennom sin tur på fjellet med allsang i peisestuen, skolekor, Ord for dagen, musikk- og teateruken og andre musikalske aktiviteter ønsker skolen å skape nye vennskap og fellesskap. Dette arbeidet for å skape et fellesskap ved bruk av musikk, vil jeg også påstå er en del av skolens identitet. Å bruke musikken i arbeidet for å skape fellesskap, samhold, vennskap og uformelle læringssituasjoner, er en del av denne skolen, Det er slik de blant annet har valgt å utføre denne dannelsen av disse viktige områdene. Musikken og sangen, som vi har sett, står som en betydelig funksjon i å skape en gruppetilhørighet, som for de fleste mennesker er helt vesentlig for å trives.

6) Oppsummering

I denne masteravhandlingen har jeg vært innom flere praksiser som kan være med på å skape et felleskap og eventuelt vedlikeholde en skoleidentitet ved en spesifikk folkehøgskole.

Skolen jobber aktivt med dette gjennom hele skoleåret, men spesielt i oppstartssukene ble mye av grunnlaget for året lagt. Her viser det seg at musikken blir brukt aktivt til å produsere gode sosiale relasjoner, til å samarbeide, til å skape minner og historie, og med ønske om å skape en glede for sang. I denne produksjonen oppstår nye vennskap. En av de intervjuede elevene forteller at et nært vennskap til en annen elev oppstod når skolen dro ned på stranden og koste seg der med bading og allsang. Skolen legger til rette for dannelsen av vennskap som igjen fører til samhold og fellesskap.

Det er forskningsmessig interessant å se hvordan fellesskap og skoleidentitet oppstår i et lite samfunn som en folkehøgskole er. Å kjenne på fellesskap og tilhørighet er viktig i menneskers liv, og kanskje i ungdomstiden der mennesker prøver å finne ut av hvem de kan være og hvor de hører hjemme. I ett år hører de som velger å gå på en folkehøgskole til der, men om de selv føler denne tilhørigheten er individuelt. Alle folkehøgskoler ønsker at elevene skal trives og føle en tilhørighet til skolen og til hverandre. Et godt fellesskap er essensielt for et godt skoleår. Den skolen jeg har forsket på har brukt musikken (spesielt sang) i dette arbeidet. Masteravhandlingsformatet og det kvalitative forskningsdesignet med intervjuer og observasjoner tilsa at oppgaven ville blitt for stor om jeg valgte å observere flere skoler, så studien har begrenset seg til en skole. Dette gir begrensninger i hvordan jeg kan stadfeste at folkehøgskolene på landsbasis bruker musikken på lik linje som skolen jeg observerte. Som en av lærerne sa i intervjuet har de selv opplevd når de har besøkt andre folkehøgskoler at det varierer i stor grad hvordan musikken blir brukt. De sa derimot ingen ting om at det ikke er sang og musikk på skolen, bare at det varierte i bruken av den. I en eventuell videre forskning med samme tema ville det vært interessant å observere større utvalg folkehøgskoler over tid for å kunne stadfeste hvilken plass musikk har i dagens folkehøgskole og i hvilken grad de bruker den til å bygge opp et fellesskap.

Når det gjelder skoleidentitet er min mening at dette er svært individuelt slik som personlig identitet også er. Hver enkelt skole vil ha sine områder som gjør skolen til det den er. De grunnleggende verdiene fra oppstarten av folkehøgskolene i 1864 vil nok kunne ligge til grunn hos de fleste skolene. Grundtvig sin ideologi ligger i bakgrunn for opprettelsene av nye

folkehøgskoler. På den skolen jeg har observert er sang og musikk en stor del av skolens identitet, noe som kommer tydelig frem ved alle sangaktivitetene de har gjennom skoleåret. Her kan det nevnes flere: Ord for dagen, skolekor, musikk- og teater uke, allsang ved gang rundt juletreet og siste skoledag ved "Til Ungdommen". Tidligere elever har sanger som de forbinder med sitt folkehøgskoleår, noe som lærerne påpeker. I videre forskning ville det vært spennende å ta kontakt med tidligere elever over flere generasjoner for å høre deres tanker rundt sangen på skolen og om de har sanger som de forbinder med skolen. Her bør det være flere fra samme kull for å kunne bekrefte eller avkrefte at den/de samme sangene står klart i minnet som til det samme årskullet.

Som forskning jeg har referert til underveis viser er musikk en ressurs i menneskers arbeid med fellesskap og identitet. Mye av den tidligere forskningen jeg har kommet over tar for seg identitet på det personlige nivået. I denne avhandlingen har jeg vist hvordan sang og musikk også fungerer som en ressurs i arbeidet med å presentere og vedlikeholde en institusjonsidentitet, en folkehøgskoleidentitet. Denne identiteten oppleves som viktig, som skolens sjel, og vil gjenskapes og utvikles i skolens sang- og musikkpraksiser år etter år, med stadig nye kull av folkehøgskoleelever.

Litteraturliste

- Alnes, J. H. (2015, 12. mai). Hermeneutikk. I Store norske leksikon. Hentet 10. mai 2016 fra <https://snl.no/hermeneutikk>.
- Barker, C. (2012). *Cultural studies: Theory and practice* (4. utg.). London: Sage.
- Brinkmann, S. & Tanggaard, L. (2012). Introduksjon. I S. Brinkmann & L. Tanggaard (Red.), *Kvalitative metoder- Empiri og teoriutvikling* (1.utg., s. 11-16). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Bye, T.A. (2016). *Året du aldri glemmer: En interaksjonistisk analyse av fellesskaps- og identitetsbygning i den norske folkehøgskolen* (Masteravhandling, Norges teknisk-naturvitenskaplige universitet). Hentet fra: <http://folkehogskolene.net/sites/f/folkehogskolene.net/files/3b5028b6d9577efda33cd6d5ceeb928f.pdf>
- Christoffersen, L. & Johannessen, A. (2012). *Forskningsmetode for lærerutdanningene* (1.utg). Oslo: Abstrakt forlag.
- Dale, L. (2015). *Musikk, kultur og tilhørighet i Skien* (Masteravhandling, Universitetet i Oslo). Hentet fra: <https://www.duo.uio.no/handle/10852/45217>
- DeNora, T. (2006). Ch. 16: Music and Self-Identity. I A. Bennett, B. Shank & J. Toynbee (Red.). *The Popular Music Studies Reader* (s. 141-147). London & New York: Routledge.
- Dyndahl, P., & Ellefsen, L. W. (2012). Kulturteoretiske perspektiver på musikkdidaktisk forskning. I P. Dyndahl, T. O. Engen & L. I. Kulbrandstad (Red.), *Lærerutdanningsfag, forskning og forskerutdanning. Bidrag til kunnskapsområder i endring* (s. 185–221). Vallset: Oplandske Bokforlag.
- Frith, S. (1996). Music and Identity. I Stuart Hall og Paul du Gay (Red.). *Questions of Cultural Identity*. London: Sage.
- Hollen, M. A. (2010). *Sang som fellesskap og læring: Motivasjon for å synge i kor* (Masteravhandling). Høgskolen i Hedmark, Hamar.
- Klepp, O. (2015, 1. november). Folkehøyskole. I Store norske leksikon. Hentet 10. mai 2016 fra <https://snl.no/folkeh%C3%B8yskole>.

- Krokan, E.L. H. (2015). *Sangeren i vokalensemblen- Om musikalske og sosiale dimensjoner i sangerkollektivet* (Masteravhandling, Norges teknisk- naturvitenskaplige universitet).
Hentet fra:
<https://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/handle/11250/1917755/Krokan%20hele%20oppgaven.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju* (3.utg.). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Mikkelsen, A. (2014). *Frihet til å lære: Frilynt folkehøgskole i 150 år* (1. utg.). Oslo: CAPPELEN DAMM AS.
- Norsk Folkehøgskolelag. (1998). *Norsk Sangbok* (1.utg.). Oslo: J.W. Cappelens Forlag A.S.
- Norsk Folkehøgskolelag. (2005). *Norsk Sangbok* (2.utg.). Oslo: J.W. Cappelens Forlag A.S.
- Norsk senter for forskningsdata. (s.a.). Hentet fra: <http://www.nsd.uib.no/personvernombud/>
- Nyeng, F. (2012). *Nøkkelbegreper i forskningsmetode og vitenskapsteori*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.
- Postholm, M.B. & Jacobsen, D.I. (2013). *Læreren med forskerblikk: Innføring i vitenskapelig metode for lærerstudenter* (1.utg.). Kristiansand: Høgskoleforlaget AS – Norwegian Academic Press.
- Rautaskoski, P. (2012). Observasjonsmetoder. I S. Brinkmann & L. Tanggaard (Red.), *Kvalitative metoder- Empiri og teoriutvikling* (1.utg., s. 81- 99). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Ruud, E. (2013). *Musikk og identitet*. 2.utgave. Oslo: Universitetsforlaget.
- Shelemay, K. K. (2011). Musical communities: rethinking the collective in music. *Journal of the American Musicological Society*, 64(2), 349-390.
- Small, C. (1999). Musicking – the meanings for performing and listening: A lecture. *Music Education Research*. Hentet fra:
<http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/1461380990010102>
- Stoltenberg, R. (2016). *Musikkelever på folkehøgskole: En kvantitativ undersøkelse av erfaringer, forventninger og ambisjoner* (Masteravhandling, Høgskolen i Bergen).
Hentet fra: <https://bora.hib.no/item/842>

- Stokes, M. (1994). Introduction: Ethnicity, Identity and Music. I M. Stokes (Red.), *Ethnicity, Identity and Music: The Musical Construction of Place*. Oxford: Berg.
- Säljö, R. (2001). *Læring i praksis: Et sosiokulturelt perspektiv*. Oslo: J.W. Cappelens forlag a.s.
- Tiller, T. (2014). *Læringskoden: Fra karakterer til karakter*. Latvia: Cappelen Damm AS
- Turner, E. (2012). *Communitas: The Anthropology of Collective Joy*. New York: Palgrave Macmillian Us.
- Varkøy, Ø. (2010). Musikkopplevelse som eksistensiell erfaring- i kunnskapsløftet. I J.H. Sætre & G. Salvesen (Red.), *Allmenn Musikkundervisning* (1.utg., s. 23-39). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Wæhle, E. & Sterri, A.B. (2016, 6. April). Case Studie. I store norske leksikon. Hentet 8. Mai 2017 fra <https://snl.no/case-studie>.

Sammendrag

Hvordan sang og musikk kan skape fellesskap og skoleidentitet i folkehøgskolen er temaet for denne avhandlingen. Avhandlingen har to forskningsspørsmål. Disse er:

Hvordan bruker en spesifikk folkehøgskole sang og musikk for å legge til rette for og skape et godt fellesskap?

På hvilke måter skapes en folkehøgskoleidentitet ved hjelp av sang og musikk i folkehøgskolen?

Folkehøgskolen er et annerledes skoleår der elevene også bor ved skolen. Det er viktig at skolen legger til rette for og skaper et godt fellesskap, slik at elevene kan føle tilhørighet og samhørighet. Gjennom sangen og musikken kan også folkehøgskolen skape sin egen identitet.

Forskningsspørsmålene belyses gjennom analyser av empiri samlet inn gjennom et halvt år. Studien er designet som en case-studie av en bestemt folkehøgskole, der timeplanfestede aktiviteter ble observert. Dette inkluderte morgensamlinger, skolekor, introduksjonsukene og lignende aktiviteter. En gruppe elever og en gruppe lærere ble intervjuet om hvordan de opplever skolen bruker sang og musikk i dette arbeidet. Analysene er forankret i teori om og tidligere forskning på musikk, identitet og fellesskap.

Funnene i studien indikerer at folkehøgskolen bruker sang og musikk til å presentere seg selv musikalsk, til å utføre hverdags- og overgangsritualer, til å konstruere et uformelt arbeidsmiljø, til å forme et fellesskap av historier og minner, og til å organisere elevene i tid og rom. I tillegg utgjør musikkpraksisene ved folkehøgskolen en variert arena for musikalsk danning, læring og gruppetilhørighet. Folkehøgskolens omfattende bruk av sang og musikk i folkehøgskolehverdagen skaper fellesskap og skoleidentitet.

Abstract

This thesis is called *Song, community, and school identity- in a Norwegian folk high school*.

How song and music can create community and school identity is the theme for this thesis.

The thesis has two research questions. These are:

How does a specific folk high school use song and music to facilitate and create a good community?

In what ways is a folk high school identity being created with the help of song and music in the folk high school?

The folk high school is a different type of school year where the students also lives at the school. It is important that the school facilitate and create a good community so that the student can feel affiliation and togetherness. The folk high school can create their own identity through song and music.

Through analysis of the empiricism these research questions are clarified. The thesis is designed as a case study of a specific folk high school, where all musical activities that the whole school must participate in, is observed. This includes morning gatherings, the school choir, the introduction week, and other common activities. A group of students and a group of teachers were interviewed about how they experience the schools use of song and music in this work. The analysis is rooted in the theory and previous research about music, identity, and community.

The findings in this study indicates the folk high school use song and music to present itself musically, to preform everyday rituals and rites of passage, to construct an unformal work environment, to form a community of history and memories, and to organize the students in time and place. In addition, these musical practices at the folk high school consist of a varied area for musical education, learning and group affiliation. Community and school identity is created through the folk high schools extensive use of song and music in their everyday life.

Vedlegg

Vedlegg 1

Intervjuguide elever

Semistrukturert

Fokusgruppeintervju elever

Fase 1 Rammesetting	Introduksjon (ca. 5-10 min) <ul style="list-style-type: none"> - Introdusere temaet for oppgaven, forklare problemstillingen - Fortelle om mine tanker og ideer rundt oppgaven. - Fortelle hva intervjuet skal brukes til. - Intervjuet skal være helt anonymt, viktig at de ikke nevner navn på elever, lærere og spesielt skolen
Fase 2 Erfaringer	Overgangsspørsmål (ca. 5-15 min) Snakke generelt om deres korerfaringer fra tidligere. <ul style="list-style-type: none"> - Har dere sunget i kor tidligere, før folkehøgskolen? - Hva syntes dere om kor før dere startet på fhs?
Fase 3 Fokusering	Nøkkelspørsmål (ca. 30-60 min) 4 nøkkelspørsmål (pluss oppfølgings/underveis-spørsmål) om musikk, samhold og identitet på folkehøgskolen. <ul style="list-style-type: none"> - Hvordan opplevde dere de to første skoleukene i forhold til musikk? - Kan dere fortelle meg om hvordan dere opplevde de ulike musikalske fellesaktivitetene de to første ukene på skolen. Jeg er nysgjerrig på å høre om hvordan dere opplevde allsang i peisestua på fjellet, fellessang meg quiz på skolen, den første skolekortimen osv. - Hva tenker dere om at dere må synge en til to sanger hver morgen? Er det noen sanger dere føler har blitt "skolen sine sanger"? - Dere har obligatorisk skolekor. Hvorfor tror dere skolen har dette som obligatorisk og ikke bare valgfag?

Fase 4. Tilbakeblikk	Oppsummering (ca.5-10 min) <ul style="list-style-type: none"> - Gjennomgang av intervjuet. - Evt. tilleggsopplysninger. - Takke for hjelpen.
---------------------------------------	--

Vedlegg 2

Intervjuguide lærere

Semistrukturert Fokusgruppeintervju lærere

Fase 1 Rammesetting	Introduksjon (5-10 min) <ul style="list-style-type: none"> - Introdusere temaet for oppgaven, forklare problemstillingen - Fortelle om mine tanker og ideer rundt oppgaven. - Fortelle hva intervjuet skal brukes til. - Intervjuet skal være helt anonymt, viktig at de ikke nevner navn på elever, lærere og spesielt skolen
Fase 2 Erfaringer	Overgangsspørsmål (ca. 3 min) Snakke generelt om musikk og deres erfaringer med det. <ul style="list-style-type: none"> - Har dere tidligere jobbet på steder med mye musikk som en del av skolehverdagen?
Fase 3 Fokusering	Nøkkelspørsmål (ca. 30-60 min) 4 nøkkelspørsmål (pluss oppfølgings/underveis-spørsmål) om musikk, samhold og identitet på folkehøgskolen. <ul style="list-style-type: none"> - Når synger dere på skolen og hvorfor gjør dere det? Hvordan brukes dette spesielt i oppstartsukene? (første dag, fjellet osv.) - Hvordan opplever dere at elevene responderer på at det er mye musikk i skolehverdagen? - Dere har en egen sangbok som dere bruker her på skolen gitt ut av norsk folkehøgskoleråd. Hva er grunnen til at dere bruker denne og hvorfor brukes sangboken i dagens teknologiske verden? - Når dere møter tidligere elever, påpeker de noen gang at det er spesifikke sanger som de forbinder med deres år på fhs? (skoleidentitet) - Tilleggsspørsmål 1: Hva vet dere om historien til sang og musikk i folkehøgskolen.

	<ul style="list-style-type: none"> - Tilleggsspørsmål 2: Hva tror dere folkehøgskolen hadde vært uten musikk?
Fase 4. Tilbakeblikk	Oppsummering (ca.5-10 min) <ul style="list-style-type: none"> - Gjennomgang av intervjuet. - Evt. tilleggsopplysninger - Takke for hjelpen